

รายงานวิจัย
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง
ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

นางชนิษฐา พอนอ่วม
นายสาทิศ สุขผ่องศรี

รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
กระทรวงสาธารณสุข
พ.ศ. 2543

คำนำ

การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบสาธารณสุข โครงการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : ชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ชุดโครงการวิจัย สิ่งแวดล้อมและสุขภาพนี้ เกิดขึ้นจากผลงานการศึกษาค้นคว้าและประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมาเป็นเวลากว่า 4 ปีเศษของผู้ศึกษาวิจัยซึ่งทำงานในหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพสูงในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวตามนโยบายใหม่ของรัฐบาล นั่นคือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติงานพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยมีปัจจัยสำคัญคือ ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาทในการรับรู้ ร่วมมือและมีรายได้ อันเกิดจากการท่องเที่ยวด้วย แต่โดยเหตุที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ของการท่องเที่ยวในเมืองไทย นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยวเองก็ขาดความรู้ความเข้าใจและมีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน กรณีศึกษาชุมชนคีรีวงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความผูกพันดูแลรักษา มีภูมิปัญญาอันล้ำค่าในการประกอบอาชีพและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนของตนมาโดยตลอด ในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะเรียนรู้และปรับการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างดี นับเป็นชุมชนตัวแบบที่ดีในหลายๆ เรื่องด้วยกัน ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาวิจัยในกรณีดังกล่าว

ผู้ศึกษาวิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการวิจัยฉบับนี้จะเอื้อประโยชน์แก่ชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวอีกหลายแห่งในประเทศไทย ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นพื้นฐาน แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนของตนอย่างมีระบบ ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องในอนาคตให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการพัฒนาในทิศทางที่ยั่งยืน

นางชนิษฐา พอนอ่วม

นายสาทิศ สุขผ่องศรี

บทคัดย่อ

การวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง : ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวใหม่ คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยการเลือกพื้นที่ศึกษาที่ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นตัวแบบในการศึกษาทั้งทางด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ ความต้องการและความคิดเห็นของคนในชุมชน ปัญหาผลกระทบด้านต่างๆ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนในพื้นที่ศึกษาเพื่อสามารถนำไปใช้ขยายผลกับชุมชนอื่นๆ ที่มีศักยภาพของการท่องเที่ยวอย่างเดียวกัน

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ศึกษา โดยออกแบบสอบถามตัวอย่างประชากรในพื้นที่ จำนวน 346 ตัวอย่าง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ และสัมภาษณ์เจาะลึก โดยเจาะจงตัวอย่างจากผู้นำทางและผู้นำทางธรรมชาติ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยว จำนวน 50 ตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ

ผลจากการวิจัยพบว่า พื้นที่คีรีวงมีศักยภาพสูงในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ประชาชน องค์กรชุมชนและนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในระดับหนึ่ง ปัญหาและผลกระทบส่วนใหญ่เกิดจากด้านกายภาพ มากกว่าปัญหาในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพและคุณภาพชีวิต โดยมีแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนด้วยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีระบบ ได้รับการสนับสนุนร่วมมือด้วยดีทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชนในแบบพหุภาคีและสามารถนำไปขยายผลแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอื่นๆ ที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเช่นกัน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ฉบับนี้ สำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมืออันดียิ่งจากชุมชนคีรีวง อันประกอบไปด้วยผู้นำในชุมชนทั้งทางการและทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอดีตกำนันประจำบวบ ธรรม วิจิตร ผู้เป็นประธานชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คนแรกของตำบลกำโลน ที่เล็งเห็นคุณค่าของการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน สมาชิกของชมรมฯ และชาวคีรีวงอีกจำนวนมากที่มีส่วนร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินงานอย่างมี ระบบ และเห็นดีเห็นชอบต่อการถ่ายทอดการเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยวและ ชุมชนในท้องถิ่นอื่นตลอดเวลา พนักงานและเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงาน ภาคใต้เขต 2 (นครศรีธรรมราช) ที่เข้าร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่ตลอดระยะเวลา 4 ปี และอาจารย์ พร้อมด้วยเพื่อนนักศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ภาคพิเศษ สุราษฎร์ธานี รุ่น 7 ที่เคย เข้าไปศึกษางานวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน นายแพทย์บัญชา พงษ์พานิช แห่งมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และนางสาวรพีพรพรณ แก้วสุริยะ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้อนุเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการและให้คำแนะนำปรึกษาเป็นอย่างดี ในงานวิจัย

ผู้วิจัยทั้ง 2 ขอถือโอกาสนี้ ขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ได้ สำเร็จลง ทั้งที่ได้กล่าวนามมาแล้วข้างต้นและที่มิได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ และหากประโยชน์จะพึง ปรากฏกับรายงานวิจัยฉบับนี้ ขอมอบให้เป็นคุณงามความดีแก่บุคคลที่กล่าวนามมาแล้วข้างต้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ให้โอกาสในการปฏิบัติงานและศึกษาดูงานการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ทั้งในประเทศและต่างประเทศและสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข สุข ผู้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้

นางชนิษฐา พอนอ่วม

นายสาทิศ สุขผ่องศรี

ผู้วิจัย

สารบัญ

คำนำ	
กิตติกรรมประกาศ	
บทคัดย่อ	
สารบัญ	
สารบัญเรื่อง	
สารบัญตาราง	
สารบัญภาพ	
สารบัญแผนภูมิ	
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	6
1.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.7 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	9
2.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	9
2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Tourism)	9
2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism)	9
2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)	11
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	14
2.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	15
2.3.1 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542	15

2.4 นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง	18
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย	24
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	27
3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ	27
3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ	27
3.3 ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม	27
3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา	27
บทที่ 4 พื้นที่ศึกษา : ชุมชนศิวั่ง	33
4.1 ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไป	33
4.2 ข้อมูลพื้นฐาน	35
4.2.1 ข้อมูลด้านกายภาพ	35
4.2.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	42
4.3 สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบ้านศิวั่ง	46
4.3.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	46
4.3.2 ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	51
4.3.3 ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว	55
4.3.4 ชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านศิวั่ง	55
บทที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูล	59
5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น ของประชาชนในชุมชนศิวั่ง 4 หมู่บ้าน	59
5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงาน ผู้นำทางการ ผู้นำทางธรรมชาติ องค์กรชุมชน และพหุภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่	67
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย	75
6.1 สรุปผลการวิจัย	75
6.2 ข้อเสนอแนะ	79
6.3 ข้อจำกัดของการวิจัยและอุปสรรค	84
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	88
ประวัติผู้วิจัย	104

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและพัฒนาบุคลากรในชาติให้เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี ตลอดจนส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Tourism Way to Sustainable Development) สร้างค่านิยมให้ชาวไทยเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยวและใช้จ่ายใช้สอยภายในประเทศ เป็นการกระจายรายได้และความเจริญสู่ท้องถิ่น เกิดรายได้หมุนเวียนที่มีมูลค่าหลายล้านบาท อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เจริญเติบโตไปข้างหน้า โดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้เป็นกลยุทธีหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ หรือนันทนาการ (Recreation) รูปแบบหนึ่งของมนุษย์ที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่าง (Leisure Time) มีการเดินทาง (Travel) เข้ามาเกี่ยวข้องโดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งซึ่งมักหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว (Lawson & Baud-bovy, 1977 อ้างถึงในสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.), 2542 : 2-5) เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) จากความต้องการทางด้านกายภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการในแง่การพักผ่อนคลายความเครียดในชีวิตประจำวัน และตอบสนองความอยากรู้ อยากเห็น อีกทั้งยังเป็นกระบวนการพัฒนาคนในแง่การเรียนรู้ สร้างสมประสบการณ์และวิสัยทัศน์ (Vision) จากการเดินทางท่องเที่ยวด้วย

ในปัจจุบันความต้องการด้านการท่องเที่ยวของมนุษย์ยิ่งจะเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหลายประการ เช่น การคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสาร การพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับการเดินทางท่องเที่ยว ตลอดจนรูปแบบ หรือวิธีการต่างๆ ที่มีความน่าสนใจเป็นตัวดึงดูดให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว นอกจากนี้ในอีกแง่หนึ่ง การท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน (Community) หนึ่งด้วย

ความเกี่ยวข้องระหว่างชุมชน (Community) กับการท่องเที่ยว (Tourism) มีขอบเขต ลักษณะ รูปแบบ กว้างขวางและหลากหลาย ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมหาข้อจำกัดชัดเจนได้ยาก และไม่สามารถนำมากล่าวไว้ได้

ทั้งหมด ดังนั้นในการศึกษานี้จึงได้กำหนดความเกี่ยวข้องระหว่างชุมชนกับการท่องเที่ยวเท่าที่จำเป็นไว้เพียง 2 ลักษณะ คือ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับและผลกระทบที่เกิดขึ้น (วท., 2542 : 3-50)

อย่างไรก็ตาม แม้การท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างอาชีพ การพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่ง และรวมไปถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ แล้ว การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อีกด้วย ทั้งมิติด้านธรรมชาติ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพและคุณภาพชีวิต หากจะมองผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมในระดับหน่วยย่อยอันเป็นรากฐานของสังคมคือ ระดับชุมชน (Community) แล้ว ชุมชนก็จะตกอยู่ในสถานะที่เป็นผู้รับผลกระทบต่างๆ ไว้มาก ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ในอดีตที่ผ่านมา การจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม กับการพัฒนาอยู่เสมอ โดยการท่องเที่ยวได้มุ่งเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าการให้ความสนใจด้านผลกระทบที่มีต่อชุมชน คือมุ่งเน้นให้เศรษฐกิจเป็นตัวนำ และให้ความสำคัญในด้านอื่นๆ น้อยกว่า ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม สังคม วัฒนธรรม และประเพณี ตลอดจนสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิทธิของชุมชน ทั้งที่จริงแล้วควรจะทำให้มีความสำคัญในด้านต่างๆ เท่าเทียมกัน จนทำให้มีนักวิชาการบางท่านกล่าวว่า การท่องเที่ยวไม่สามารถประสานกับการอนุรักษ์ได้แต่ในความเป็นจริงแล้ว การท่องเที่ยวจำต้องพึ่งพาการอนุรักษ์เสมือนหนึ่งทรัพยากรที่มีค่า และในทางตรงกันข้าม การท่องเที่ยวสามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมและประเพณี หากการท่องเที่ยวนั้นอยู่ภายใต้การจัดการและจิตสำนึกที่ดี

แนวความคิดในการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ (Alternative Tourism) ได้เกิดขึ้นในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมา โดยมีชื่อเรียกต่างๆ กัน ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย เช่น Sustainable Tourism, Green Tourism, Conservation Tourism, Ecotourism, การท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อม, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น แต่ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายที่สุดคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ชนิดหนึ่ง ที่มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับชุมชน (Community) โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เน้นการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานมากกว่าการบริโภคทางวัตถุ และเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่เป็นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับชุมชน (Community) มี 2 รูปแบบ คือ การจัดการโดยคนในชุมชน (Community-base Management) และการจัดการโดยภาคี (Co-Management) ซึ่งการจัดการการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนจะอาศัยภูมิปัญญาและการจัดการ

ของชุมชนเป็นหลัก ส่วนการจัดการโดยภาคีจะเป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญา และการจัดการทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพสูงสุดในด้านการบริหารจัดการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยว

แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ในประเทศไทยได้รับความสนใจและเป็นที่นิยม ของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ตลอดจนได้รับการตอบสนองอย่างดีจากทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น โรงแรม บริษัทนำเที่ยว เป็นต้น ได้ตระหนักในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง มีการจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น นอกจากนี้ ในต่างประเทศแนวความคิดดังกล่าวได้มีการพัฒนาถึงขั้นปฏิบัติการรองรับการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ จนก่อให้เกิดกระแสสำคัญ 2 ประการ คือ กระแสของความต้องการการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism สูงมากขึ้น และกระแสของการเร่งรัดเสนอขายการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism กระแสดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตลาดการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จนเกิดธุรกิจด้านนี้มากขึ้นในประเทศไทยตามลำดับ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงว่า ตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบันจะเป็นการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม หรือเป็นตัวเร่งให้เกิดความเสื่อมโทรมขยายวงกว้างออกไปอย่างรวดเร็ว

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดสำคัญทางภาคใต้ มีทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ และมีศักยภาพในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่หมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา รวมทั้งอุทยานแห่งชาติเขาหลวง อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ถือว่าเป็นตัวอย่างของการเริ่มบุกเบิกพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศที่เห็นได้อย่างชัดเจน และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมากขึ้นเป็นลำดับ

อย่างไรก็ตาม การเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นไปอย่างไม่มีทิศทาง ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ขาดการรับฟังความคิดเห็นจากคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลของระบบนิเวศ ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวในอนาคต ทำให้ไม่สามารถพัฒนาให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาวได้ รวมทั้งคนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและภาคีที่เกี่ยวข้องมีการเรียกร้องและต้องการแผนแม่บทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นหลักในการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านคีรีวงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชน สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมโดยรวม

การศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นนี้ จึงน่าจะเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ และการเสริมสร้างระบบประชาธิปไตยในระดับชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยย่อยอันเป็นรากฐานของสังคมโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น (Involvement,

Participation) ท้องถิ่น ในที่นี้อาจหมายถึง ชุมชน(Community) หรือ ประชาชน (People, Local People) หรือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) ก็ได้ และอาจหมายถึงรวมถึงการมีสิทธิในการกำกับดูแล กำหนดทิศทางการเป็นไป ตลอดจนควบคุมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่ ขั้นตอนการสำรวจ วางแผน และดำเนินการ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้ การยกระดับสุขภาพและ คุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของท้องถิ่น และเป็นกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนอีกด้วย

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษาจะให้ความสำคัญและเน้นประชาชนในพื้นที่ (Ecosystem People) เป็นหลัก ส่วนประชาชนที่อยู่โดยรวม (Biosphere) ก็มีความสำคัญ และควรได้รับการจัด ให้มีส่วนร่วมเช่นกัน โดยอาศัยกลไกด้านสิทธิและอำนาจของชุมชนตามระบอบประชาธิปไตยในการดำเนินการ อย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ สามารถลดผลกระทบในด้านต่างๆ และสร้างสรรค์ทางเลือกในการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ (New Tourism หรือ Alternative Tourism) เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวตามประเพณี นิยม หรือแบบทั่วไป (Conventional Tourism) ซึ่งมีการนำเสนอในหลายรูปแบบ ประกอบกับศักยภาพของพื้นที่ ศึกษาที่ประชาชนยังมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติอยู่มาก แนวความคิดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นจึงสามารถนำเข้ามาประสมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ศึกษาที่มีศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวสูง

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นสำคัญในข้อกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในทางอำนวยการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น คือ บทบาทและความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต่อการพัฒนาท้องถิ่น ถ้า พิจารณาตามสาระในเชิงกฎหมาย อบต. ในฐานะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีบทบาทและความรับผิดชอบ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายที่สำคัญ 4 ฉบับ คือ

- (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540)
- (2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
- (3) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
- (4) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น

พ.ศ. 2542

ประเด็นสำคัญในกฎหมายดังกล่าวน่าจะเป็นข้อพิจารณานำมาประสานในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นของพื้นที่ศึกษาได้ ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่จะเกิดประโยชน์เฉพาะชุมชนท้องถิ่นในด้านการพัฒนาประชาชนและสิ่งแวดล้อม ด้านการยกระดับสุขภาพและคุณภาพชีวิต การกระจายโอกาส การกระจายรายได้ และความเจริญโดยการพัฒนาพื้นที่ในส่วนภูมิภาค การกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การแก้

ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและการรักษาสุขภาพแวดล้อม ตลอดจนพัฒนาการจัดการชุมชน ฯลฯ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังเกิดประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวในแง่การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างประสบการณ์อีกด้วย ดังนั้น การพัฒนาใดๆ ก็ตามจึงควรจะยึดหลักที่ว่า พัฒนาคู่อนุรักษ์เพื่อพิทักษ์ท่องเที่ยวไทยเพื่อให้เกิดความสมดุลในทุกๆ ด้าน กิจกรรมการท่องเที่ยวจึงจะถือได้ว่าเป็นประโยชน์สูงสุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษาในปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต
2. ศึกษาความต้องการและความคิดเห็นของคนในชุมชน องค์การชุมชนและนักท่องเที่ยว เนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา
3. ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งผลกระทบต่างๆ ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่มีต่อชุมชน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา
4. เสนอแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนในพื้นที่ศึกษา โดยใช้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการพัฒนา
5. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนากลไกและกระบวนการขยายความรู้ด้านนี้ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอื่นๆ ที่มีความสนใจและมีศักยภาพเชิงนิเวศเช่นกัน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตของเนื้อหาที่ทำการศึกษา มุ่งเน้นการหาวิธีการที่เป็นขั้นตอนและเป็นระบบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยท้องถิ่นเอง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม คุณภาพชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียนรู้สู่การพัฒนา ความสามารถในการพึ่งตนเอง ตลอดจนการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีความยั่งยืน ตามกรอบแนวความคิดในการวิจัย

1.3.2 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา พื้นที่ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ พิจารณาเฉพาะชุมชนบ้านคีรีวง ตำบลกำโลน (ซึ่งประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง, หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง, หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี และหมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช และพื้นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่อุทยานแห่งชาติเขาลง อันเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาและมีศักยภาพสูง ตามการจัดลำดับในเอกสารการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่ง

ประเทศไทย, มิถุนายน 2542 เนื่องจากมีความเข้มข้นทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูง มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจ

ปัจจุบันชุมชนบ้านศรีวังได้ชื่อว่าเป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราช และภาคใต้ ที่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอันมีชื่อมากที่สุดในจังหวัดนครศรีธรรมราชและภาคใต้

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็นขั้นตอนและวิธีการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการทบทวนเอกสารข้อมูลและสื่อต่างๆ การสำรวจภาคสนาม (Survey) และแจกแบบสอบถาม ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interviews) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสำรวจศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบัน การระดมความคิดเห็นของภาคี การสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกและผู้ศึกษา

1.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามเนื้อหา (Content Analysis) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยอาศัยการวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและพหุภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน เพื่อนำเสนอข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพและศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของคนในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยว รวมทั้งการกำหนดแนวทางพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนในพื้นที่ศึกษา โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับชุมชนใน 2 รูปแบบ คือ การจัดการโดยคนในชุมชน และการจัดการโดยพหุภาคี

1.4.3 การนำเสนอผลการศึกษา ใช้รูปแบบของการบรรยายเนื้อหาประกอบแผนที่ แผนภูมิ ตาราง และรูปภาพ

1.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ใช้เวลา 5 เดือน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษาในปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต

2. ทำให้ทราบความต้องการและความคิดเห็นของคนในชุมชน ตลอดจนองค์กรชุมชน และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาซึ่งมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้น

3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและผลกระทบต่างๆ ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร สังคม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต ที่มีต่อชุมชน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา

4. เป็นแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา โดยใช้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการพัฒนา และยังผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนในท้องถิ่นอื่นต่อไป

5. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนากลไกและกระบวนการขยายความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอื่นๆ ที่มีความสนใจและศักยภาพเชิงนิเวศเช่นกัน

1.7 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ธุรกิจนำเที่ยว หมายถึง การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการจัดการ หรือการให้บริการ หรือการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทาง สถานที่พัก อาหาร ทคณาจร และ/หรือมัคคุเทศก์ ให้แก่นักท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว หมายถึง ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และในที่นี้หมายความรวมถึงชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวในพื้นที่ศึกษา (ได้รับการยกเว้นไม่ต้องยื่นขอรับใบอนุญาตฯ ตาม พ.ร.บ.ฯ เนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

นักท่องเที่ยว (Tourists) หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นเป็นถิ่นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้ และให้หมายความรวมถึงผู้รับบริการ หรือความสะดวกจากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวโดยเสียค่าบริการด้วย

มัคคุเทศก์ (Guide) หมายถึง ผู้ที่นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ หรือบุคคล โดยได้รับค่าตอบแทน

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวง : 1-2)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ระบบองค์ความรู้ทั้งหมดซึ่งรวมถึงมโนทัศน์ หรือแนวความคิด (Concept) ความเชื่อ (Belief) การตระหนักรู้ (Perception) กระบวนการได้มา การเก็บรักษา และการเผยแพร่องค์ความรู้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญา ที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษของกลุ่มชนเท่านั้น หากแต่รวมถึงองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่โดยชุมชน หรือปัจเจกชน และความรู้ที่นำมาจากภายนอก แต่ได้รับการตีความ (Interpretation) และปรับเปลี่ยน (Modification) โดยคนในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับระบบนิเวศ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

องค์กรชุมชน (Community Organizations) มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น องค์กรชาวบ้าน องค์กรพื้นฐานของชุมชน (Community-base Organizations) และองค์กรระดับรากหญ้า (Grass-root Organizations) หมายถึง องค์กรเพื่อดำเนินกิจการของชุมชน เกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน ในการกระทำการกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออเนกประสงค์ มีขนาดต่างๆ กัน อาจมีขนาดระดับหมู่บ้าน หรือเล็กกว่าหมู่บ้าน สุดแต่ความสามารถในการบริหารจัดการขององค์กร องค์กรชุมชนที่ทำงานได้ผล ไม่ใช่ที่แต่งตั้งโดยทางราชการ หรือสถาบันภายนอกอื่นใด แต่เป็นองค์กรชุมชนจริงๆ โดยชุมชนและเพื่อชุมชน

สวนสมรม (เป็นภาษาท้องถิ่นภาคใต้) หมายถึง สวนผลไม้ผสมผสานที่ปลูกไม้ผลหลายๆ ชนิดปะปนกันไป ยังคงภูมิปัญญาดั้งเดิมในการทำสวน และพัฒนาปรับปรุงบำรุงพันธุ์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด โดยรักษาระบบนิเวศเอาไว้ได้เป็นอย่างดี ผลไม้ที่ปลูก (เฉพาะในพื้นที่บ้านคีรีวง) ได้แก่ พุเรียน มังคุด เงาะ ลางสาด ลองกอง ละมุด ขนุน จำปาตะ หาก ลูกเหลิ้ง ลูกเนียง สะตอ และพืชผักนานาชนิด

โฮมสเตย์ (Home stay) หมายถึง การจัดสถานที่พักในท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวเข้าพักค้างแรมเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น แลกเปลี่ยนความคิดและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันเจ้าของบ้านพักก็มีรายได้จากการจัดบริการและนำเที่ยว

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีและแนวคิดกฎหมายนโยบายและแผนพัฒนา รวมทั้งเอกสารงานศึกษาวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และสนับสนุนผลการศึกษาค้นคว้า ดังนี้คือ

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Tourism)

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย [วท.] , 2542 : 2-5) ในส่วนที่เกี่ยวกับคำว่าการท่องเที่ยวมีการอ้างถึงข้อความของ Lawson & baud-bovy และ R.W. Mc Intosh ว่า การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นการนันทนาการ (Recreation) รูปแบบหนึ่ง ที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่าง (Leisure Time) มีการเดินทาง (Travel) เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งซึ่งมักหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว (Lawson & baud-bovy, 1977) เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) จากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะ หรือเกียรติคุณ (R.W. Mc Intosh, 1972)

Mc Intosh and Goeldner , 1984 อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-5 ได้สรุปว่า การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์ต่างๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและบริการต่างๆ รวมทั้งกับรัฐบาล ประเทศเจ้าภาพ และประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องอยู่ในกิจกรรม หรือกระบวนการในการดึงดูดด้วยการให้การต้อนรับที่อบอุ่นเปี่ยมไมตรีจิตแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

Webster Dictionary ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวไว้ว่า Tourism (n), (1) The practice of traveling for recreation (2) The guidance or management of tourist (3) A : the promotion of encouragement of touring, B : the accomodation of tourists ซึ่งจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นคำที่ครอบคลุมทั่วทั้งกระบวนการการท่องเที่ยว

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism)

Shirley Eber, 1993 อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-10 ว่า ในปี พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) ได้มีการเสนอทางเลือกใหม่ของการพัฒนา ที่เรียกว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งแนวความคิดนี้ได้ขยายครอบคลุมมาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แนวความคิดของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงได้รับความนิยมและแพร่หลายค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในระยะ 5-6 ปีมานี้

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2538 อ้างถึงในงานวิจัยเรื่ององค์การทางสังคมกับการพัฒนาประชาคมตำบล : กรณี ศึกษาอำเภอบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น อธิบายว่า เป็นการ พัฒนาที่ครอบคลุมมาตรการรักษามรดกทางทรัพยากรที่จะตกกับชนรุ่นหลัง ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลกโดยรวม เพื่อให้คนรุ่นหลังมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างแท้จริง นอกจากนี้การพัฒนาแบบยั่งยืนจะต้องทำให้คุณภาพชีวิตมนุษย์ดีขึ้นภายในระบบนิเวศวิทยาที่จะสามารถรองรับการดำเนินชีวิตได้ต่อไป

ในการประชุม Globe 90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการ ปกป้อง สงวนรักษาโอกาสของชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้ มีความหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย (สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย, 2538 อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-10 - 2-11)

Shirley Eber, 1993 อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-11 - 2-12 กล่าวถึงหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ดังนี้

- (1) Using Resource Sustainably การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็น ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สำคัญ และเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว
- (2) Reducing Over-consumption and Waste การลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดของ เสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และยังเป็นการเพิ่มคุณภาพของ การท่องเที่ยว
- (3) Maintaining Diversity การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว นอกจากนี้ ยังช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- (4) Integrating Tourism into Planning การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว เข้ากับกรอบแผนกล ยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพของ การท่องเที่ยวในระยะยาว
- (5) Supporting Local Economics การท่องเที่ยวรองรับกิจกรรมทาง เศรษฐกิจของท้องถิ่น โดย พิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังช่วยป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย
- (6) Involving Local Communities การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว ไม่ เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย

(7) Consulting Stakeholders and the Public การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กร และสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

(8) Training Staff การฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน ต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

(9) Marketing Tourism Responsibly การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

(10) Undertaking Research การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและนักลงทุน

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับสภาพการจัดการ เพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป (Paradigm Shift ที่เปลี่ยนจาก สังคมบริโภคนิยมสู่ยุคสมัยสังคมเป็นใหญ่) (สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย, 2538 อ้างถึงใน วท., 2-11 - 2-12) ดังนั้น ขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน (All Tourism Should be Sustainable Tourism) (Dowling, 1995 อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-12)

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยว มาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมจะต้องไม่มี หรือมีน้อยที่สุด มีแต่การจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้น จึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ (วท., 2542 : 2-12)

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นแนวความคิดในการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ (Alternative Tourism) ที่เกิดขึ้นในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมา มีชื่อเรียกต่างกันไปอีกหลายชื่อ ทั้งในภาษาอังกฤษ เช่น Sustainable Tourism, Green Tourism, Conservation Tourism, Ecotourism และในภาษาไทย เช่น การท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ นิเวศสัญจร และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากเอกสารต่างๆ ไว้ดังนี้

Ecotourism a Way to Sustainable Development, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในราว ปี ค.ศ. 1980 ได้มีการนำเสนอทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว (Alternative Tourism) ในรูปของ Label หรือ Form ต่างๆ เช่น appropriate, soft, green, sustainable และ Ecotourism เป็นต้น ซึ่ง Ecotourism เป็นรูปแบบที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทย Ecotourism เป็นทางเลือกที่หลายฝ่ายเห็นว่ามีเหมาะสมในการพัฒนาเป็นรูปแบบหลัก และการมีการจัดการที่เหมาะสมต่อไปบนปรัชญาพื้นฐาน (Basic Philosophy) ที่มุ่งสู่ หรือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน

Webster Dictionary (อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-17) Ecotourism (noun) 1989 : the practice of touring natural habitats in a manner meant to minimize ecological impact.

เพื่อนธรรมชาติ, กันยายน 2537 อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-17 Ecotourism มีแนวทางในการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจไปสู่ชนบท และส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติ สมาคมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ธรรมชาติในประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความหมายของ Ecotourism ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายไปสู่แหล่งธรรมชาติต่างๆ เพื่อความเข้าใจในวัฒนธรรมและธรรมชาติของสถานที่นั้น โดยไม่รบกวนและเปลี่ยนแปลงสภาพทางชีววิทยาของพื้นที่ โดยให้ชาวบ้านโดยรอบมีรายได้จากการท่องเที่ยวด้วย จากการประชุม World Congress on Tourism and the Environment ได้สรุปว่า Ecotourism เป็นการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเต่าและเกาะนางยวน, กันยายน 2537 อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-18 Ecotourism (มาจาก Ecology + Tourism) มีความหมายอย่างง่าย คือ การศึกษาโดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการให้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันความหมายนี้ยังได้รวมไปถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น และความเป็นเอกลักษณ์ (Endemic) เฉพาะถิ่นที่ต้องรักษาไว้ การท่องเที่ยว Ecotourism จึงมุ่งเน้นการสัมผัสธรรมชาติและท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ภราเดช พยัฆวิเชียร, 2538 อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-20 Ecotourism แบบยั่งยืน (Sustainable Ecotourism) อาจหมายถึง การจัดการพื้นที่ธรรมชาติ เพื่อให้คงความเป็นธรรมชาติของบริเวณนั้นๆ และยังหมายถึง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Resources) ให้คงรายได้ทางการเงินและการจ้างงานสูงสุดไว้ได้ ในทางตรงกันข้าม Ecotourism แบบยั่งยืนอาจหมายถึง การผดุงไว้ซึ่งองค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรมของประชากร ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรง หรือโดยอ้อม กับธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Business)

เอกสาร Ecotourism in the National Park of Thailand อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-22 จำแนกรายละเอียดขององค์ประกอบการท่องเที่ยว Ecotourism ว่า

(1) Ecotourism คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature Tourism) ที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ บางท่านให้คำจำกัดความว่าเป็น รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวผจญภัย (Adventure Travel) บางท่านก็ว่า เป็นแขนงหนึ่งของการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) ส่วนท่านอื่นๆ ก็ว่า เป็นปรัชญาสำหรับการท่องเที่ยว ซึ่งควรสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและผู้คนในท้องถิ่น

(2) ความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Need of Ecotourists) ที่เป็นแรงกระตุ้นทางสังคมที่สำคัญที่สุดสำหรับ Ecotourism คือ ภาพถ่ายภูมิทัศน์และสัตว์ป่า การเรียนรู้เรื่องธรรมชาติ สัมผัสรูปแบบชีวิตที่แปลกใหม่เห็นสิ่งต่างๆ มากมาย เยือนสถานที่สำคัญในประวัติศาสตร์

(3) พื้นที่เป้าหมายสำคัญที่สุดสำหรับ Ecotourism ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ ป่าเขตร้อนและป่าอนุรักษ์ พงไพร ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ป่า และนก ฯลฯ

กลยุทธ์การท่องเที่ยวแบบ Ecotourism ของออสเตรเลีย, 1994 อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-28 - 2-29 มีข้อความที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า Ecotourism คือ Nature-based Tourism (การท่องเที่ยวบนพื้นฐานของธรรมชาติ) เน้นความยั่งยืนทางนิเวศวิทยา อยู่บนพื้นฐานของการไม่รบกวนไม่ทำลายและไม่ทำให้ธรรมชาติเสื่อมลง มีการสนับสนุนโดยตรงเพื่อปกป้องอย่างต่อเนื่อง และจัดการบริเวณที่ถูกใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยการจัดการที่เหมาะสมและเพียงพอ (Valentine, 1991 อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-29) และ Ecotourism คือ การท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติซึ่งส่งเสริมความเข้าใจ ความชื่นชม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยผดุงวัฒนธรรมและความกินดีอยู่ดีของชุมชนท้องถิ่น (Young, 1992 อ้างถึงใน วท., 2542 : 2-29) คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature Tourism) ที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ ผ่านทางการจัดตั้งกองทุนสำหรับบริเวณที่ได้รับการปกป้อง สร้างโอกาสการจ้างงานสำหรับชุมชนท้องถิ่น และให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

สาทิศ สุขผ่องศรี, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา : ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปี พ.ศ. ๒๕๔๒ รวบรวม ความหมายและแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จึงเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ซึ่งพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development)

การท่องเที่ยว Ecotourism แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพราะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะครอบคลุมการท่องเที่ยวที่กว้างขวางกว่า และไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญในการที่จะมีการให้การศึกษาหรือเรียนรู้ หรือการมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์ (วท., 2542 : 2-44 อ้างถึงใน Ralf Buckley, 1995) เพียงแต่ให้มีการจัดการที่ลด หรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเป็นสำคัญ

จากการศึกษาและประสบการณ์จากการทำงานร่วมกับชุมชนคีรีวง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการจัดการเรื่องท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพโดยชุมชนที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นเอกลักษณ์ มีการพัฒนาควบคุมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ประกอบกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวได้มีการเรียนรู้และพึงพอใจ ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และมีรายได้ อันเกิดจากการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างทั่วถึง

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีหลักการที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ที่ประกอบด้วยด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและด้านองค์กร คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพดีเป็นเอกลักษณ์เด่นน่าสนใจศึกษา และได้รับความเพลิดเพลิน ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือวิถีชีวิต วัฒนธรรม
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ รับผิดชอบผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ มีความสมดุลทางด้านพัฒนาและการอนุรักษ์อย่างเป็นทิศทางเดียวกัน
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว
4. องค์ประกอบด้านองค์กร เป็นการท่องเที่ยวที่องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาและเอื้อประโยชน์ต่อกัน ตลอดจนการ สนับสนุนจากพหุภาคี

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน : การศึกษาเปรียบเทียบชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา และชุมชนเขาขุนพนม อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ชนิษฐา พอนอ่วม ร่วมกับคณะนักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ภาคพิเศษ) สุราษฎร์ธานี รุ่นที่ 7 พ.ศ. 2542 ศึกษากระบวนการพัฒนาแบบพึ่งตนเองของชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเสนอตัวแบบระบบความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาให้ชุมชนอื่น

ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ความสามารถในการเรียนรู้ จิตสำนึกของชุมชน ลักษณะนิสัย องค์การบริหารบ้าน กองทุนชุมชนจะเป็นปัจจัยภายใน และการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ องค์การพัฒนาเอกชน รวมทั้งประชาชนภายนอก และเอกชนเป็นปัจจัยภายนอกในการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การบริหารจัดการ การอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น ในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนศรีวังได้

สาทิศ สุขผ่องศรี, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา : ชุมชนศรีวัง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ศึกษาการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นโดยใช้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอื่น เนื้อหาตอนหนึ่งกล่าวถึงหลักการพื้นฐานสำคัญ 4 ประการ ที่ต้องคำนึงถึงในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา คือ

1. การปฏิบัติตัวในแหล่งท่องเที่ยว (ชุมชนศรีวังและเขาหลวง)
2. การจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
3. กิจกรรมและกระบวนการด้านการศึกษา
4. การมีส่วนร่วมกับชุมชน

และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว (อบต. กำโลน) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านศรีวัง มัคคุเทศก์ สถานบริการที่พักแบบ Homestay ในชุมชน และชุมชนศรีวัง โดยมีการจัดการใน 2 รูปแบบ คือ

1. การจัดการในด้านต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จำแนกตามกลุ่มเกี่ยวข้องและความรับผิดชอบ
2. การจัดการสำหรับผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ จำแนกในแต่ละด้านการจัดการ ซึ่งเป็นแนวทางที่จะใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศรีวังได้

พรพิไล เลิศวิชา (2531) จาก 200 ปี ศรีวัง แสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่จัดการชุมชนตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ พึ่งพาตนเองและสนใจเรียนรู้สิ่งที่จะนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในท้องถิ่นตน

2.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม 116 ตอนที่ 114 ก. ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจกำหนดนโยบายการพัฒนาการ

จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ สาระสำคัญที่ปรากฏในมาตราต่างๆ ดังนี้

มาตรา 4 องค์การปกครองท้องถิ่น หมายความว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

นอกจากนี้พระราชบัญญัติดังกล่าวยังได้ระบุการกระจายอำนาจและหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างละเอียด โดยเฉพาะหมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ ในมาตรา 16 (8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว (11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น (18) การกำจัดมูลฝอย และน้ำเสีย (24) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น (มนัส สุวรรณ, จุลสารการท่องเที่ยว ททท., ม.ค.-มี.ค. 2542 : 48 - 58)

การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการจัดการที่ดี และมีประสิทธิภาพ อาจนำไปสู่ความเสื่อมโทรมและการเสื่อมสภาพของความเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวได้ เมื่อใดก็ตามที่ความเสื่อมโทรม หรือการเสื่อมสภาพเกิดขึ้น ย่อมมีผลกระทบไปถึงบุคคลหลายๆ กลุ่มที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การช่วยกันดูแลรักษาระวังป้องกัน ตลอดจนร่วมแรงร่วมมือกันเอาใจใส่ในแหล่งท่องเที่ยวของผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางที่จะช่วยรักษาสภาพให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงสภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไปได้

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มคน อย่างน้อย 3 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยว ผู้ที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว และบุคคลผู้ถูกจัดว่าเป็นเจ้าของท้องถิ่น หรือผู้ที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ (มนัส สุวรรณ, 2542 : 48)

แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะเป็นจุดที่กลุ่มคนทั้ง 3 กลุ่ม มีความสนใจร่วมกัน (Common Interest) บุคคลในกลุ่มที่ 1 ซึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยว มีความต้องการที่จะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากแหล่งท่องเที่ยว โดยยินดีรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในระดับที่เขาพอใจ ในส่วนของผู้ประกอบการจะพยายามเอื้ออำนวยความสะดวกสบาย และบริการต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อแลกเปลี่ยนกับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

บุคคลใน 2 กลุ่มดังกล่าวนี้ จะไม่ใส่ใจกับความเปลี่ยนแปลง หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวมากนัก ตรงกันข้ามกับบุคคลในกลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่โดยตรง ความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบใดๆ ที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความเสื่อมโทรมอาชีพ หรือรายได้ย่อมหมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาด้วย เหตุนี้บุคคลกลุ่มนี้คือผู้ที่ต้องทำหน้าที่ดูแลจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้คงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้มากที่สุด

ก่อนมีพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในปี พ.ศ. 2537 การบริหารและจัดการในระดับชุมชน ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของประชาสังคม (Civil Society) หรือกลุ่มสังคมต่างๆ ภายในชุมชนโดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือทางอำเภอ หรือจังหวัด ภายหลังจากมีพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งมุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นแล้ว หน่วยงานทั้ง 2 มีหน้าที่บริหารและจัดการท้องถิ่นของตนเองโดยตรง

ในส่วนของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวก็เช่นกัน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.) ต้องมีบทบาทในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ท้องถิ่น

สิ่งที่น่าสังเกตคือ ปัจจุบันทั้ง อบต. และ สต. ยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารและจัดการ รวมทั้งชุมชนยังขาดกลไกและประสบการณ์ในการบริหารจัดการทรัพยากร ตลอดจนทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่างๆ ต่อชุมชนน้อยที่สุด ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเห็นควรที่จะต้องมีการให้การศึกษาฝึกอบรม สัมมนา หรือการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักให้กับเจ้าหน้าที่ของ อบต. และ สต. ให้มีความรู้และความเข้าใจในการบริหาร และจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่นต่อไป (มนัส สุวรรณ, 2542 : 49)

บทบาทของ อบต. ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) ได้กำหนดบทบาทของ อบต. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้หลายมาตรา ดังนี้

มาตรา 79 หมวด 5 (แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ) ซึ่งเป็นมาตรหลักที่ถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ สงวน บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและจำกัด ภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งตามมาตราการดังกล่าวนี้ ได้วางแนวทางให้รัฐจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในแง่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การควบคุมและจำกัดภาวะมลพิษ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ 2 ประการ ข้างต้น โดยอยู่ในรูปของการมีส่วนร่วม 5 ฝ่าย คือ รัฐ ชุมชนท้องถิ่น องค์การปกครองท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน และบุคคลแต่ละคน

ในส่วน of ชุมชนท้องถิ่น ระบุไว้ใน มาตรา 46 ว่า บุคคลซึ่งร่วมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและธรรมชาติ มีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 289 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพตามความเหมาะสม ตามความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และ มาตรา 81 ทั้งนี้ เป็นไป ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.4 นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ปรับแนวความคิดในการพัฒนาจากเดิมที่เน้นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียว มาเป็นการเน้นการพัฒนาคน เพราะ คนเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการพัฒนาในทุกๆ เรื่อง

วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 กำหนดขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาที่ขาดความสมดุล คือ เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน และเพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาที่พึงปรารถนาในระยะยาว กล่าวคือ

1. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกคน ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ให้มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง
2. เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้มีความมั่นคง เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ให้สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคน รวมทั้งให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพมั่นคงและสมดุล เสริมสร้างโอกาสการพัฒนาศักยภาพของคนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและได้รับผลจากการพัฒนาที่เป็นธรรม
4. เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน
5. เพื่อปรับระบบการบริหารจัดการ เปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน ชุมชน และประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น

2.4.2 นโยบายการท่องเที่ยว

(1) ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8

ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยอาศัยเงื่อนไขด้านภูมิศาสตร์ และการพัฒนาเครือข่ายคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้านให้สามารถเชื่อมโยงกันได้สะดวก

พร้อมกับการรักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้คงไว้ซึ่งความมีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นธรรมชาติ สะดวก ปลอดภัย ตลอดจนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในประเทศมากขึ้น

(2) นโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2540-2546

คณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกำหนดนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2540-2546 ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว และคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป

2. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันแก้ไข หรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่าช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

3. สนับสนุนการพัฒนาปัจจัยการให้บริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความเร็วก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารด้วยโครงข่ายคอมพิวเตอร์ ทั้งภายในและระหว่างประเทศ

4. ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งในด้านการพัฒนาและส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาระบบเครือข่ายการคมนาคมขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการบริการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคนี้

5. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในชาติให้เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี มีความรัก ความห่วงใย ช่วยทำนุบำรุง ทรัพยากรมรดกทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความโอบอ้อมอารี ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจไมตรีอันดีงามสืบไป

6. ส่งเสริมการผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับนานาชาติ เพื่อบริการนโยบายการเปิดเสรีด้านการค้าบริการ ตลอดจนสนับสนุนให้บุคลากรชาวไทยมีงานทำในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

7. กำกับดูแลให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 รวมทั้งผลักดันให้มีการกวดขันมาตรฐานต่างๆ ในการให้ความคุ้มครอง รักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

8. ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวทั่วไปมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและส่งผลดีต่อการพัฒนา

9. ส่งเสริม ชักชวนให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศ เพิ่มมากขึ้น พักอยู่นานวัน ใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น และเดินทางกระจายไปทั่วภูมิภาค โดยคำนึงถึงขีดความสามารถ หรือข้อจำกัดในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

10. สร้างค่านิยมให้ชาวไทยเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยว และใช้จ่ายใช้สอยภายในประเทศ กระจายไปทั่วภูมิภาคตลอดปีเพื่อเพิ่มดุลการท่องเที่ยวให้มีมากขึ้น และเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่น อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศต่อไป

11. พิจารณาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเท่าที่จำเป็นและเหมาะสม ในลักษณะของการลงทุน ร่วมทุน หรือให้การส่งเสริมสนับสนุนเพื่อประโยชน์โดยส่วนรวมของชาติและองค์กร โดยกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2540-2546 ไว้ดังนี้

1. ผลักดันให้มีการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม โดยร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน พิจารณาและหาแนวทางร่วมกัน
2. รณรงค์และปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนโดยเฉพาะในท้องถิ่น เข้าใจและเห็นความสำคัญในเรื่องของการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนให้อยู่ในสภาพที่ดีตลอดจนสามารถให้ข้อมูล ข่าวสาร การบริการ และความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนท้องถิ่นของตนได้
3. กำหนดบทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบ หรือสร้างความเสื่อมโทรมให้แก่แหล่งท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง
4. เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากขึ้น โดยให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว
5. รณรงค์โครงการรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวหลักโดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. ประสานงานประชุมปรึกษาหารือ ตั้งคณะทำงานร่วม ททท. ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติ กับหน่วยงานราชการ ภาคเอกชนและประชาชน เพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมตามแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม
7. ศึกษาและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และระบบติดตามสถานะสิ่งแวดล้อม และมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศ
8. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนจัดตั้งสถาบัน หรือจัดฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพและบุคลากรในด้านการบริการ

2.4.3 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่ใช้เป็นกรอบและแนวทางสำหรับระดับปฏิบัติการ เป็นนโยบายที่ขยายนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ภายใต้กรอบการพัฒนาแห่งชาติ

การจะได้มาซึ่งนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้พิจารณาถึงนโยบายด้านต่างๆ ที่เป็นที่มาในการกำหนด (แสดงในภาพที่ 2-8) ซึ่งได้ขยายความชัดเจนในนโยบายให้เป็นนโยบายย่อยด้านต่างๆ เพื่อให้มีลักษณะเฉพาะ และชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ได้มุ่งหวังที่จะให้นโยบายนี้เป็นกรอบของการจัดการในพื้นที่ และกิจกรรมเฉพาะในขอบเขตที่หลากหลาย นโยบายที่เกี่ยวข้องได้แก่ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ด้านป่าไม้และการจัดการทรัพยากร ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการพัฒนาคน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.), รายงานสรุปการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, 2540 : 24)

นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีดังนี้

1. การตอบสนองนโยบายระดับชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกใหม่ที่สามารถรองรับและตอบสนองแนวทางการพัฒนาของชาติ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้อย่างกว้างขวางและเหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์ในอันที่จะเสริมการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงและสมดุล กล่าวคือ

1.1 ตอบสนองวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างศักยภาพของคน โดยเฉพาะด้านการเสริมสร้างและพัฒนาสุนทรียภาพทางจิตใจ รวมทั้งการมีกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้างจิตสำนึกในด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

1.2 ตอบสนองการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคมให้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของคนในชุมชน พัฒนาเสริมสร้างสมรรถภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้และมีการกระจายรายได้ที่เหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

1.3 ตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มีเสถียรภาพมั่นคงและสมดุล ระหว่างคน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.4 มีส่วนในการช่วยปรับบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้หน่วยงานท้องถิ่นสร้างกลไกพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ เพื่อระดมความร่วมมือจากประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว

1.5 จะช่วยในการวางแผนพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ เกิดความสมดุลทั้งในด้านระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม โดยให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น

เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมากขึ้น ควบคู่ไปกับการนำเครื่องมือทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการควบคุมดูแลการใช้ ตลอดจนการสร้างวินัยในการจัดการซึ่งจะสามารถสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

1.6 มีบทบาทแสดงออกถึงการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการพัฒนาให้รัฐและประชาชนมีความเข้าใจที่ดี มีความรับผิดชอบและมีความเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีการใช้หลักนิติธรรมในการบริหารและการจัดการให้ประชาชนมีหลักประกันในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของรัฐมากขึ้น

2. จุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จุดมุ่งหมายสูงสุด (Super Goal) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คงสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมที่ดี และประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจุดมุ่งหมายเฉพาะในระยะแรกของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงประกอบด้วย

2.1 ให้มีแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ที่ได้รับการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถที่รองรับได้ มีการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว

2.2 ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยว เพื่อรักษาระบบนิเวศอันเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมโดยรวม

2.3 ให้มีการจัดการที่ประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตามบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน มีการศึกษาร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ต้องมีการจัดการอย่างมีส่วนร่วมที่เสมอภาคและเป็นธรรมของประชาชนท้องถิ่น ในกระบวนการการท่องเที่ยวในด้านการกำกับดูแลและการประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างเหมาะสม เสริมสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประชาชนสามารถรักษาวิถีชีวิตที่ดี ชีวิตและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยความสมัครใจ

2.4 ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกลมกลืนกับทรัพยากร โดยคงรักษาสีเขียวที่สวยงามที่ดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน รักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและสังคมของพื้นที่ มีบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ให้ความมั่นใจและความปลอดภัย

2.5 ให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพ เดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยมากขึ้น นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในประเทศอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไป และมีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อย่างเหมาะสม

3. นโยบายหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ดีต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงกำหนดให้มีนโยบายหลัก ดังนี้

3.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีการควบคุมดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลียง หรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกระทบ และฟื้นตัวได้ยาก

3.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยรวม

3.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกันมากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจและการมีรายได้เพียงอย่างเดียว

3.4 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ

3.5 ให้ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นความจำเป็นอันดับต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ให้องค์กรต่างๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณบุคลากร และกำหนดวิธีการจัดการที่เหมาะสม

3.6 นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่างๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

3.7 สนับสนุนการศึกษาวิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

3.8 มีการใช้กฎหมายในการควบคุมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือนและสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

3.9 จัดทำแนวทางปฏิบัติหรือคู่มือการจัดการ (Code of Conduct) แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

3.10 จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันทุกระดับ

นโยบายด้านต่างๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย

1. นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
2. นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
3. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น
4. นโยบายด้านการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว
5. นโยบายด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว
6. นโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุน

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการให้ความสำคัญกับ ชุมชน (Community) ในเรื่องของการพัฒนา (Development) คนควบคู่ไปกับ สิ่งแวดล้อม (Environment) ตลอดจนความเป็นไปของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ในท้องถิ่น ให้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดประโยชน์ในมิติต่างๆ ด้านอย่างสมดุล โดยใช้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ คนและสิ่งแวดล้อม มากกว่าที่จะมุ่งเน้นผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่กำหนดให้ คนเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนา

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย โดยอ้างอิงเป้าหมายตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ซึ่งมีหลักการที่จะให้เกิดความสมดุลในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแล กำหนดทิศทางและความเป็นไป ตลอดจนควบคุมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนท้องถิ่นเอง

จากเป้าหมายและหลักการดังกล่าว ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกปรัชญา แนวความคิด หลักการ กฎหมาย และการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนโยบาย และแผนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่สามารถจะใช้อธิบาย หรือนำมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ในการศึกษาเรื่องนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Tourism)
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism)
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
4. แนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน
5. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
6. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ.

7. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

8. นโยบายการท่องเที่ยว

9. นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการทบทวนวรรณกรรมซึ่งประกอบไปด้วยทฤษฎีและแนวคิด กฎหมาย นโยบาย รวมทั้งเอกสารงานศึกษาวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนคือเรื่อง น่าจะมีปัจจัยสำคัญหลายประการที่เป็นตัวชี้วัดเหมาะสมต่อการเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมที่ดี มีผู้นำในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถในการเรียนรู้บริหารจัดการชุมชนตนเอง มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจ และการสนับสนุนจากพหุภาคี ประกอบกับการสอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การกระจายอำนาจหน้าที่การปกครองท้องถิ่นและกระแสมโนมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ที่ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนคือเรื่องเป็นรูปธรรมชัดเจน และสามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

1. ศักยภาพภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคือเรื่อง มีปัจจัยสำคัญใดบ้าง ทำให้เหมาะสมต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

2. ศึกษาความเห็นและความต้องการของคนในชุมชน องค์การชุมชนและนักท่องเที่ยว

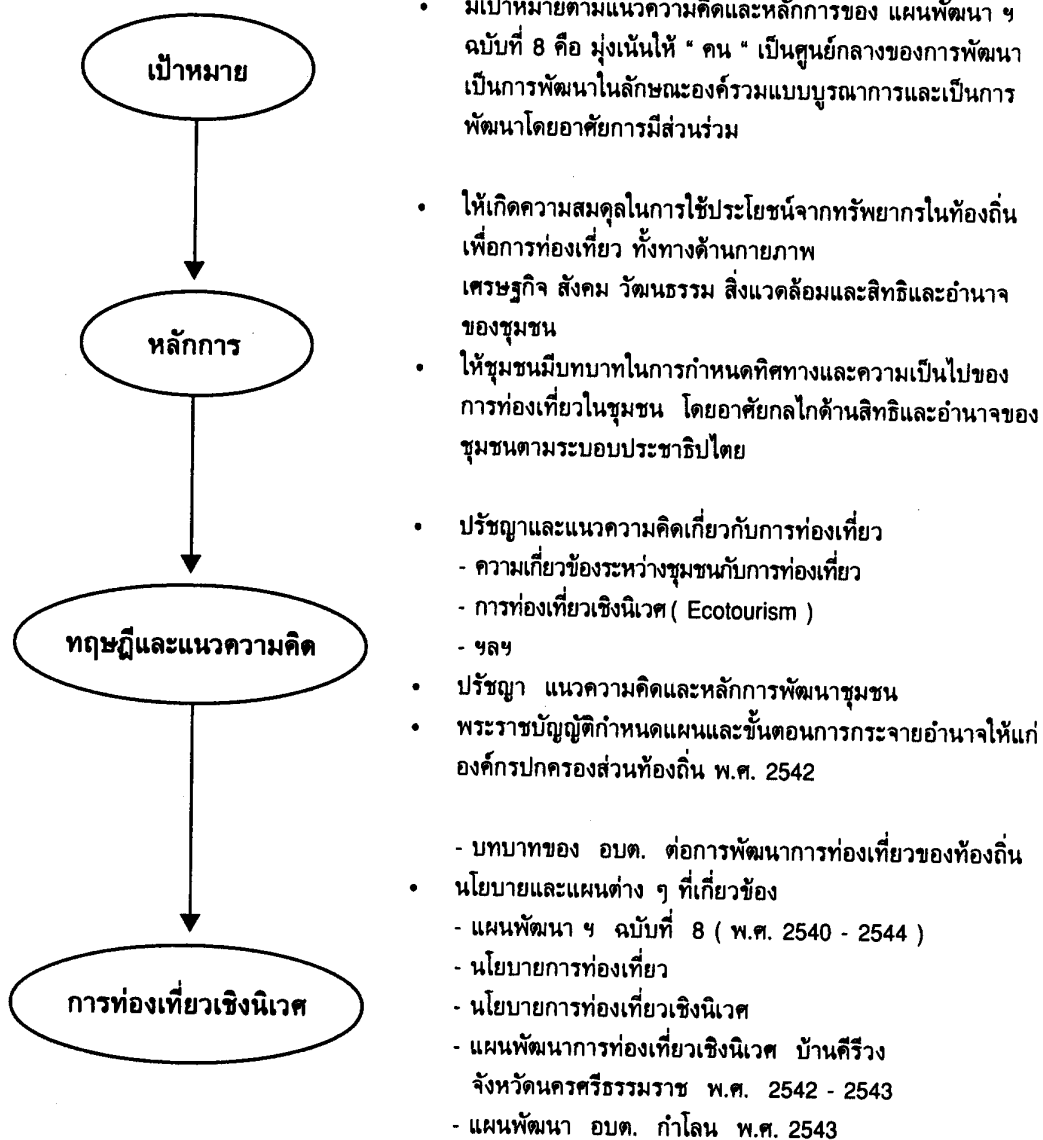
3. ศึกษาปัญหาและผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพและคุณภาพชีวิต

4. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาและการอนุรักษ์ชุมชนโดยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น

5. ศึกษาแนวทางในการพัฒนากลไกและกระบวนการในการขยายความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไปสู่ชุมชนอื่นๆ ที่มีความสนใจและมีศักยภาพเชิงนิเวศเช่นกัน ทั้งนี้ กรอบแนวความคิดในการวิจัยดังแสดงในแผนภูมิที่ 1-1 ในหน้าถัดไป

แผนภูมิที่ 1-1 แสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีที่มาของแหล่งข้อมูลที่สำคัญ 3 แห่ง คือ

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์กับชุมชนศรีวัง 3 ครั้ง

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่มีบุคคล ห้างสมุด หรือหน่วยงานสถาบันต่างๆ เก็บรวบรวมไว้ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ รายงานวิจัย รวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกพื้นที่ศึกษา

3.3 ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม (Survey) ได้แก่

3.3.1 การสำรวจทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาอย่างละเอียด เพื่อทราบถึงสภาพในปัจจุบันและปัญหา ตลอดจนผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านต่างๆ ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา

3.3.2 การออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informants) และผู้ตอบแบบสอบถาม (Respondents) โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ขั้นตอนและวิธีการในการศึกษาวิจัยนี้ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล
3. การนำเสนอผลการศึกษา

จากประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในพื้นที่ชุมชนศรีวัง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

3.4.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informants) คือผู้รู้เรื่องราวต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา เช่น ประวัติของชุมชน สภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สินค้า (แหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยว) การบริการการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา ได้แก่

(1) ประชากรในพื้นที่ศึกษา ชุมชนบ้านศรีวัง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 บ้าน ศรีวัง, หมู่ที่ 8 บ้านศรีทอง, หมู่ที่ 9 บ้านขุนศรี และหมู่ที่ 10 บ้านศรีธรรม

(2) พหุภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ เช่น

- องค์กรพัฒนาเอกชน (Ngos) เช่น กลุ่มสร้างสรรค์นาคร-บวรรัตน์
โครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2
(จังหวัดนครศรีธรรมราช)
- องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำโลน
- อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

(3) ผู้จัดการ หรือผู้แทนองค์กรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน เช่น

- ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง

(4) องค์กรชุมชนผู้ผลิตสินค้าและกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น

- กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน
- กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ
- กลุ่มบ้านสมุนไพร
- กลุ่มอื่นๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

3.4.2 ผู้ตอบแบบสอบถาม (Respondents) ได้แก่ นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มประชากร (ตัวอย่าง) ผู้ตอบแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Respondents) ในประเด็นข้อมูลทำงานวิจัยต้องการ เช่น สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านคีรีวงในปัจจุบัน ปัญหาของชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นต้น

ขนาดเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

1. ขนาดของตัวอย่าง ประชากรในชุมชนคีรีวง ซึ่งประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 5	บ้านคีรีวง	ประชากร 775 คน
หมู่ที่ 8	บ้านคีรีทอง	ประชากร 241 คน
หมู่ที่ 9	บ้านขุนคีรี	ประชากร 743 คน
หมู่ที่ 10	บ้านคีรีธรรม	ประชากร 838 คน

ประชากร 4 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 2,597 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, 2537) ในกรณีที่ประชากรมีจำนวนที่แน่นอน ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = N / 1 + Ne^2$$

$$\text{เมื่อ} \quad n = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}$$

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของชุมชนคีรีวงประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 2,597 คน และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5 หรือ 0.05 ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้จากการคำนวณดังต่อไปนี้

เมื่อ $N = 2,597$ คน และ $e = 0.05$

สูตร $n = N / 1 + Ne^2$

แทนค่า $n = 2,597 / 1 + 2,597 (0.05)^2 = 346$ คน

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชากร 4 หมู่บ้าน ต้องมีไม่น้อยกว่า 346 คน

2. วิธีการเลือกตัวอย่าง

2.1 การเลือกตัวอย่าง เลือกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามโอกาส หรือความน่าจะเป็นทางสถิติ (Probability Sampling) โดยสุ่มตัวอย่างประชากรชุมชนคีรีวง (ดังตารางที่ 5-1) ใช้ตัวอย่างที่เลือกวิธีนี้เพื่อตอบแบบสอบถามเชิงสำรวจ (Questionnaires) แสดงขนาด และสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านของชุมชนคีรีวง

2.2 การเลือกตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามโอกาส หรือความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (สัมภาษณ์) นักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงาน ผู้นำทาง การ ผู้นำทางธรรมชาติ องค์การชุมชน และพหุภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา ดังนี้

1. นักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงาน จำนวน 24 คน
2. ผู้นำศาสนา (เจ้าอาวาสวัดคีรีวง) จำนวน 1 รูป
3. องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จำนวน 2 คน
4. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง จำนวน 5 คน
5. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง จำนวน 2 คน
6. กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน จำนวน 2 คน
7. กลุ่มมดย้อมสีธรรมชาติ จำนวน 2 คน
8. กลุ่มบ้านสมุนไพร จำนวน 2 คน
9. ลูกหาบ จำนวน 2 คน
10. องค์การพัฒนาเอกชน จำนวน 2 คน
11. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 จำนวน 2 คน (จังหวัดนครศรีธรรมราช)

12. อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จำนวน 2 คน

13. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จำนวน 2 คน รวม 50 คน

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนเอกสารข้อมูลทุติยภูมิในระยะเริ่มต้นของการศึกษา ได้แก่

(1) ศึกษาปรัชญา แนวความคิด กฎหมาย และการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์

(2) ศึกษาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จากข้อมูลทุติยภูมิ ทั้งในระดับภาพรวมของประเทศ ภาคใต้ และจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยสังเขป เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการศึกษา

(3) ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยสังเขป และศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาโดยตรงโดยละเอียด ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการศึกษา

(4) เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษาในปัจจุบันโดยละเอียด เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการศึกษา โดยการสำรวจภาคสนาม (Survey) และแจกแบบสอบถาม ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informants) และผู้ตอบแบบสอบถาม (Respondents)

4.2.2 การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interviews) ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยกำหนดประเด็นกว้างๆ ในการสัมภาษณ์ แล้วแตกเป็นประเด็นย่อยตามเนื้อหาที่ได้รับจากการตอบแบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก

4.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ศึกษา โดยใช้แบบสอบถามเดิมของงานวิจัยทั้งสองของผู้วิจัย

4.2.4 การจัดทำ SWOT Analysis โดยวิเคราะห์จากจุดแข็ง (Streaght) จุดอ่อน (Weak) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ของชุมชนศรีวังนำมาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จุดแข็งของชุมชนศรีวัง ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ วิถีชีวิตชุมชนน่าสนใจ ผู้นำและคนในชุมชนส่วนใหญ่มีภูมิปัญญา ชยัน อดออมและความเป็นเครือญาติ มีองค์กรในชุมชนและมีส่วนร่วมของชุมชนดี จุดอ่อนคือ เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติเป็นแหล่งต้นน้ำ พื้นที่เปราะบาง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังเฉพาะพื้นที่ ๔ หมู่บ้านใน ๑๐ หมู่บ้านและ อบต. ยังไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร โอกาสและอุปสรรคของชุมชนศรีวังที่เกี่ยวกับ

สิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น โอกาสที่นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกระแสความต้องการของนักท่องเที่ยว เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนคือ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน อุปสรรคอยู่ที่สาธารณูปโภค การติดต่อสื่อสารและการคมนาคมไม่สะดวก ธรรมชาติในฤดูมรสุม เป็นต้น

4.2.5 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) ผู้วิจัย เข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สินค้า (แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยว) การบริการ และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดย การไปพักร่วมกับชุมชนแบบโฮมสเตย์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนจำนวน 3 ครั้งๆ ละ 1-2 วัน ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2542 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2543

4.2.6 การสำรวจศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบัน เพื่อศึกษาศักยภาพในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว และขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำมาวิเคราะห์ ประเมินเป็นข้อสรุปเกี่ยวกับศักยภาพในการพัฒนาชุมชน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- (1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่
- (2) สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ในปัจจุบัน
- (3) ปัญหาและผลกระทบในด้านต่างๆ ในปัจจุบัน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในพื้นที่
- (4) ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ รวมทั้งแนวโน้มในอนาคต
- (5) ศักยภาพการพัฒนาชุมชนโดยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.2.7 การระดมความคิดเห็นของภาคี โดยจัดประชุมระดมความคิดเห็นอย่างน้อย 1 ครั้ง เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา และผลกระทบในด้านต่างๆ ในปัจจุบัน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนในพื้นที่ศึกษา โดยใช้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ส่วนใหญ่ได้จากการปฏิบัติหน้าที่ในขณะดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคใต้ เขต 2 (นครศรีธรรมราช) ที่ต้องมีการปฏิบัติงานประชุมร่วมกับ อบต. กำโลน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประจำ

4.2.8 การสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกและผู้ศึกษา เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนใหญ่ได้จากการประสานการปฏิบัติงานร่วมกับฝ่ายวางแผนและพัฒนาของการท่องเที่ยว

เที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานใหญ่ และนักวิชาการมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ที่อยู่ในพื้นที่จังหวัด นครศรีธรรมราช

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล;

4.3.1 ข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพและศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามเนื้อหา (Content Analysis) โดยการสังเกตการณ์และสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง และพื้นที่โดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาลง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.3.2 ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของคนในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนักท่องเที่ยว ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา โดยอาศัยการวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างผู้วิจัย และภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

4.3.3 การกำหนดแนวทางพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนในพื้นที่ศึกษา อาศัยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาในข้อ 4.3.1 และ 4.3.2 ข้างต้น เป็นพื้นฐาน โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับชุมชนใน 2 รูปแบบ คือ การจัดการโดยคนในชุมชนและการจัดการโดยภาคีดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

4.3.4 การกำหนดแนวทางพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนในพื้นที่ศึกษา ยึดความสอดคล้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดทำขึ้นในข้อ 4.3.3

4.4 การนำเสนอผลการศึกษา

การวิจัยเพื่อจัดทำแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อพัฒนา และอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นของพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบของการบรรยายเนื้อหาประกอบแผนที่ แผนภูมิ ตาราง และรูปภาพ

บทที่ 4

พื้นที่ศึกษา:ชุมชนคีรีวง

ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.1 ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไป

หมู่บ้านคีรีวงเป็นชุมชนเล็กๆ ในตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่อันน่าภูมิใจในความเป็นมา ความกล้าหาญ ความอดทน และการต่อสู้ของบรรพบุรุษ นับเนื่องไปได้ถึงกว่า 200 ปี ตั้งอยู่ในวงล้อมของภูเขาบริเวณเชิงเขาหลวง ซึ่งเป็นภูเขาที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารสำคัญหลายสายของจังหวัดนครศรีธรรมราช และเป็นแหล่งต้นน้ำ ส่วนหนึ่งของแม่น้ำตาปี แม่น้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงผืนแผ่นดินภาคใต้ตอนกลาง

เดิมหมู่บ้านแห่งนี้มีชื่อว่า บ้านขุนน้ำ แต่มาเปลี่ยนชื่อเป็น บ้านคีรีวง อันมีความหมายว่า บ้านที่อยู่ภายในวงล้อม (วง) ของภูเขา (คีรี) ตามชื่อวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ใจกลางหมู่บ้าน ชื่อ วัดคีรีวง ตามสภาพภูมิประเทศที่มีภูเขาล้อมรอบสามด้าน เมื่อครั้งที่มีประชาชนหลายครอบครัวได้พากันอพยพจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขาหลวง ในราว พ.ศ. 2381 และใช้ชื่อนี้อย่างเป็นทางการ เมื่อมีการจัดแบ่งเขตการปกครองท้องถิ่นของตำบลกำโลนสืบมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ชาวคีรีวงกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากที่นี่เป็นกลุ่มไพร่ที่หลบหนีจากการถูกเกณฑ์ให้ไปรบที่ไทรบุรีในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (สมัยรัชกาลที่ 1-2) พวกเขาได้เดินลัดเลาะเรื่อยขึ้นมาตามสายคลองขุนน้ำ (คลองท่าดี) มุ่งหน้าเข้าสู่ป่าในเทือกเขานครศรีธรรมราช หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า เขาหลวงจนกระทั่งมาถึงที่ราบระหว่างหุบเขาซึ่งมีภูเขาล้อมรอบไว้หมดทุกด้าน

นอกจากจะเป็นการยากแก่การถูกติดตามแล้ว บริเวณพื้นที่ราบเล็กๆ นี้ ยังเป็นพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ มีน้ำไหลตลอดทั้งปี ด้วยเป็นจุดรวมของลำคลองเล็กๆ 3 สาย คือ คลองปง คลองท่าชาย และคลองท่าหา ก่อนจะไหลมารวมกันเป็นคลองท่าดี ไหลลงสู่ตัวเมืองนครศรีธรรมราช ออกสู่ทะเลที่ปากนคร (อยู่ห่างจากตัวเมือง 10 กิโลเมตร) ไพร่หนีนายกลุ่มนี้จึงได้พร้อมใจสร้างที่พักอาศัยอยู่กันเป็นชุมชนเล็กๆ แล้วปลูกไม้ผลรอบๆ หมู่บ้าน ต่อมาเมื่อบริเวณที่ราบเชิงเขามีผู้คนอาศัยอยู่มากขึ้น ก็เริ่มขยายขยายขึ้นไปทำสวนบนภูเขาที่ล้อมรอบอยู่ 3 ด้าน คือ เขาจริงโร เขายอดเพล และเขาหอยสังข์

ชาวบ้านคีรีวงจัดการปกครองตนเองโดยอาศัยความเป็นญาติมิตร เนื่องจากความสัมพันธ์ที่เกี่ยวดองเป็นเครือญาติกันทั้งหมด ซึ่งสืบเนื่องมาจากการแต่งงานของคนในชุมชนที่มีอยู่ไม่กี่ตระกูล ไม่ต้องใช้ระเปียบ คำสั่ง หรือกลไกใดๆ จากรัฐ หรือจากหัวเมืองใดๆ นอกจากเมื่อมีการเก็บค่ารัชูปการและศึกษาพลี ชาวบ้านจึง

ต้องเดินเท้านำเงินนี้ไปเสียให้แก่หลวง เพื่อที่จะได้มีใบอนุญาตผ่านด่านต่างๆ ขณะเดินทางนำผลผลิตของตนไปแลกกับชาวเมืองนครศรีธรรมราชและหมื่นนอก (ปากน้ำชายฝั่งทะเลอำเภอปากพนัง)

ชีวิตของชาวคีรีวงดำเนินไปอย่างเรียบง่ายสุขสงบ ทั้งจากสภาพพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ และการพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะเครือญาติ จนมาเผชิญกับภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ถึง 3 ครั้ง เมื่อเกิดมหาวาตภัยและอุทกภัยครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2505 ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2518 และครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2531

ภัยธรรมชาติ 2 ครั้งแรก สร้างความเสียหายให้แก่หมู่บ้านอย่างมหาศาล ดินภูเขาถล่มลงมา น้ำป่าพัดพาบ้านเรือน ต้นไม้ และที่ดินทำกินพังเสียหาย ชาวบ้านต่างก็ต่อสู้กับภัยธรรมชาติด้วยตัวเอง พวกเขาใช้ก้อนหินมาถมตลิ่งเพื่อจัดทางน้ำ ปรับเปลี่ยนเส้นทางน้ำที่จะถ่อเรือไปยังหมู่บ้านอื่น และรื้อฟื้นปลูกสร้างสวนผลไม้ขึ้นมาใหม่ ส่วนในครั้งที่ 3 ภัยธรรมชาติก็ได้ทำลายเส้นทางน้ำของหมู่บ้านที่ใช้ติดต่อกับโลกภายนอกจนหมดสิ้น ชาวคีรีวงต้องร่วมแรงร่วมใจกันระเบิดและขุดเจาะภูเขาทำทางถนนทางเข้า-ออกสู่ภายนอกหมู่บ้านด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง

ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นปลายปี พ.ศ. 2531 ครั้งนี้ คือครั้งใหญ่ที่สุดที่ทำให้ คีรีวง เป็นที่รู้จักของสาธารณชนอย่างกว้างขวาง เมื่อเกิดมหาอุทกภัยครั้งใหญ่ที่สุดของภาคใต้ ในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 น้ำป่าได้ไหลป่าจากเขาหลวงลงมาท่วมหมู่บ้านเชิงเขาที่สุขสงบงดงามด้วยธรรมชาติแห่งนี้ จนได้รับความบอบช้ำอย่างแสนสาหัส

แต่ด้วยชีวิตและวิญญาณของชาวคีรีวงที่เป็นนักต่อสู้ อดทน อดออม ขยัน มีความรักความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และการบริหารจัดการในชุมชนของตนอย่างมีประสิทธิภาพ ชาวคีรีวงก็สามารถพลิกแผ่นดินกอบกู้ชุมชนของตนขึ้นมาใหม่ได้อย่างมั่นคงในที่สุด และทำให้พวกเขาเรียนรู้ว่าจะต้องรักษาสภาพธรรมชาติของป่าไว้ เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ มิให้ภัยธรรมชาติทำลายชุมชนเล็กๆ ของพวกเขาได้อีก

ปัจจุบันชาวบ้านคีรีวงต่างทำมาหากินด้วยความสงบสุข ท่ามกลางบรรยากาศที่ร่มรื่นไปด้วยสวนผลไม้และสวนป่านานาพรรณ (สวนสมรม) จากเชิงเขาหลวงไปถึงภูเขาสูงด้านบน อันเป็นแหล่งต้นน้ำของลำคลองหลายสายที่ไหลลงมาบรรจบกันที่หมู่บ้านกลายเป็นคลองท่าดี ไหลหล่อเลี้ยงให้ความชุ่มชื้นแก่ผู้คนในหมู่บ้านตลอดทั้งปี

จากชุมชนเล็กๆ ในอดีต ชุมชนคีรีวงเริ่มขยายตัวขึ้น บ้านเรือนกระจุกตัวอยู่ ณ บริเวณที่ราบเชิงหลวง และกระจายไปตามเส้นทางคมนาคมทั้งสองฟากถนนภายในหมู่บ้าน โดยมีถนนสายเล็กๆ แยกจากถนนสายใหญ่ (สายนครศรีธรรมราช-อำเภอลานสกา) คือ ถนนสายศาลาสังกะสี-บ้านคีรีวง (สุดปลายทางที่หมู่บ้านระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร) เข้าไปยังหมู่บ้าน

ในปี พ.ศ. 2541 ชุมชนคีรีวงได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว (Thailand Tourism Award) จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ประเภทแหล่งท่องเที่ยวเมืองและชุมชน (กินรีทอง) ได้รับ

การยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นชุมชนต้นแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ของจังหวัดนครศรีธรรมราช และภาคใต้ โดยได้รับการประกาศเกียรติคุณว่า

หมู่บ้านคีรีวงตั้งอยู่เชิงเขาหลวง ชาวชุมชนมีวิถีชีวิตแบบชาวสวนอยู่กับธรรมชาติ และได้พัฒนาบริการนักท่องเที่ยวขึ้นมาเป็นธุรกิจใหม่ของชุมชน ประกอบด้วยการนำทางเดินป่า ลูกรอบ การจัดทำแพแบบรวมกับครอบครัวชาวบ้าน (Home Stay) โดยการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นเป็นองค์กรกลางของชาวชุมชน จัดแบ่งหน้าที่ไปยังกลุ่มต่างๆ ให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างทั่วถึง

4.2 ข้อมูลพื้นฐาน

4.2.1 ข้อมูลด้านกายภาพ

(1) ลักษณะภูมิประเทศ

ชุมชนคีรีวงตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขาหลวง ซึ่งเป็นภูเขาที่สูงที่สุดในเทือกเขานครศรีธรรมราช และอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติป่าท่างิ้ว-ขุนน้ำ-เขาธง อันเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ ใช้ในการหล่อเลี้ยงไร่นาและประชากรในพื้นที่ด้านตะวันตกของตัวเมืองนครศรีธรรมราช ทำให้มีน้ำใช้น้ำดื่มตลอดปี

ความลาดชันของพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2-5 เปอร์เซ็นต์

ภูเขาในหมู่บ้าน ได้แก่ เขาใหญ่ เขาหน้าลอน เขาในไฮ เขาปลายปง และเขาสันสวรรค

ลักษณะดินในหมู่บ้านเป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อร่วนปนทราย สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินจำพวกตะกอนลำนํ้าในคลองท่าดี และการสลายตัวของหินเนื้อหยาบจากเขาหลวงเป็นดินลึก การระบายน้ำดี แต่มีปัญหา น้ำชะล้างพังทลายหน้าดินอยู่เสมอ โดยเฉพาะในบริเวณที่มีความลาดชันสูง

ลำนํ้าธรรมชาติในหมู่บ้าน คือ คลองท่าดี ต้นน้ำเกิดจากเขาหลวงที่ไหลเป็นคลองลำางาและคลองท่าชาย (ไหลผ่านหมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง) เมื่อมาบรรจบกันกลายเป็น คลองใหญ่ (คลองขุนน้ำไหลผ่านหมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี) น้ำจากคลองใหญ่ไปบรรจบกับคลองปง (ไหลผ่านหมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) กลายเป็น คลองท่าดี ในที่สุด

แต่เดิมคลองนี้เป็นคลองเล็กๆ ไหลผ่านหมู่บ้านคีรีวงก่อนจะเข้าสู่บ้านย่านยาว วังไทร วัดจันทร์ วัดโคก และหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลท่าดีตามลำดับ แต่เมื่อคราวเกิดมหาอุทกภัยครั้งร้ายแรง เมื่อวันที่ 21

พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 ฝนตกหนักจนปริมาณน้ำในคลองสูงมากและเชี่ยวกราก น้ำป่าได้ไหลป่าท่วมทะลักเข้าหมู่บ้าน พัดพาบ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างริมฝั่งน้ำจมหายไปในพริบตาแล้ว (ฉัตรชัย สุกระกาญจน์, 2542 :

23-24)

(2) สภาพภูมิอากาศ

เนื่องจากอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบคาบสมุทรโดยได้รับอิทธิพลลมมรสุมจากสองฟากทะเล (ทะเลอันดามันและอ่าวไทย) จึงทำให้ฤดูกาล มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน เช่นเดียวกันกับสภาพภูมิอากาศของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ฤดูร้อนอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน (3 เดือน)

ฤดูฝนแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก เดือนพฤษภาคม-ตุลาคมมีฝนตกไม่มากนัก ส่วนช่วงหลัง เดือนพฤศจิกายน-มกราคม มีฝนตกชุก (รวม 9 เดือน) (สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช, บรรยายสรุปจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2542 : 6)

อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27-28 องศาเซลเซียส แต่บริเวณยอดเขาหลวงอาจลดลงเหลือเพียง 5 องศาเซลเซียส

(3) เขตการปกครอง ขนาด และอาณาเขต

ชุมชนคีรีวงตั้งอยู่ในตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ประมาณ 8,173 ไร่ ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง
2. หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง
3. หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี
4. หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม

แต่เดิมคีรีวงเป็นหมู่บ้านค่อนข้างใหญ่ มีชุมชนอาศัยอยู่ประมาณ 700 หลังคาเรือน ทำให้การบริหารจัดการและการปกครอง ตลอดจนการบริการประชาชนของ อบต. กำโลนทำได้ไม่ทั่วถึง จึงได้มีการแยกเขตการปกครองท้องถิ่นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2536 แยกหมู่บ้านคีรีวงออกไปอีก 3 หมู่บ้าน โดยคงคำว่า คีรี เอาไว้เป็นอนุสรณ์ว่า ครั้งหนึ่งหมู่บ้านดังกล่าวเคยอยู่ในชุมชนเดียวกัน (ฉัตรชัย สุกระกาญจน์, 2542 : 25, 28, 30 และ 33) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5) มีพื้นที่ประมาณ 2,569 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนือประมาณ 12 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 4 กลุ่ม คือ บ้านห้วยนอน บ้านควนบน บ้านวัดใหม่ และบ้านวัดกลาง มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติป่าท่าจิ้ว-ขุนน้ำ-เขาธง

ทิศใต้ ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติป่าท่าจิ้ว-ขุนน้ำ-เขาธง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติป่าท่าจิ้ว-ขุนน้ำ-เขาธง

2. บ้านคีรีทอง (หมู่ที่ 8) มีพื้นที่ประมาณ 890 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนือประมาณ 13.8 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 3 กลุ่ม คือ บ้านท่าซาย บ้านแพรงตัง และบ้านหนองไฉ่นก มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านขุนศรี (หมู่ที่ 9)

ทิศใต้ ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติป่าทางิ้ว-ขุนน้ำ-เขาธง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

3. บ้านขุนศรี (หมู่ที่ 9) มีพื้นที่ประมาณ 2,195 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนือประมาณ 14.5 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 6 กลุ่ม คือ บ้านท่าหา บ้านในเกาะ บ้านมะปรางหวาน บ้านคลองยาว บ้านวังยาว และบ้านเชิงแตระ มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านคีรีทอง (หมู่ที่ 8)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านคีรีธรรม (หมู่ที่ 10)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

4. บ้านคีรีธรรม (หมู่ที่ 10) มีพื้นที่ประมาณ 2,519 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนือประมาณ 14 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 5 กลุ่ม คือ บ้านในนา บ้านใหญ่ บ้านหัวเหว บ้านหัวหมง และบ้านหน้าวัด มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านหนองในหมง ตำบลพรหมโลก

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านเขายอดพล ตำบลกำโลน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านขุนศรี (หมู่ที่ 9) (ฉัตรชัย สุกระกาญจน์, 2542 : 23, 26, 29 และ 32)

บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5) เป็นที่ตั้งของที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำโลน โดยแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการเข้าไปเป็นคณะกรรมการบริหาร อบต. หมู่บ้านละ 2 คน (รวม 8 คน) นอกจากนี้ ยังมีองค์กรชุมชนและผู้นำชุมชนตามธรรมชาติอีกมากมายเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน

ในหมู่บ้านทั้ง 4 หมู่บ้านของชุมชนคีรีวง มีการจัดแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ ตามความถนัด ความสนใจ และความเหมาะสมของแต่ละครอบครัว โดยในแต่ละกลุ่มจะมีผู้นำกลุ่มและมีการบริหารจัดการในรูปแบบองค์กรท้องถิ่น รวม 11 กลุ่ม ดังนี้

1. บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5)

- กลุ่มแม่บ้านหัตถกรรม (ทำหมาด้อ ตะกร้า ไม้กวาด)
- กลุ่มเสรีพัฒนา (ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กในหมู่บ้าน)

2. บ้านคีรีทอง (หมู่ที่ 8)

- กลุ่มแม่บ้านทำขนม (ขนมเค้กและคุกกี้)

3. บ้านขุนคีรี (หมู่ที่ 9)

- กลุ่มบ้านสมุนไพร
- กลุ่มงดสูบบุหรี่

4. บ้านคีรีธรรม (หมู่ที่ 10)

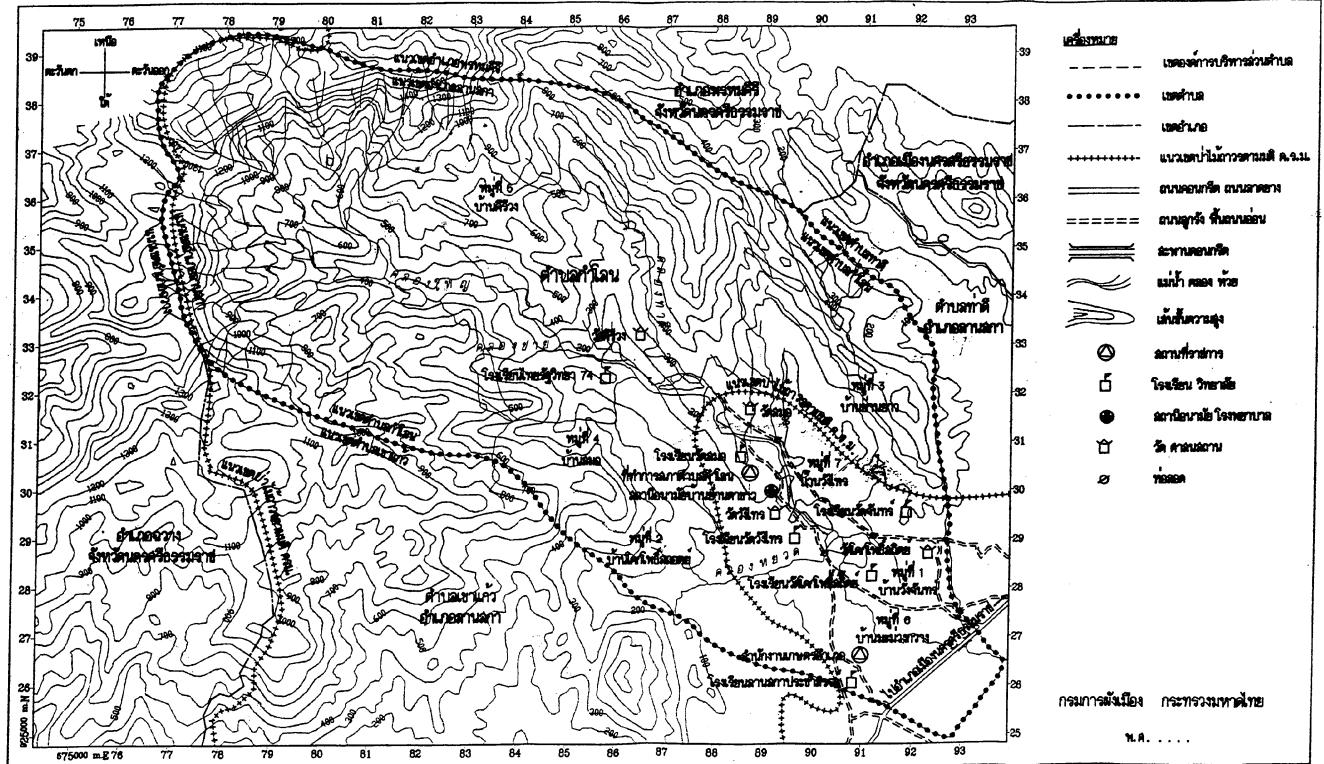
- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านคีรีวง
- ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านคีรีวง
- กองทุนเดิมสีเขียวใส่เขาหลวง (ปัจจุบันรวมอยู่กับชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านคีรีวง)
- กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน
- กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ และกลุ่มอื่นๆ ที่มีอยู่ในทั้ง 4 หมู่บ้าน เช่น กลุ่มแม่บ้านพัฒนาหมู่บ้าน (ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์พัฒนาหมู่บ้าน)

แผนที่ ที่ 4-3

แสดงอาณาเขตและเขตการปกครองหมู่บ้านคีรีวง

แผนที่องค์การบริหารส่วนตำบล
องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่
อำเภอสามโก้ จังหวัดนครราชสีมา

0 500 1,000 เมตร

220904A

แผนที่ ที่ 4-4
แสดงหมู่บ้านศิวิ่ง

[illegible][illegible]

This village is well known for its natural beauty. It is situated on the foothills and embraced by the surrounding mountains. Its surrounding vicinity is also blessed with beautiful streams, waterfalls, and dry lakes. The village itself is old and has been inhabited for more than 200 years.

Due to the village's location, it is usually undisturbed with rock. Therefore, most of the people have adopted fruit growing as a way of earning income. Their method of plantation is ecological and simple. They plant various kinds of fruit trees among other existing natural trees. They call this kind of cultivation in their own dialect as "Suan Soomron".

In the past, the flash village was severely affected by the flood. No one thought about abandoning their village, but to continue their simple way of life hopefully with the notion to protect the Khao Luang Forest for posterity.

Kirivong Village is proudly inviting visitors to witness ecotourism in the village. Most tourists are fascinated by the interesting activities of the country way of life. The villagers share their pride with their effort in protecting the environment. They also offer their services to visitors who want to trek along the nature study trails to reach the ... of Khao Luang.

Suan Somrom = Integrated Plantation

(4) การคมนาคม

การเดินทางจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชไปยังชุมชนคีรีวงโดยทางรถยนต์ ใช้ทางหลวงจังหวัดสาย นครศรีธรรมราช-อำเภอลานสกา (จากตัวเมืองถึงตัวอำเภอลานสกา ระยะทางประมาณ 26 กิโลเมตร) มีถนน ทางแยกเข้าหมู่บ้านคีรีวง (สายศาลาสังกะสี-คีรีวง) อยู่ทางขวามือ ประมาณหลักกิโลเมตรที่ 18

ถนนดังกล่าวเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักที่ใช้เดินทางเข้า-ออกหมู่บ้านเพียงสายเดียว บางช่วงเป็น ถนน คสล. และบางช่วงเป็นถนนแอสฟัลท์ติกคอนกรีต ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร สุดปลายทางที่หมู่บ้าน คีรีวง (หมู่ที่ 5) ที่บริเวณเชิงสะพานคีรีวง (ข้ามคลองท่าดี)

สำหรับเส้นทางคมนาคมสายหลักที่ใช้เดินทางเข้า-ออกในแต่ละหมู่บ้าน นอกจากหมู่ที่ 5 (บ้านคีรีวง) มีดังนี้

หมู่ที่ 8 (บ้านคีรีทอง) มีเพียงสายเดียว คือ สายคลองท่าชาย ซึ่งแยกจากถนนสายศาลา สังกะสี-บ้านคีรีวง ทางด้านซ้ายมือที่บริเวณเชิงสะพานคีรีวงช่วงแรกเป็นถนน คสล. ต่อจากนั้นเป็นถนนดินลูกรัง

หมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) ข้ามสะพานคีรีวงเข้าไปเป็นถนนสายคลองท่าดี ซึ่งอยู่รอบนอกหมู่บ้าน ช่วงแรกเป็นถนน คสล. ต่อจากนั้นเป็นดินลูกรัง ส่วนถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนน คสล. ทั้งหมด ตรงเข้าไปยังใจกลางหมู่บ้านที่บริเวณวัดคีรีวง

หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) เป็นถนนสายคลองท่าดี เชื่อมระหว่างหมู่ที่ 10 กับหมู่ที่ 9 ส่วนถนนภายใน หมู่บ้านบางช่วงเป็นถนนดินลูกรัง บางช่วงเป็นถนน คสล. สุดปลายทางที่ตลาดท่าหา

(5) สาธารณูปโภค

ไฟฟ้า โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีใช้ทุกหลังคาเรือน

ประปา เป็นระบบประปาซึ่งจัดการโดยชุมชนเอง ใช้วิธีสร้างทำนบกั้นกักน้ำแล้วเดินท่อน้ำใช้ (ท่อ P.V.C.) จากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (ลำคลอง ที่ไหลผ่านหมู่บ้าน) ไปยังแต่ละครัวเรือน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- หมู่ที่ 5 (บ้านคีรีวง) ใช้น้ำจากคลองท่าชายและคลองท่าดี
- หมู่ที่ 8 (บ้านคีรีทอง) ใช้น้ำจากคลองท่าชาย
- หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) ใช้น้ำจากคลองท่าหา
- หมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) ใช้น้ำจากคลองปง

โทรศัพท์ มีโทรศัพท์ส่วนบุคคลและตู้โทรศัพท์สาธารณะบริการชุมชน ดังนี้

- หมู่ที่ 5 (บ้านคีรีวง) มีโทรศัพท์ส่วนบุคคลที่ทำกรองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนเพียงแห่งเดียว ตู้โทรศัพท์สาธารณะไม่มี

- หมู่ที่ 8 (บ้านศรีทอง) ไม่มีโทรศัพท์ส่วนบุคคล (ต้องไปใช้บริการที่ อบต. กำโลน) ตู้โทรศัพท์สาธารณะมีเพียง 1 ตู้
  - หมู่ที่ 9 (บ้านขุนศรี) มีโทรศัพท์ส่วนบุคคลเพียงแห่งเดียว ตู้โทรศัพท์สาธารณะมี 2 ตู้
  - หมู่ที่ 10 (บ้านศรีธรรม) ไม่มีโทรศัพท์ส่วนบุคคล (ต้องไปใช้บริการที่ อบต.กำโลน ตู้โทรศัพท์สาธารณะ มีเพียง 1 ตู้
- (ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ วันที่ 26-31 ตุลาคม พ.ศ. 2542)

(6) สาธารณูปการ

สถานศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งชุมชนมีเพียงแห่งเดียว คือ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74 ชุมชนบ้านศรีวง (หมู่ที่ 9 บ้านขุนศรี)

สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาไม่มีในชุมชน ชาวบ้านจึงส่งบุตรหลาน ไปเรียนที่โรงเรียนลานสกาประชาสรรค์ (หมู่ที่ 6 ตำบลกำโลน)

บริการทางด้านสาธารณสุขชุมชน ทั้งชุมชนมีเพียงแห่งเดียว คือ สถานีอนามัยบ้านศรีวง (หมู่ที่ 9 บ้านขุนศรี) ในกรณีที่การรักษาพยาบาล เกินขีดความสามารถของสถานีอนามัยแห่งนี้ ก็จะส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลลานสกา (หมู่ที่ 1 ตำบลเขาแก้ว) (ฉัตรชัย สุกระกาญจน์, 2542 : 24)

(7) ทรัพยากรธรรมชาติ

ส่วนใหญ่จะอยู่บนผืนป่าเขาหลวง (อุทยานแห่งชาติเขาหลวง) ซึ่งมีพื้นฐานเป็นเพือกเขาสูงสลับซับซ้อนต่อเนื่องกันไป พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินที่เกิดจากการผุพังของหินอัคนีและมีเขาหินปูนอยู่เป็นหย่อมๆ เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาหลวงตั้งอยู่บนคาบสมุทร จึงเกิดสภาพป่าดิบชื้นขึ้นครอบคลุมทั่วไป

ทรัพยากรธรรมชาติบนผืนป่าเขาหลวง ได้แก่ ป่าไม้และพรรณพฤษชาติ สัตว์ป่า กัลว่ยไม้ แหล่งท่องเที่ยว เช่น น้ำตก และเป็นแหล่ง รวมความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ของสรรพสิ่งมีชีวิตต่างๆ

(ข้อมูลจากคู่มือท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง นครศรีธรรมราช, ททท. สำนักงานภาคใต้เขต 2 : 2542)

4.2.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

(1) อาชีพหลัก

ชุมชนศรีวง มีลักษณะเศรษฐกิจแบบชุมชนพึ่งตนเอง มีรายได้หลักจากอาชีพทำสวนผลไม้และทำสวนปาล์มผลไม้ผสมผสาน ที่เรียกกันว่า สวนสมรม บนเขาสูงชัน

ผลผลิตหลัก ได้แก่ ทุเรียน (ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์พื้นบ้าน) มังคุด (มังคุดศรีวังได้ชื่อว่ามีรสชาติดีที่สุด) ลางสาด ลองกอง จำปาตะหมาก ลูกเหลิ้ง ลูกเนียง ผักสะตอ ส้มแขก ขิง และพืชผักนานาชนิด

ผลผลิตทั้งหมด พ่อค้าแม่ค้าคนกลางซึ่งเป็นคนในหมู่บ้าน จะมารับซื้อที่ตลาดพืชผลทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ ตลาดท่าสาย (หมู่ที่ 8 บ้านศรีทอง) ตลาด ท่าหา (หมู่ที่ 9 บ้านขุนศรี) และตลาดหัวเหว (หมู่ที่ 10 บ้านศรีธรรม) อีกส่วนหนึ่งส่งไปขายที่ ตลาดหัวอิฐ ตลาดขายส่งและตลาดกลางการค้าพืชผลทางการเกษตรของภาคใต้ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านทางภาคใต้ของไทยซึ่งอยู่ในตัวจังหวัดนครศรีธรรมราช

(2) อาชีพพรอง

นอกจากอาชีพการทำสวนสมรมแล้ว ยังมีอาชีพพรองหรืออาชีพเสริม ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านโดยการรวมกลุ่มตามความสนใจ ความถนัด และความต้องการของตนโดยเฉพาะ ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เหล่านี้ให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน รวมทั้งส่งขายภายนอกหมู่บ้าน

กลุ่มที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1. กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน (หมู่ที่ 10 บ้านศรีธรรม) มีการบริหารจัดการกลุ่ม โดยมีสมาชิกจำนวน 9 คน ประกอบด้วยประธาน 1 คน เภรณญิก 1 คน เลขานุการ 1 คน ที่เหลือเป็นฝ่ายวัสดุ (ซื้อทุเรียนกวนจากชาวบ้านในชุมชน ตะกร้ากาบหมาก และแผ่นพลาสติกใสสำหรับห่อตะกร้า) ฝ่ายบรรจุหีบห่อ และฝ่ายขาย โดยมีสมาชิกทั้งหมดทำหน้าที่ผลิตทุเรียนกวนบรรจุตะกร้ากาบหมาก

รายได้ทั้งหมดแบ่งเป็นสัดส่วน ดังนี้

- 65 เปอร์เซ็นต์ แบ่งให้สมาชิก
- 10 เปอร์เซ็นต์ คืนให้ชุมชนนำไปใช้จ่ายให้เป็นประโยชน์
- 25 เปอร์เซ็นต์ ที่เหลือเก็บไว้เป็นกองกลางสำหรับซื้อวัสดุ

(สัมภาษณ์คุณดารารวรรณ ผลปันทรัพย์ อายุ 25 ปี ฝ่ายบรรจุหีบห่อ กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน)

2. กลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ (หมู่ที่ 10 บ้านศรีธรรม) เป็นการรวมกลุ่มทำกิจกรรมย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายของสตรีในชุมชน มีสมาชิกก่อตั้ง 10 คน ได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (พ.อ.อ.) บ้านศรีวัง มูลนิธิโกลดคิมทอง และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดฯ สมาชิกจะได้ค่าย้อม ค่าเย็บ และเงินปันผลทุก 6 เดือน

รายได้ทั้งหมดแบ่งเป็นสัดส่วน ดังนี้

- 60 เปอร์เซ็นต์ ปันผลให้สมาชิก
- 10 เปอร์เซ็นต์ คืนให้ชุมชน

- 30 เปอร์เซนต์ ที่เหลือใช้เป็นทุนหมุนเวียน

(ข้อมูลจากเอกสารแนะนำกลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง และจากการสัมภาษณ์คุณอารีย์ สุคนธ์ปฎิภาค อายุ 36 ปี หัวหน้ากลุ่มมัตย้อมสีธรรมชาติ บ้านคีรีวง หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2542)

3. กลุ่มบ้านสมุนไพร (หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี) มีการบริหารจัดการกลุ่ม โดยผู้ที่เป็นสมาชิกแต่ละครอบครัวมีหน้าที่รับผิดชอบในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งทำจากพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น เปลือกมังคุด ตะไคร้หอม ขิง และส้มแขก เป็นต้น อย่างน้อย 1 อย่าง โดยผลิตจนครบวงจร ตั้งแต่การซื้อวัตถุดิบจนถึงการใส่บรรจุภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ มีทั้งหมด 18 อย่าง เช่น สบู่ แชมพู และครีมนวดผมเปลือกมังคุด ส้มแขกชนิดแคปซูลและส้มแขกแห้ง น้ำยาล้างจาน และเทียนไถยุงตะไคร้หอม เป็นต้น

สำหรับช่องทางการตลาด มี 4 แบบ คือ ขายในหมู่บ้าน ขายให้กับนักท่องเที่ยว ส่งขายตามร้านกรีนเน็ต ร้านขายสมุนไพรในกรุงเทพฯ และส่งขายปลีกในตัวจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อหารายได้เข้ากลุ่มฯ แล้วแบ่งผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก

(สัมภาษณ์คุณสนธยา ชำนะ อายุ 32 ปี ผู้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มบ้านสมุนไพร บ้านเลขที่ 196/5 หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2542)

และที่สำคัญ คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านคีรีวง เป็นแหล่งทุนสำคัญภายในหมู่บ้าน เป็นกองทุนของชุมชนที่มั่นคง ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนมากกว่า 20 ล้านบาทเศษ

(ข้อมูลจากเอกสารแนะนำกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านคีรีวง)

นอกจากนี้ การก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงขึ้น เพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังทำให้ชาวคีรีวงมีรายได้จากการบริหาร และจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้แก่ผู้ที่สนใจเข้ามาท่องเที่ยว

4.2.3 ข้อมูลด้านสังคม

(1) ประชากร

ชุมชนคีรีวงทั้ง 4 หมู่บ้าน มีประชากรรวมกันทั้งสิ้น 2,579 คน (นับถึงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2541) โดยมีรายละเอียดแยกตามหมู่บ้าน ดังนี้

1. บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5) มี 182 ครัวเรือน จำนวนประชากร 775 คน (ชาย 397 คน และหญิง 378 คน)
2. บ้านคีรีทอง (หมู่ที่ 8) มี 76 ครัวเรือน จำนวนประชากร 241 คน (ชาย 124 คน และหญิง 117 คน)

3. บ้านขุนศรี (หมู่ที่ 9) มี 175 ครัวเรือน จำนวนประชากร 241 คน (ชาย 376 คน และหญิง 367 คน)
4. บ้านศิริธรรม (หมู่ที่ 10) มี 198 ครัวเรือน จำนวนประชากร 838 คน (ชาย 415 คน และหญิง 423 คน) (ดัชนี ศุภระกาญจน์, 2452 : 24, 26, 30 และ 33)

(2) วิถีชีวิตของชุมชน

ชาวศิรวังเป็นคนขยัน อดทน อดออม รักพวกพ้อง มีความสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชนสูง สามารถรวมตัวเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการประชุมแสดงความคิดเห็นและร่วมมือกันทำงานเพื่อส่วนรวมเสมอ

ในชุมชนมีการจัดแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ รวม 11 กลุ่ม ดังได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น เช่น

กลุ่มกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ที่สำคัญคือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านศิรวังเป็นแหล่งทุนสำคัญภายในหมู่บ้าน มีการบริหารจัดการกลุ่มโดยมีกฎระเบียบข้อบังคับ เช่น ระเบียบการรับสมัครเข้า และการขาดจากการเป็นสมาชิก ระเบียบการกู้เงินสามัญและการกู้เงินฉุกเฉิน ระเบียบการค้ำประกันสวัสดิการ หรือประโยชน์ที่ได้รับ (ข้อมูลจากเอกสารแนะนำกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านศิรวัง)

กลุ่มกิจกรรมเพื่อเสริมรายได้ เช่น กลุ่มแม่บ้านทำขนม (หมู่ที่ 8 บ้านศิรวัง) กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวนและกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ (หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม) กลุ่มบ้านสมุนไพร (หมู่ที่ 9 บ้านขุนศรี) เป็นต้น

กลุ่มกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน หลังจากเกิดมหาอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. 2531 ตลอดจนการปลูกป่าทดแทน ได้แก่ กองทุนเดิมสีเขียวใส่เขาหลวง (Keep Khaoluang Green Fund) ซึ่งมีการประสานงานกับองค์กรภายนอก

กลุ่มที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์พัฒนาหมู่บ้าน คือกลุ่มแม่บ้านพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่ 4 หมู่บ้าน

และชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านศิรวัง ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยคนในชุมชนมีการบริหารจัดการและจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวผู้ที่สนใจ

วิถีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของชุมชนศิรวัง คือ

1. การทำสวนสมรม
2. การตั้งถิ่นฐานรวมตัวกันเป็นหมู่บ้านของชุมชนชาวสวน มีขนา (กระต๊อบ) ในสวน เพื่อพักผ่อนและอาศัยในช่วงฤดูผลไม้
3. ความรักพวกพ้อง-เครือญาติ มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

4.มีภูมิปัญญา สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยการรวมกลุ่มกันตามความถนัด
ความสนใจ เช่น กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ และกลุ่มบ้านสมุนไพร

(3) วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวชุมชนศรีวังนับถือศาสนาพุทธ บริเวณศูนย์กลางชุมชน (อยู่ในหมู่ที่ 10 บ้านศรีธรรม) มีวัดศรีวังเป็น
ศูนย์กลาง ประเพณีที่สำคัญ คือ งานบุญสารทเดือนสิบ และประเพณีชักพระในเทศกาลออกพรรษาเช่นเดียวกัน
กับในตัวเมืองนครศรีธรรมราช

4.3 สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบ้านศรีวัง

4.3.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ด้วยทำเลที่ตั้งที่อยู่บนพื้นที่ราบเชิงเขาบริเวณเขาหลวงด้านทิศตะวันออก ทำให้ชุมชนศรีวังมีธรรมชาติ
แวดล้อมที่สวยงามและสมบูรณ์ด้วยป่าเขา น้ำตก นอกจากนั้นแล้ว ยังมีวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ คือ ความเป็น
หมู่บ้านชุมชนชาวสวนสมรม ที่รวมตัวกันตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างมีความผูกพันอันเครือญาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน
และกัน รวมทั้งภูมิปัญญาซึ่งสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ตลอดจนร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่เกิดจาก
มหาอุทกภัยภัย ปี พ.ศ. 2531 และงานประเพณีท้องถิ่น คือ งานบุญสารทเดือนสิบ และประเพณีชักพระหรือ
ลากพระ ซึ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศรีวังแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

- (1) แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม คือชุมชนศรีวัง
- (2) แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ คืออุทยานแห่งชาติเขาหลวง

(1) แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม (ชุมชนศรีวัง) ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของชุมชน
ศรีวัง ได้แก่ เอกลักษณ์ของท้องถิ่น วิถีชีวิต การทำมาหากิน ความเป็นอยู่ งานประเพณี กิจกรรม หัตถกรรมและ
สินค้าพื้นเมืองจากภูมิปัญญา

เมื่อประกอบด้วยทำเลที่ตั้งชุมชนที่อยู่เชิงเขาหลวงแล้ว จึงประกอบอาชีพเสริมด้วยการให้บริการทาง
การท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือน โดยเป็นมัคคุเทศก์ ลูกหาบ นำทางเดินป่าขึ้นสู่เขาหลวงเพื่อศึกษาธรรม
ชาติ ตลอดจนการจัดที่พักอาศัยและอาหารพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักค้างแรมเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เรียกว่า Home Stay

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจะได้ชมและร่วมทำกิจกรรมอยู่ที่กลุ่มต่างๆ ใน
หมู่บ้าน เช่น กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ และกลุ่มบ้านสมุนไพร ซึ่งมีการทำงานหัตถกรรม
ต่างๆ จากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น หมาด้อ (จากกาบหมาก) ตะกร้า ไม้กวาด ทุเรียนกวน ผ้ามัดย้อมสี

ธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างครบถ้วน โดยมีรูปแบบการดำเนินงานจัดตั้งเป็น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539

ปัจจุบันคีรีวงได้ชื่อว่าเป็นชุมชนอนุรักษ์ต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชและภาคใต้ และมีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ที่มีชื่อเสียงโด่งดังในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในหมู่บ้าน ได้แก่

1. ร่องรอยทางประวัติศาสตร์จากมหาอุทกภัย ปี 2531

- อุโบสถวัดคีรีวง (หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) ได้รับความเสียหายจากอุทกภัยเหลือตัวอาคารอยู่เพียงครึ่งเดียว ชาวคีรีวงจึงพร้อมใจกันเก็บรักษาไว้เพื่อรำลึกถึงอุทกภัยครั้งนั้น

- อาคารบ้านเรือนของชาวบ้าน (หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี) ที่ถูกสายน้ำพัดพาเอาทรายเข้ามาทับถมตัวบ้าน ทำให้บ้านเดิมที่มีอยู่ 2 ชั้น เหลือเพียงแค่ชั้นเดียว และเมื่อชุดเอาทรายที่ทับถมบ้านออกแล้ว กลับแปรสภาพเป็นห้องใต้ดินซึ่งใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่

2. สวนสมรม เป็นรูปแบบการทำสวนผลไม้ของชาวคีรีวง ซึ่งเป็นสวนผสมผสานที่มีไม้ผลหลายชนิดปะปนกันไปในส่วนเดียวกัน เช่น ทุเรียน มังคุด ลางสาด ลองกอง จำปาตะ และแมกกระทิงหมาก สะตอ ลูกเหליยง ลูกเนียง และพืชผักนานาชนิด

3. หนานหินท่าหา (หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี) บริเวณนั้นนอกจากจะเป็นตลาดรวบรวมพืชผลของชุมชนแล้ว ยังเป็นแหล่งที่ชาวชุมชนและนักท่องเที่ยวนิยมใช้พักผ่อนหย่อนใจเป็นอย่างมากด้วย มีแอ่งน้ำซึ่งสามารถลงเล่นน้ำได้

4. หัวเหว (หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) ตลาดรวบรวมพืชผลทางการเกษตรตามฤดูกาล

5. น้ำตกวังไม้ปัก (หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาลง และอยู่ใกล้หมู่บ้านมากที่สุด ถัดจากตลาดหัวเหวประมาณ 1,000 เมตร

(2) ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ (อุทยานแห่งชาติเขาลง) ได้แก่ ป่าไม้และพรรณพฤษชาติ สัตว์ป่า กล้วยไม้ และน้ำตก

ป่าไม้และพรรณพฤษชาติ เนื่องจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลงมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงตลอดปี ป่าที่เกิดขึ้นจึงเป็นป่าดิบชื้น หรือป่าฝนเขตร้อน (Tropical Rain Forests) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นลักษณะย่อยได้คร่าวๆ ตามระดับความสูงของพื้นที่และกลุ่มพืชเด่นที่พบ ได้แก่

ป่าดิบชื้นในพื้นที่ต่ำ (Lowland Montane Tropical Rain Forests) เกิดในที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 10-300 เมตร โดยมากเป็นพวกไม้วงศ์ยางชนิดต่างๆ ตามพื้นป่า จะมีไม้พุ่มและพืชคลุมดิน ตลอดจนไม้เถา ไม้อิงอาศัยนานาชนิด เช่น เฟิร์น บอน ชิง ข่า และหวาย เป็นต้น

ป่าดิบชื้นเชิงเขา (Hill or Mountain Tropical Rain Forests) เกิดในที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 300-1,000 เมตร ลักษณะโครงสร้างคล้ายป่าประเภทแรก แต่จะมีพวกพญาไม้มหาสดำหรือเฟิร์นยักษ์ เต่าร้างยักษ์ (พบขึ้นกระจัดกระจายบริเวณแพรวเต่างู ปัจจุบันเหลือประมาณ 12 ต้น) เป็นพืชเด่นขึ้นอยู่ตามหุบเขาที่มีลำธารน้ำไหลผ่าน กล้วยไม้ป่าดงดิบซึ่งหาชมที่อื่นได้ยากก็จะขึ้นอยู่บริเวณนี้

ป่าดิบเขาต่ำ (Lower Montane Tropical Rain Forests) เกิดในที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 1,000-1,500 เมตร ลักษณะของพรรณไม้จะแตกต่างจากป่า 2 ประเภทอย่างชัดเจน บริเวณนี้จะมีเมฆหมอกปกคลุม มีความชื้นในอากาศสูงอยู่เสมอ ไม้ยืนต้นที่เด่นๆ ได้แก่ แดงเขา มังตาน และไม้จำพวกก่อกชนิดต่างๆ พืชชั้นต่ำจำพวกมอส เฟิร์นขนาดเล็กจะเกาะอาศัยอยู่ทั่วไปตามเปลือกไม้และโขดหิน นอกจากนี้ยังมีปีโกเนีย หรือก้ามกุ้งขึ้นอยู่หลายชนิด

ป่าดิบเขา หรือป่าเมฆ (Montane Tropical Rain Forests) เกิดในที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 1,500 เมตรขึ้นไป มีเมฆหมอกปกคลุมอยู่ตลอดปี ทำให้ได้ชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ป่าเมฆ ป่าในบริเวณนี้จะมีลมพัดแรง อากาศหนาวเย็น ความชื้นสัมพัทธ์สูงเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ ไม้ยืนต้นส่วนใหญ่มีรูปร่างแคระแกร็น คือ สูงเพียง 3-5 เมตร ซึ่งได้แก่ กุหลาบป่า หรือกุหลาบเขาหลวง และพวกก่อกชนิดต่างๆ ตามลำต้น ตามพื้นป่าจะมีพวกมอส เฟิร์น และไลเคนนานาชนิดขึ้นปกคลุมอย่างหนาแน่น ที่สำคัญคือ จะมีบัวแฉกใบใหญ่และบัวแฉกใบมนขึ้นอยู่บนยอดเขาและตามแนวสันเขา เฟิร์น 2 ชนิดนี้ ปัจจุบันแทบไม่พบในที่อื่นใดของประเทศไทย

สัตว์ป่า ความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าอุทยานแห่งชาติเขาหลวงทำให้ยังคงมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่ค่อนข้างชุกชุม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สัตว์ป่าสงวนของไทย เช่น สมเสร็จ และเสียดา เป็นต้น ในพื้นที่ตอนกลางของอุทยานฯ ซึ่งเป็นหุบเขาสลับซับซ้อนยากแก่การเข้าถึง สัตว์ป่าที่เราพบเห็นได้ง่าย เช่น หมูป่า ค่าง ชะนี กระซัง ชะมด หมีขอ และนกประจำถิ่นได้ที่หายากนานาชนิด ตลอดจนบรรดาสัตว์เลื้อยคลานจำพวกเต่าและกิ้งก่าป่าแปลกๆ รวมทั้งแมลงป่าดงดิบพันธุ์หายากซึ่งมักพบได้ตามป่าใกล้ริมลำธารน้ำตกรอบๆ อุทยานฯ

กล้วยไม้ พืชในวงศ์กล้วยไม้ คาดว่าน่าจะมีอยู่ประมาณ 300 ชนิด เช่น ฤๅจีน เป็นกล้วยไม้ดินชนิดที่ค่อนข้างหายากในปัจจุบัน บางชนิดเป็นพืชเฉพาะถิ่นพบเพียงแห่งเดียวในโลก บางชนิดขึ้นตามพื้นหรือโขดหิน บางชนิดขึ้นอิงอาศัยอยู่ตามต้นไม้

น้ำตก มีหลายแห่ง ตั้งแต่เชิงเขาหลวงขึ้นไป ได้แก่ น้ำตกพริกน้ำ วังอ้ายยางล่าง วังอ้ายยางบน นอกจากนี้ยังมีน้ำตกอื่นๆ อีก ได้แก่ น้ำตกในแพรว ท่าแร่ ลำงา กิรี วังไม้ปัก และน้ำตกสอยดาว โดยน้ำตกวังไม้ปัก (หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) อยู่ใกล้ชุมชนมากที่สุด ถัดจากตลาดหัวเหวประมาณ 1,000 เมตร

เส้นทางเดินป่าจากชุมชนคีรีวังสู่ยอดเขาหลวง

1. หัวเหว บริเวณหัวเหวไกล้ๆ กับฝายกั้นน้ำตกวังไม้ปักมีจุดรับซื้อผลไม้ ซึ่งชาวศรีวังขึ้นไปเก็บผลผลิตจากสวนลงมาขายในช่วงสายๆ
2. สวนสมรม เป็นสวนผลไม้ที่มีไม้ผลปลูกรวมกันหลายชนิด โดยปะปนไปกับป่าธรรมชาติเชิงเขา ซึ่งจะได้เห็นการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่าอย่างพึ่งพาและอนุรักษ์
3. น้ำตกวังอ้ายยางบน บริเวณนี้มีพืชพรรณไม้ป่าแปลกๆ เช่น กัลวี่ไม้ดิน ชื่อ สังหิน หรือ ลิ่นมังกรส้ม เป็นต้น ขึ้นตามโขดหินริมลำธาร รากของมโนาคัยเพียงแระธาตุที่ย่อยสลายจากใบไม้ผุ โดยความช่วยเหลือของรา
4. กระโจมสุดท้ายสวนไสใน เป็นจุดสิ้นสุดเขตสวนสมรม และเป็นที่พักคืนแรกของผู้เดินทางขึ้นยอดเขาหลวง โดยรอบเป็นป่าดิบชื้นเชิงเขาอย่างแท้จริง
5. สันลู่พรั้ม-ดงทาก ป่าดงดิบที่ยังคงความสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณและสัตว์ป่าจะมีหากดูเล็ดซุกซุ่ม บริเวณนี้จึงเป็นแหล่งที่น่าสนใจสำหรับผู้ขึ้นชอบศึกษาป่าดิบชื้น
6. ลานไทร เป็นบริเวณทางน้ำผ่าน ในฤดูฝนมักมีน้ำป่าหลากท่วม พรรณไม้ที่ขึ้นอยู่มากคือมหาสดำ จัดได้ว่ายังเป็นดินแดนหลงสำรวจ เพราะมีการค้นพบกล้วยไม้ชนิดใหม่ของโลกและชนิดพบใหม่สำหรับประเทศไทยหลายชนิด
7. ดินถล่ม-สันไม้แดง จากลานไทรต้องไต่เขาชัน เข้าเขตป่าดิบเขาต่ำที่จะได้พบมหาสดำเล็กและกล้วยไม้ป่าดิบเขาแปลกๆ ควรระวัง เพราะดินบนเขาหลวงจากการผุพังของหินอัคนีจึงยังมีดินถล่มเกิดอยู่ตามหน้าผาเสมอ
8. ลาน ฮ.-หุบผามหาสดำ พื้นที่สันเขาที่มีทางแยกลงหุบด้านขวาไปยังหุบผามหาสดำซึ่งสามารถมองเห็นป่าต้นน้ำได้อย่างชัดเจน
9. ดงหวายเทิง-ลาน ดร.ชวลิตเป็นเส้นทางผ่านป่าดิบเขาที่มีหวายเทิงขนาดใหญ่ขึ้นอยู่มากมาย มักมีเมฆหมอกปกคลุมอยู่ตลอดเวลา หากมาช่วงฤดูร้อนจะพบเอื้องสายเสริตและก้ามกุ้งช่นออกดอกอยู่ทั่วไป
10. ป่าเมฆ-ยอดเขาหลวง บริเวณนี้คือป่าเมฆ อันเป็นต้นน้ำของแม่น้ำตาปี ควรแวะลงไปที่จอมน้อยเพื่อชมหุบผาปะการัง หรือดงไลเคน (สิ่งมีชีวิตแปลกประหลาดซึ่งเกิดจากการอยู่ร่วมกันของสาหร่ายและรา) บริเวณยอดเขาหลวงมีเฟิร์นบัวแฉกที่เป็นเฟิร์นดึกดำบรรพ์ โดยมันยังคงรูปร่างเหมือนเมื่อ 230 ล้านปีก่อน

(ข้อมูลจากเอกสารคู่มือท่องเที่ยวธรรมชาติอุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 พิมพ์ครั้งที่ 2 : กรกฎาคม 2542)

แผนที่ ที่ 4-

แสดงเส้นทางเดินป่าจากชุมชนคีรีวงสู่ยอดเขาหลวง

4.3.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาลงเป็นพื้นที่ที่มีความสวยงามสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติ ป่าเขา น้ำตก พรรณไม้ และสัตว์ป่าธรรมชาติ จึงทำให้มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูง (คะแนนรวมศักยภาพ 2.45) ตามการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเอกสารโครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีศึกษา : ภาคใต้ โดยศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2538 ดังกล่าวในบทที่ 3

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง เพื่อให้ทราบถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยว) สภาพการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำมาวิเคราะห์ประเมินเป็นข้อสรุปเกี่ยวกับศักยภาพการพัฒนาพื้นที่ศึกษาให้สอดคล้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วยประเด็นย่อย ๆ ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยว) ประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม (บ้านคีรีวง) เอกลักษณะของท้องถิ่น วิถีชีวิต งานประเพณี กิจกรรมหัตถกรรมและสินค้าที่ระลึก และทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (อุทยานแห่งชาติเขาลง) น้ำตก ป่า เขา ฯลฯ ดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.3.1

2. สภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษาในปัจจุบัน ประกอบด้วย

(1) สภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยว) ประกอบด้วย

- สภาพการใช้ประโยชน์จากชุมชนคีรีวง (ด้านวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน)

ชุมชนคีรีวง เป็นแหล่งท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตชุมชน (ชาวสวนสมรม) รวมทั้งเยี่ยมชม ร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มต่างๆ (กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มบ้านสมุนไพร ฯลฯ และมีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน ได้แก่ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์จากมหาอุทกภัย ปี 2531 เช่น อุโบสถเดิมของวัดคีรีวง อาคารบ้านเรือนของชาวบ้านที่ถูกสายน้ำพัดพาเอาทรายเข้ามาถมตัวบ้าน สวนสมรม นานหินท่าหา ตลาดหัวเหว และน้ำตกวังไม้ปัก

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง กำหนดระยะเวลาที่สามารถรับนักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงานได้เฉพาะในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม และช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมเท่านั้น

- สภาพการใช้ประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติเขาลง (ด้านธรรมชาติ)

อุทยานแห่งชาติเขาลง เป็นแหล่งท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้และพรรณพฤกษชาติ สัตว์ป่า กัลวไม้ และน้ำตก โดยมีเส้นทางเดินป่าจากชุมชนคีรีวงขึ้นสู่ยอดเขาลง สามารถพักแรม (กางเต็นท์) ได้ในสถานที่ที่ชมรมฯ จัดเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยวตามจุดต่างๆ ได้แก่ บริเวณลานไทร และบริเวณ

ก่อนถึงยอดเขาหลวง (ดงหวายเทิง-ลาน ดร.ชวลิต) โดยเตรียมพื้นที่สำหรับกางเต็นท์ ประกอบอาหาร ฯลฯ (ยังไม่มีสถานที่พักแรม ห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ บนเขา)

สำหรับการศึกษาระบบนิเวศบนยอดเขาหลวงมีข้อจำกัดในเรื่องฤดูกาล สถานที่พักแรมและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ดังนั้นชมรมฯ จึงได้จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและระยะเวลาในการขึ้นเขาหลวง โดยให้ขึ้นได้ในช่วงเดือนมกราคม-มิถุนายนเท่านั้น เพื่อให้ธรรมชาติบนเขาได้มีช่วงเวลาในการฟื้นตัว

ส่วนผู้ที่ต้องการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและธรรมชาติบนเขาหลวง ชมรมฯ กำหนดระยะเวลาที่สามารถรับนักท่องเที่ยว ผู้มาศึกษาดูงานได้ เฉพาะในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคมเท่านั้น

ตารางที่ 4-1 แสดงระยะเวลาที่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ (ดูในภาคผนวก)

(2) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวและรูปแบบการจํานําเที่ยว มีการก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงขึ้น เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนรูปแบบการจํานําเที่ยว มีการจํานําเที่ยวและจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว / ผู้ที่สนใจ โดยจัดเป็น 5 โปรแกรม ดังนี้

โปรแกรมที่ 1 ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน

โปรแกรมที่ 2 ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน

โปรแกรมที่ 3 ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 1 วัน

โปรแกรมที่ 4 ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน

โปรแกรมที่ 5 ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและธรรมชาติบนยอดเขาหลวงระยะเวลา 3 วัน 2 คืน

รายละเอียดค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และรายจ่ายตามโปรแกรมตามที่ชมรมฯ กำหนด แสดงในตารางที่ 4-2 และ 4-3 (ดูในภาคผนวก)

การศึกษาวถีชีวิตชุมชน นักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงานที่มีความประสงค์จะศึกษา ให้แจ้งความจํานงและวัตถุประสงค์มายังชมรมฯ ทางชมรมฯ จะจัดให้เข้าพักที่บ้านสมาชิก (Home Stay) ตามระยะเวลาที่กำหนด

ส่วนการศึกษาระบบนิเวศบนยอดเขาหลวง นักท่องเที่ยวจะต้องติดต่อทำเรื่องขออนุญาตจากอุทยานแห่งชาติเขาหลวงด้วยตนเอง และควรติดต่อกับทางชมรมฯ โดยตรง เพื่อที่ชมรมฯ จะได้จัดเตรียมมัคคุเทศก์ / ลูกหาบ นำทางเดินป่าขึ้นสู่เขาหลวง ตลอดจนเตรียมเรื่องอาหารและเต็นท์ที่พักแรม (นักท่องเที่ยวอาจนำเต็นท์มาเองก็ได้)

นักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงาน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง และศึกษาวถีชีวิตชุมชนรวมทั้งศึกษาระบบนิเวศบนยอดเขาหลวง

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวไทย 100 เปอร์เซ็นต์ ส่วนผู้มาศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยประมาณ 95 เปอร์เซ็นต์ ส่วนอีก 5 เปอร์เซ็นต์เป็นชาวต่างชาติ (ข้อมูลจากสมุดรวบรวม สถิตินักท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง)

ตารางที่ 4-4 แสดงสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวผู้มาศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและศึกษาธรรมชาติบน ยอดเขาหลวง (ดูในภาคผนวก)

จากสถิติของชมรมฯ ในช่วงเดือนเมษายน-กันยายน พ.ศ. 2541 แสดงให้เห็นว่ามีนักท่องเที่ยว เข้ามาศึกษาวิถีชีวิตชุมชน เฉลี่ยเดือนละ 14 คน และจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาธรรมชาติบนยอดเขา หลวงมากน้อยแตกต่างกันไป กล่าวคือ มากที่สุดในช่วงฤดูร้อน (จำนวน 84 คน) และน้อยที่สุดในช่วงฤดูฝน (จำนวน 4 คน) ส่วนในช่วงเดือนมกราคม-สิงหาคม พ.ศ. 2542 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาธรรมชาติบน ยอดเขาหลวงมากน้อยแตกต่างกันไป กล่าวคือ มากที่สุดในช่วงฤดูร้อน (จำนวน 124 คน) และน้อยที่สุดในช่วง ฤดูฝน (จำนวน 6 คน) เช่นเดียวกัน

(3) ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การคมนาคม สาธารณูปโภค ที่พัก ร้านอาหาร และ สถานที่อำนวยความสะดวกอื่นๆ มีรายละเอียดดังนี้

การคมนาคมและการเข้าถึง สามารถเดินทางจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชไปยังชุมชนคีรีวงได้ สะดวกทั้งรถยนต์ส่วนบุคคลและยานพาหนะท้องถิ่น (รถ 2 แถว) ใช้ทางหลวงจังหวัดสายนครศรีธรรมราช- อำเภอลานสกา (จากตัวเมืองถึงตัวอำเภอลานสกา ระยะทางประมาณ 26 กิโลเมตร) มีถนนทางแยกเข้าชุมชน คีรีวง (สายศาลาสังกะสี-บ้านคีรีวง) อยู่ทางขวามือ ประมาณหลักกิโลเมตรที่ 18 ถนนดังกล่าวเป็นเส้นทาง คมนาคมสายหลักที่ใช้เดินทางเข้า-ออกชุมชนเพียงสายเดียว ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร สูดปลายทางที่ ชุมชนคีรีวง

ถนนภายในหมู่บ้านบางส่วนเป็น คสล. และบางส่วนเป็นดินลูกรัง (ปัจจุบัน อบต. กำโลน กำลังดำเนินการก่อสร้างถนน คสล. เพิ่มเติม) ติดตั้งไฟแสงสว่างเป็นส่วนใหญ่ แต่ในบางถนนยังไม่ได้ติดตั้งไฟ แสงสว่าง

การเดินทางท่องเที่ยวบนเขาหลวง ใช้วิธีเดินป่าศึกษาธรรมชาติ โดยมีเส้นทางเดินป่าจากชุม ชนคีรีวงสู่ยอดเขาหลวง

สาธารณูปโภค ได้แก่ ไฟฟ้า มีใช้ทั่วถึงทุกครัวเรือน ประปา เป็นระบบประปาซึ่งจัดการโดยชุม ชน (ประปาภูเขา) ใช้วิธีสร้างตอมบ์เก็บกักน้ำ แล้วเดินท่อน้ำใช้ (ท่อ P.V.C) จากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (ลำ คลองที่ไหลผ่านชุมชน) ไปยังแต่ละครัวเรือน ส่วนโทรศัพท์ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร มีโทรศัพท์ส่วนบุคคลเพียง 2 แห่งเท่านั้น คือ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน 1 แห่ง (หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง) ที่เหลืออีก 1 แห่ง อยู่ใน หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) และตู้โทรศัพท์สาธารณะบริการชุมชนเพียง 4 ตู้ โดยอยู่ในหมู่ที่ 8 (บ้านคีรีทอง) 1 ตู้ หมู่ที่ 9

(บ้านขุนคีรี) 2 ตู้ และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) 1 ตู้ ปัจจุบันองค์การโทรศัพท์กำลังดำเนินการเดินสายโทรศัพท์ เพื่อเพิ่มเลขหมายในชุมชน (ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ วันที่ 3-4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542)

ที่พัก เป็นแบบ Home Stay ขน้า (กระต๊อบเฝ้าสวน) และเต็นท์โดยชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง จะจัดให้นักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงาน เข้าพักที่บ้านของสมาชิกชมรมฯ ตามความต้องการ และระยะเวลาที่แจ้งความจำนง

ปัจจุบัน ชมรมฯ มีชุดบ้านพัก จำนวน 9 ชุดๆ ละ 6 หลัง กระจายอยู่ในทั้ง 4 หมู่บ้าน แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในหมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) สามารถพักได้หลังละ 1-2 คน โดยสะดวก ในกรณีที่มาเป็นกลุ่ม จะจัดให้กระจายไปพักตามชุดบ้านพักที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันเพื่อความสะดวก

นอกจากนี้ยังมีที่พักเป็นแบบ Resort ของเอกชนอีก 2 แห่ง อยู่ในหมู่ที่ 9 ใกล้กับหอนาฬิกา

ส่วนบนอุทยานแห่งชาติเขาลง ยังไม่มีที่พักแรม นักท่องเที่ยวสามารถพักแรม (กางเต็นท์) ได้ในสถานที่ที่ชมรมฯ จัดเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยวตามจุดที่กำหนด

ร้านอาหาร ในชุมชนคีรีวงมีร้านอาหารประมาณ 4 - 5 แห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในหมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) ลักษณะเป็นร้านแบบชาวบ้าน ราคาอาหารจะไม่สูงมากนัก นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารของที่พักแบบ Resort อีก 2 แห่ง ดังกล่าว ราคาอาหารอาจจะสูงกว่าร้านอาหารทั่วไป ซึ่งนักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงานสามารถเลือกได้ตามความพอใจ

สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ได้แก่

ที่ทำการไปรษณีย์ อยู่ที่ตัวอำเภอลานสกา ซึ่งทำให้ไม่สะดวกแก่นักท่องเที่ยว ควรจะมีที่ทำการไปรษณีย์อยู่ในชุมชน เพื่อบริการชุมชนและนักท่องเที่ยว

ศูนย์บริการสาธารณสุข ทั้งชุมชนมีเพียงแห่งเดียว คือ สถานีอนามัยบ้านคีรีวง (หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี) ในกรณีการรักษาพยาบาลนักท่องเที่ยว หรือชาวบ้าน เกินขีดความสามารถของสถานีอนามัยแห่งนี้ ก็จะส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลลานสกา

Information Center ของชุมชน อยู่ในชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง (ปัจจุบันใช้สถานที่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวงเป็นที่ทำการ) ซึ่งยังไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร

ร้านขายของที่ระลึก ปัจจุบันภายในชุมชนยังไม่มีร้านขายของที่ระลึก ซึ่งเป็นสถานที่รวบรวมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่างๆ (กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มมดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มบ้านสมุนไพร ฯลฯ) แต่เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ ขายผลิตภัณฑ์ตามที่ทำการของกลุ่มต่างๆ ซึ่งทำให้ไม่สะดวกแก่นักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงาน ร้านขายของที่ระลึกควรจะอยู่ร่วมกับ Information Center เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น

ร้านเช่ารถ ปัจจุบันภายในชุมชนยังไม่มีร้านเช่ารถ แต่มีจักรยานเสือภูเขา (Mountain Bike) อยู่ที่ชมรมฯ จำนวน 10 คัน ไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เที่ยวภายในชุมชนโดยไม่คิดค่าเช่า

4.3.3 ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

คีรีวงนับเป็นชุมชนหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากกลุ่มคนภายนอกในด้านต่างๆ รวมทั้งการท่องเที่ยว จากข้อ 3.3.1 และ 3.3 ที่กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านคีรีวง สรุปได้ว่าปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่

1. ความสวยงามตามธรรมชาติ ทั้งในส่วนของอุทยานแห่งชาติเขาหลวงและภายในชุมชนคีรีวง
2. ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่เกิดจากมหาอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. 2531
3. วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผสมกันมานานับร้อยๆ ปี
4. การประกอบอาชีพที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ นั่นคือ การทำ สวนสมรม □
5. เอกลักษณ์ของชาวคีรีวงอีกอย่างหนึ่งคือความผูกพันฉันญาติมิตร

4.3.4 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านคีรีวง

(1) ความเป็นมาของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง

ก่อนจะมาเป็นชมรมฯ เดิมการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนคีรีวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง ดำเนินการโดยกองทุนเดิมสีเขียวใส่เขาหลวง (Keep Khao Luang Green Fund) ภายใต้มูลนิธิเพื่อการศึกษาไทยรัฐวิทยา 74 จัดตั้งขึ้นหลังจากเกิดมหาอุทกภัย ในปี พ.ศ. 2531 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมหลังจากเกิดมหาอุทกภัย ตลอดจนการปลูกป่าทดแทน

จากการที่มีกลุ่มต่างๆ เข้าไปช่วยเหลือ ได้แก่ โครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (พ.อ.อ.) มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) และ อบต.กำโลน จนเกิดกลุ่มต่างๆ ขึ้น เช่น กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มมัธยมอาสาสมัครธรรมชาติและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง ฯลฯ ซึ่งก็สามารถทำรายได้เสริมเป็นอย่างดี ต่อมาเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2539 กลุ่มต่างๆ ได้ส่งตัวแทนกลุ่มละ 2 คน ไปร่วมศึกษาดูงานเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการ หลังจากดูงานแล้วสรุปได้ว่า ควรจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมและการจัดการให้ชัดเจน จึงได้จัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงขึ้น โดยมีคณะกรรมการดำเนินงาน 1 ชุด ประกอบด้วยตัวแทนผู้นำชาวบ้าน ตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ และสมาชิกชมรมฯ โดยมี พ.อ.อ. มอส. กองทุนเดิมสีเขียวใส่เขาหลวง อบต.กำโลนและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เป็นที่ปรึกษาในการทำกิจกรรม

อบต.กำโลน มีแนวคิดที่จะพัฒนาและส่งเสริมชมรมฯ ให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้คล่องตัวยิ่งขึ้น จึงผลักดันชมรมฯ ให้เป็นกิจกรรมหนึ่งของ อบต. โดยจะคอยสนับสนุนให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน

เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับกลุ่มชาวบ้านที่เข้ามาร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของบุคคลภายนอก (นักท่องเที่ยว) ที่เข้ามาว่ามีส่วนสำคัญในการช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานของชมรมฯ ได้มีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างภาคีร่วมกันในการทำงาน ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 (จังหวัดนครศรีธรรมราช) และอุทยานแห่งชาติเขาลง ทังนี้เพื่อให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสมบูรณ์แบบ มีความยั่งยืนและถาวร เพื่อประโยชน์และนำรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น

(2) วัตถุประสงค์

1. เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน
2. เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น
3. เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เคารพวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในชุมชน แก่บุคคลที่มาท่องเที่ยว
4. เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชาวบ้านในชุมชน

(3) การดำเนินกิจกรรม

1. สมาชิก เปิดรับสมัครชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของชมรมฯ เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ในเรื่องที่พัก อาหาร นำเที่ยวในชุมชน นำเที่ยวสวนสมรม เยี่ยมชม / ร่วมทำกิจกรรมกลุ่มต่างๆ และรวมถึงการเป็นมัคคุเทศก์ / ลูกหาบ เพื่อนำศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาลง โดยมีหลักการในการเปิดรับสมัครสมาชิกดังนี้

- 1) เป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านวัดสมอ-คีรีวง
- 2) ต้องมีความสนใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 3) มีความพร้อมในด้านที่พัก เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวและลูกหาบ (อาจมีความพร้อมอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้)
- 4) ต้องได้รับความยินยอมจากสมาชิกในครอบครัว

ในครั้งแรก มีผู้สมัครจำนวน 37 คน และมีการเลือกตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 1 ชุด โดยมีกำนันตำบลกำโลน เป็นประธานชมรมฯ และผู้ใหญ่บ้าน 4 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี และ หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) เป็นรองประธานชมรมฯ โดยมีการเลือกตั้งสมาชิก เป็นกรรมการของชมรมฯ และในปัจจุบันมีสมาชิกชมรมฯ ในกลุ่มบ้านพักและกลุ่มลูกหาบเข้าไปรวมอีกเป็นจำนวนมาก โดยแบ่งเป็นชุดบ้านพัก จำนวน 9 ชุด ชุดละ 6 หลัง และ ชุดลูกหาบ / ผู้นำทาง จำนวน 18 ชุด ชุดละ 6 คน

ปัจจุบัน ชมรมฯ มีที่ทำการอยู่ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน หมู่ที่ 5 (บ้านศรีวง) ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. กิจกรรมการท่องเที่ยว มีโปรแกรมการท่องเที่ยว 5 โปรแกรม ดังนี้

โปรแกรมที่ 1 ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน

โปรแกรมที่ 2 ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน

โปรแกรมที่ 3 ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 1 วัน

โปรแกรมที่ 4 ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน

โปรแกรมที่ 5 ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและธรรมชาติบนยอดเขาหลวง ระยะเวลา 4 วัน 3 คืน

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรมฯ โดยเฉพาะการศึกษา ธรรมชาติบนยอดเขาหลวง มีข้อจำกัดในเรื่องฤดูกาลและสถานที่พักบนยอดเขา ซึ่งชมรมฯ ได้คำนึงถึงการฟื้นตัวของทรัพยากรธรรมชาติบนอุทยานแห่งชาติเขาหลวง จึงได้จำกัดระยะเวลาในการขึ้นเขาหลวง และจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ซึ่งทางชมรมฯ ได้ประชาสัมพันธ์ให้ทราบล่วงหน้า

สำหรับการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน นักท่องเที่ยว หรือนักวิชาการที่มีความประสงค์จะศึกษา ให้แจ้งความจำนงค์และวัตถุประสงค์มายังชมรมฯ ในการนี้ทางชมรมฯ จะจัดให้เข้าพักที่บ้านสมาชิกตามระยะเวลาที่กำหนด

(4) การจัดสรรรายได้ มีการจัดสรรรายได้ที่ได้รับจากการต้อนรับนักท่องเที่ยว ดังนี้

1. สมาชิกชมรมฯ มีรายได้จากที่พัก อาหาร การนำเที่ยวและลูกหาบ

2. ชมรมฯ ได้รับ 35 เปอร์เซ็นต์

3. ค่าตอบแทน 50 เปอร์เซ็นต์

4. คืนให้แก่ชุมชน 5 เปอร์เซ็นต์

5. อบต. กำโลน 5 เปอร์เซ็นต์

6. อุทยานฯ 5 เปอร์เซ็นต์

รายได้ใดๆ ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากนี้ ให้เป็นประโยชน์ของชมรมฯ

(5) มาตรการด้านการบริการและการรักษาความปลอดภัย

จากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมชุมชนศรีวงอยู่เสมอในแต่ละปี และเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นการบริการและการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว นับเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งทางชุมชนเองก็มีป้อมยามตำรวจรักษาการณ์อยู่ตลอด 24 ชั่วโมง โดยเฉพาะการศึกษารธรรมชาติบนเขาหลวงได้มีการวางมาตรการด้านการบริการและการรักษาความปลอดภัย ทั้งของผู้นำทาง หรือลูกหาบ และนักท่องเที่ยว ดังนี้

คุณสมบัติของลูกหาบ

1. มีความรู้ในเรื่องพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ สามารถเผยแพร่ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างแม่นยำ และกล้าแสดงออกในการถ่ายทอดข้อมูล
2. รับผิดชอบน้ำหนักตามที่กำหนดไว้ คือ 10 กิโลกรัม ต่อ นักท่องเที่ยว 2 คน
3. ลูกหาบจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และต้องคอยดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ขณะเดินทางและพักแรมบนยอดเขาหลวง และมีวิทยุสื่อสารอยู่ตลอดเวลา

.c1.

ข้อพึงปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว;

1. การมาท่องเที่ยว / ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ควรมาเป็นหมู่คณะ และควรติดต่อกับทางชมรมฯ โดยตรง
  2. นักท่องเที่ยวต้องเคารพในวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ไม่ควรกระทำการใดๆ ที่เป็นการเสื่อมเสียศีลธรรม หรือผิดประเพณีต่อชุมชน
  3. ห้ามพกพาอาวุธ วัตถุระเบิด และยาเสพติด เข้ามาในชุมชนโดยเด็ดขาด
- ข้อเสนอแนะนักท่องเที่ยวที่ประสงค์จะศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง
1. ต้องมีการรวมกลุ่มกันไม่น้อยกว่า 5 คน และไม่เกิน 10 คน (เฉพาะนักท่องเที่ยว) และไม่เกิน 15 คน รวมทั้งลูกหาบและคนนำทาง
  2. ติดต่อและจองระยะเวลาที่จะมาศึกษาฯ ตามกำหนดการที่ชมรมฯ จัดให้
  3. ต้องทำเรื่องขออนุญาต จากอุทยานแห่งชาติเขาหลวงด้วยตนเอง และควรติดต่อกับทางชมรมฯ โดยตรง
  4. ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ว่าด้วยการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติทุกประการ (เช่น ห้ามล่าสัตว์ ห้ามเก็บพันธุ์พืช ห้ามทิ้งขยะ ฯลฯ)
  5. ต้องเชื่อฟังคนนำทาง ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเอง
- (ข้อมูลจาก เอกสารแนะนำชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง)

บทที่ 5

วิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนศิวั่งทั้ง 4 หมู่บ้าน นักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงาน ผู้นำทางการ ผู้นำทางธรรมชาติ องค์กรชุมชน และพหุภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนศิวั่ง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามโอกาส หรือความน่าจะเป็นทางสถิติด้วยการ Coding ต่อด้วยการใช้โปรแกรมสถิติ SPSS 7.5 แล้วนำมาวิเคราะห์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงาน ผู้นำทางการ ผู้นำทางธรรมชาติ องค์กรชุมชนและพหุภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (สัมภาษณ์) แล้วนำมาสรุปเป็นผลการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนศิวั่ง 4 หมู่บ้าน

จากแบบสอบถามเชิงสำรวจ (Questionnaires) สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนศิวั่ง 4 หมู่บ้าน จำนวน 346 คน เกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

แสดงผลร้อยละของช่วงอายุกลุ่มตัวอย่างในชุมชนศิวั่ง (ตารางที่ 5-2) จำแนกตามหมู่บ้าน โดยเลือกให้ตอบแบบสอบถามผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือตัวแทนครอบครัวกลุ่มตัวอย่างละ ๑ คน ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 28.03 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี จำนวน 25.43 เปอร์เซ็นต์ และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 71-80 ปี จำนวน 1.45 เปอร์เซ็นต์

การสำรวจพื้นที่ทำให้เห็นว่าชุมชนศิวั่งมีสังคมครอบครัวที่อบอุ่น ไม่นิยมออกไปทำงานต่างถิ่น บุคคลในครอบครัวช่วยกันทำงานหลักในการทำสวนสมรมและอาชีพเสริมตามความถนัด และเป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง อายุยืน เนื่องจากได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ออกกำลังกายสม่ำเสมอจากการเดินทางขึ้นเขาไปทำสวนสมรม รับประทานผักผลไม้ในท้องถิ่นที่ปลอดสารพิษและเป็นพืชผักสมุนไพรตามธรรมชาติที่มีอยู่สมบูรณ์ในป่า ชุมชนศิวั่งจึงเป็นชุมชนที่มีสุขภาพแข็งแรงและคุณภาพชีวิตดี

แสดงผลร้อยละของสถานภาพอาชีพกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ 5-3) จำแนกตามหมู่บ้านรวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน จำนวน 75.14 เปอร์เซ็นต์ รองลงมามีอาชีพนักศึกษา จำนวน 8.09 เปอร์เซ็นต์ ไล่เลี่ยกับอาชีพค้าขายและรับจ้างซึ่งมีจำนวนเท่ากัน 7.23 เปอร์เซ็นต์ และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุดมีอาชีพข้าราชการ จำนวน 0.29 เปอร์เซ็นต์

จากการสำรวจพื้นที่ประกอบชุมชนมีการประกอบอาชีพทำสวนสมรมบนเขาหลวงตามบรรพบุรุษมาช้านาน มีความขยัน อดทนและรู้จักใช้วัสดุธรรมชาติอย่างครบถ้วน ได้แก่ นำพืชผักผลไม้จากสวนลงมาขาย เปลือกผักผลไม้เอาไปมัดย้อมแปรรูปเกษตร เช่น การทำทุเรียนกวนห่อกาบหมาก ผลิตภัณฑ์และยาจากพืชผัก

สมุนไพร ไม่มีผู้ว่างงานเนื่องจากผลิตผลจากป่าอุดมสมบูรณ์และมีกิจกรรมอาชีพเสริมมาก เช่น เป็นผู้นำทางในท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยว ผลิตหัตถกรรมสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

แสดงผลร้อยละของรายได้เฉลี่ย / เดือนของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ 5-5) จำแนกตามหมู่บ้าน แสดงให้เห็นว่ารวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 3,000 บาท / เดือน จำนวน 27.46 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาเฉลี่ยประมาณ 2,000 บาท / เดือน จำนวน 13.87 เปอร์เซ็นต์ และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุดมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 4,500 และ 1,500 บาท / เดือน มีจำนวนเท่ากัน 4.91 เปอร์เซ็นต์

จากผลของการสำรวจพื้นที่ปรากฏว่าส่วนใหญ่ฐานะของชาวศรีวังค่อนข้างดี เนื่องจากเป็นผู้ช่วยในการทำงานและอดออมในการฝากเงินกลุ่มออมทรัพย์แทบทุกครัวเรือน จนเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงในการมีกองทุนที่มั่นคงมาก เมื่อเกิดความจำเป็นในการใช้สอยก็สามารถกู้เงินออมทรัพย์ของตนเองในราคาคอปกเบี้ยที่ต่ำ นับเป็นชุมชนที่มีเศรษฐกิจพอเพียงและพึ่งพาตนเองได้เป็นอย่างดี

แสดงผลร้อยละของสภาพการได้รับผลกระทบด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 5-15) จำแนกตามหมู่บ้าน ทางด้านการศึกษาแสดงผลตามแบบสอบถามว่ารวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ป.4-ป.7 จำนวน 62.14 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาระดับ ม.1-ม.3 จำนวน 13.29 เปอร์เซ็นต์ และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุดมีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 1.44 เปอร์เซ็นต์

จากการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุจะเรียนน้อย เนื่องจากเดิมชุมชนอยู่ห่างไกลการคมนาคม มีโรงเรียนระดับประถมเพียง 1 แห่ง ในชุมชน ปัจจุบันมีรถสองแถววิ่งจากหมู่บ้านถึงเมืองเป็นประจำ ทำให้ชุมชนศรีวังสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลานตนเองมากขึ้น ที่น่าสังเกตคือเยาวชนในศรีวังมีโลกทัศน์กว้างจากการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวจากประสบการณ์จริง มีส่วนช่วยในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ในการนำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมท้องถิ่นของตนเองได้เป็นอย่างดี

สำหรับประชาชนในชุมชนที่เคยเรียนน้อย ได้พยายามเรียนการศึกษาผู้ใหญ่กับศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนแล้วสอบเทียบปริญญ์ขึ้นไป เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แสดงผลร้อยละของการปรับปรุงสาธารณูปโภค (ตารางที่ 5-7) จำแนกตามหมู่บ้านแสดงให้เห็นว่ารวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นชุมชนมีการปรับปรุงสาธารณูปโภค จำนวน 93.20 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อยไม่มีการปรับปรุงฯ จำนวน 5.49 เปอร์เซ็นต์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าการปรับปรุงฯ แบ่งเป็น ส่วนใหญ่มีการปรับปรุงถนน จำนวน 309 คน และส่วนน้อยมีการปรับปรุงโทรศัพท์ ไฟฟ้า และประปา จำนวน 162 153 และ 146 คน

จากการสำรวจพื้นที่พบว่า เนื่องจากชุมชนศรีวังเดิมอยู่ห่างไกลการคมนาคมในเมือง เป็นหมู่บ้านอาสาป้องกันพัฒนาชาติ (อปพ.) และอยู่เชิงเขาที่เป็นจุดบอดทางการสื่อสาร ทำให้เป็นชุมชนที่แทบตัดขาดกับโลก

ภายนอก หลังจากเกิดมหาตภัย (2531) การช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เข้าไป จึงมีการก่อสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การประปาใช้ประปาภูเขาด้วยการซื้อท่อพีวีซี ต่อจากน้ำตกเข้าหมู่บ้านทำให้เกิดมลพิษที่ไม่น่าดู ไปรษณีย์ในหมู่บ้านใช้วิธีฝากรถสองแถวที่วิ่งระหว่างเมือง เมื่อมีไฟฟ้าในหมู่บ้าน ชาวบ้านตื่นตัวในการซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้นตามค่านิยมของผู้บริโภคทั่วไป มีการซื้อวิทยุ โทรทัศน์ และวิทยุโทรศัพท์ไปใช้ติดต่อส่วนตัวในบ้านที่ฐานะค่อนข้างดี ถึงแม้ภายหลังองค์การโทรศัพท์ภูมิภาคจะเข้าไปติดตั้งตู้โทรศัพท์ตามจุดสำคัญต่างๆ ให้ เช่น หน้าวัดคีรีวง หน้าโรงเรียนคีรีวง ตลาดผลไม้ท่าหา ท่าคา และใกล้กับที่ทำการ อบต. แต่ปรากฏว่าเครื่องขัดข้องบ่อยใช้การไม่ได้ เป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารมาก ที่สำคัญได้แก่ถนนในชุมชนซึ่งเป็นถนนลูกรังแบบถนนในสวน เมื่อถึงฤดูฝนๆ ตกหนักหรือมีน้ำป่าไหลบ่าลงมา สภาพถนนในชุมชนลำบากมาก แม้แต่รถมอเตอร์ไซด์ก็วิ่งไม่ได้ในบางครั้ง หลังจากปี 2539 เมื่อชุมชนคีรีวงได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งแรกที่มีการท่องเที่ยวได้จัดประกวดขึ้นมา ทำให้มีผลต่อการได้รับการสนับสนุนโครงการพัฒนาสังคมในพื้นที่ท่องเที่ยว (งบประมาณ SIP) เป็นจำนวนประมาณ 10 ล้านบาท โดยใช้แรงงานและวัสดุในท้องถิ่น ทำให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในการเดินทางเที่ยวชมวิถีชีวิตของชุมชนคีรีวงดียิ่งขึ้น

แสดงผลร้อยละของการปรับปรุงสาธารณูปการ จำนวน 67.63 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อยมีการปรับปรุงฯ จำนวน 32.37 เปอร์เซ็นต์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าการปรับปรุงฯ แบ่งเป็น ส่วนใหญ่มีการปรับปรุงระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล จำนวน 73 คน และส่วนน้อยมีการปรับปรุงการระบายน้ำเสีย จำนวน 4 คน

แสดงผลร้อยละของการปรับปรุงสาธารณูปการ (ตารางที่ 5-8) จำแนกตามหมู่บ้านรวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการปรับปรุงสาธารณูปการ จำนวน 67.63 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อยมีการปรับปรุงฯ จำนวน 32.37 เปอร์เซ็นต์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความเห็นว่าการปรับปรุงฯ แบ่งเป็น ส่วนใหญ่มีการปรับปรุงระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล จำนวน 160 คน และส่วนน้อยมีการปรับปรุงระบายน้ำเสีย จำนวน 16 คน

จากการสำรวจพื้นที่พบว่าชุมชนให้ความสำคัญเรื่องถนน เพื่อความสะดวกในการคมนาคมของชุมชน โทรศัพท์ เตเลพาชยะรองลงมา นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญทางด้านขยะมูลฝอยและท่อน้ำพีวีซีซึ่งเป็นมลพิษของชุมชน รองลงมาคือโทรศัพท์ซึ่งเป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารก่อนเข้าสู่ชุมชนมาก

แสดงผลร้อยละของระดับการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยชุมชนเอง (ตารางที่ 5-9) จำแนกตามหมู่บ้าน รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยชุมชนเอง อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 77.67 เปอร์เซ็นต์ รองลงมา ระดับต่ำ จำนวน 11.65 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อย ระดับสูง จำนวน 10.68 เปอร์เซ็นต์

จากผลของการสำรวจพื้นที่สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่เป็นสิ่งก่อสร้างที่อยู่อาศัย อาคารร้านค้า และที่พักนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในระยะหลัง สร้างขึ้นตามความพอใจของผู้เป็นเจ้าของ ไม่มีการจัดวางผังหมู่บ้าน ขาดระเบียบและความสวยงาม โดยเฉพาะการขาดศูนย์กลางปฏิบัติงานร่วมกันของชุมชน ปัจจุบันมักใช้สถานที่ของวัดและโรงเรียนคีรีวงเป็นหลัก แม้แต่การดำเนินงานของชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงก็ใช้สถานที่ของกลุ่มออมทรัพย์เป็นศูนย์กลางทำงาน แต่ชุมชนคีรีวงก็จะได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตามโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบทเพื่อการท่องเที่ยว ในการจัดสร้างศาลาอเนกประสงค์ที่องค์กรชุมชนจะร่วมใช้เป็นที่ทำงาน ที่ประชุมและจัดกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งจะเป็นศูนย์บริการข่าวสารและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวด้วย

สิ่งแวดล้อมที่สะดุดตาแก่ผู้พบเห็นมากที่สุดนอกจากทอประปาพีวีซีที่เกิดขึ้นทั่วหมู่บ้าน การจัดสร้างอาคารร้านค้าที่อยู่อาศัยไม่ค่อยมีระเบียบและสวยงามแล้ว เป็นเรื่องเกี่ยวกับมลภาวะขยะของชาวบ้านที่ทิ้งกันง่ายตามริมทาง ข้างบ้าน หรือขุดหลุมเผาจนซีเมนต์กลิ่นกระจาย โดยเฉพาะในฤดูผลไม้ออกซุก ระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม-กันยายน เปลือกทุเรียน เงาะ มังคุดตามเส้นทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านยิ่งมาก เป็นจุดอ่อนของชุมชนที่จะต้องหาทางป้องกันแก้ไขมลภาวะจากขยะซึ่งเกิดจากชีวิตประจำวันของชาวบ้านมากกว่านักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เข้าไปส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเข้าไปในจำนวนจำกัด จากการสอบถามความต้องการของชุมชนส่วนใหญ่ยอมรับปัญหาเรื่องขยะ และต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. ในการจัดหางบประมาณจัดสร้างเตาเผาขยะ

แสดงผลร้อยละของระดับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวงโดยชุมชน (ตารางที่ 5-10) จำแนกตามหมู่บ้าน รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวงโดยชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 72.83 เปอร์เซ็นต์ รองลงมา ระดับสูง จำนวน 16.76 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อย ระดับต่ำ จำนวน 10.41 เปอร์เซ็นต์

จากการสำรวจพื้นที่พบว่าโดยทั่วไปชาวคีรีวงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวงดี เนื่องจากมีประสบการณ์ว่าหากไม่รักษาสภาพอันสมบูรณ์ของป่าเขาหลวงไว้จะทำให้เกิดวาทภัยน้ำป่าท่วมเหมือนที่ผ่านมา ทุกเช้าเมื่อเขาเดินทางขึ้นเขาหลวงเพื่อทำสวนสมรมจึงต้องนำกล้าไม้ผลไปปลูกซ่อมแซมให้ป่าสมบูรณ์อยู่เสมอ นอกจากนี้ชาวบ้านยังทราบว่าเขาหลวงเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารสำคัญหลายสายของภาคใต้และนครศรีธรรมราช เป็นป่าดงดิบชื้นที่เปราะบางมีพรรณไม้และสัตว์ป่าที่มีค่าหายากหลากหลาย จึงพยายามที่จะปกป้องรักษาป่าแหล่งทำมาหากินยังชีพของตนไว้ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชาวบ้านนำนักท่องเที่ยวขึ้นมาบนเขาดูการทำสวนสมรม และไปสู้อยอดเขาหลวงที่สูงถึง 1,385 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางนั้น ชาวบ้านคิดว่าเหมาะสมกับสภาพพื้นที่แล้ว ฤดูมรสุมและสภาพป่าดงดิบเป็นตัวควบคุมปริมาณของนักท่องเที่ยวอัตโนมัติ และควรเดินป่าศึกษาธรรมชาติในช่วงต้นปีที่ดินฟ้าอากาศดีเท่านั้น

แต่ในส่วนของนักท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ให้ข้อมูลทีวิเคราะห์แล้วยังเป็นห่วงเรื่องสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวง เนื่องจากเส้นทางเดินป่าขึ้นสู่ยอดเขายังไม่มีการจัดเส้นทางเดินให้เหมาะสมถูกต้อง ที่พักตามทางก็ยังไม่เหมาะ การตัดไม้ของชาวบ้านเพื่อมาใช้งานยังพอมิบ้าง นอกจากนี้ยังมีการสร้างถนนคอนกรีตเล็กๆ ยาวประมาณ 5 กิโลเมตร โดยชาวบ้านที่มีส่วนสมทบเขาได้ร่วมกันลงทุนทรัพย์และแรงงานกัน สำหรับการเดินทางขึ้นลงเก็บผลผลิตในสวนบรรทุกใส่ตะกร้า (โต๊ะ) ด้วยรถจักรยานยนต์ ถนนบนเขาอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้านในการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่มีส่วนในการเป็นมลพิษของธรรมชาติ

แสดงผลร้อยละของการมีรายได้เพิ่มขึ้นของครอบครัวในชุมชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 5-11) จำแนกตามหมู่บ้าน รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการมีรายได้เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 61.85 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อยไม่มีรายได้เพิ่มขึ้น จำนวน 38.15 เปอร์เซ็นต์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีรายได้เพิ่มขึ้น แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ เพิ่มขึ้นปานกลาง จำนวน 67.29 เปอร์เซ็นต์ รองลงมา เพิ่มขึ้นน้อย 29.91 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อย รายได้เพิ่มขึ้นมาก จำนวน 2.80 เปอร์เซ็นต์

จากการสำรวจพื้นที่พบว่าใน 4 หมู่บ้านนี้ หมู่บ้านที่ 9 บ้านขุนศรีและหมู่บ้านที่ 10 บ้านศรีธรรม เป็น 2 หมู่บ้านที่ชุมชนมีการประกอบอาชีพเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการจัดบ้านพักโฮมสเตย์ การจำหน่ายอาหาร การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทุเรียนกวนห่อกาบหมาก ผ้ามัดย้อมและสมุนไพร เนื่องจากบริเวณพื้นที่ของหมู่บ้านอยู่ในบริเวณศูนย์กลางชุมชนที่มีวัดศรีวงเป็นศูนย์กลาง มีถนนรอบหมู่บ้านตัดผ่านและบ้านพักอาศัยอยู่ติดเชิงเขา ใกล้ลำธาร เป็นสถานที่สะดวกในการที่นักท่องเที่ยวเดินเที่ยว หรือขี่จักรยานเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชนและสถานที่น่าสนใจของหมู่บ้าน แต่ยังคงขาดแผนที่และป้ายสื่อความหมายตามเส้นทางท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวต้องการให้มีเพิ่มขึ้น

แสดงผลร้อยละของการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค ฯลฯ และปัจจัยที่จำเป็นต่อการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 5-12) จำแนกตามหมู่บ้าน แสดงให้เห็นว่า รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือ เครื่องใช้ อันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 54.91 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อย ไม่มีการจัดหา จำนวน 45.90 เปอร์เซ็นต์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีรายได้เพิ่มขึ้น แบ่งเป็น มีการจัดหาเครื่องอุปโภค บริโภค จำนวน 158 คน และมีการจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ จำนวน 126 คน

จากการสำรวจพื้นที่พบว่าทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยวคิดว่าไม่ค่อยมีความจำเป็นในการจัดหาเครื่องอุปโภค บริโภค หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อการนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการมาศึกษาเรียนรู้กับชาวบ้าน จึงต้องใช้ชีวิตความเป็นอยู่ อาหารการกินและกิจกรรมในการ

ท่องเที่ยวที่เหมาะสมกลมกลืนกับชีวิตปกติของชาวบ้าน แต่ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่คิดว่านักท่องเที่ยวต้องการความสะดวกสบาย

แสดงผลสภาพการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 5-13) จำแนกตามหมู่บ้าน รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 68.79 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อย ไม่มีการพัฒนาอาชีพฯ จำนวน 31.21 เปอร์เซ็นต์

จากการสำรวจพื้นที่พบว่าชาวศรีวังมีอาชีพหลักที่ทำรายได้สม่ำเสมอในแต่ละวันอยู่แล้วจากการปลูกและเก็บผลผลิตจากป่าเขาหลวง เมื่อลงจากเขาในช่วงบ่ายอาจจะมีอาชีพเสริมทางด้านงานฝีมือหรือรับจ้างทั่วไป

ธรรมชาติ การทำสวนสมุนไพร งานจักสานโตระเพื่อจำหน่ายนักท่องเที่ยว จำหน่ายผลไม้สดในฤดูผลไม้

แสดงผลร้อยละของสภาพการมีงานทำ หรือเกิดการสร้างงานอันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 5-14) จำแนกตามหมู่บ้าน รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการมีงานทำเพิ่มขึ้น หรือเกิดการสร้างงานอันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 65.61 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อยไม่มีงานทำเพิ่มขึ้น จำนวน 34.39 เปอร์เซ็นต์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีงานทำ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 58.96 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อยได้รับผลกระทบ จำนวน 41.04 เปอร์เซ็นต์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นที่ได้รับผลกระทบแบ่งเป็น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อย จำนวน 57.04 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาได้รับผลกระทบปานกลาง จำนวน 35.92 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อยได้รับผลกระทบมาก จำนวน 7.04 เปอร์เซ็นต์

จากผลของการสำรวจพื้นที่พบว่าปกติแล้วชุมชนศรีวังมีงานทำสวนสมรมเป็นอาชีพหลัก ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือคนชราแล้วก็ได้รับการส่งเสริมในการขยันทำงานเป็นนิจ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้น ผู้ซื้อคือนักท่องเที่ยวและผู้เข้ามาศึกษาดูงานชุมชนจึงสนใจซื้อผลิตผลงานฝีมือของชุมชน เช่น ผ้ามัดย้อมสมุนไพรมากขึ้น ทำให้สมาชิกของกลุ่มดังกล่าวผลิตสินค้าไม่ทัน จึงต้องมีการว่าจ้างชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกมาช่วยงานทางอ้อม นอกจากนั้นการก่อสร้างอาคารและสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ถนนที่มีการจัดสร้างตามที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกมีส่วนให้การจ้างงานเสมอ

แสดงผลร้อยละของสภาพการติดต่อระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปแบบอันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 5-16) จำแนกตามหมู่บ้าน รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการติดต่อระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวเป็นรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 61.85 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อยไม่เป็นอย่างนั้นมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 38.15 เปอร์เซ็นต์

จากผลของการสำรวจพื้นที่พบว่าปัจจุบัน อบต.กำโลนได้รับงบประมาณในการทำถนนเข้าหมู่บ้าน ทำให้การเดินทางได้รับความสะดวกขึ้น แต่ยังเหมาะสำหรับรถเล็กมากกว่ารถขนาดใหญ่ เนื่องจากถนนแคบและขึ้นไปตามความลาดของเชิงเขาก่อนขึ้นหมู่บ้าน

แสดงผลร้อยละของสภาพการถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษาความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 5-17) จำแนกตามหมู่บ้าน รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษาความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 73.41 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อยไม่มากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 26.59 เปอร์เซ็นต์

จากผลของการสำรวจพบว่ากรณีที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผู้สนใจเดินทางมาศึกษาดูงานในชุมชนคิ่วรงเป็นประจำ เพราะนอกจากจะได้ชื่อว่าเป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว ชุมชนนี้ยังมีชื่อเสียงหลายอย่าง เช่น การมีกองทุนชุมชนที่เป็นกลุ่มออมทรัพย์ขนาดใหญ่และมั่นคง จำนวนเงินฝากเมื่อต้นปี 2543 ประมาณ 24 ล้านบาท การมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำสวนสมรมบนเขา ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนพัฒนาและชุมชนอนุรักษ์ เป็นต้น

ตารางที่ 5-18 แสดงร้อยละของสภาพการได้รับผลประโยชน์ทางสังคม อันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามหมู่บ้าน รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลประโยชน์ทางสังคมอันเนื่องมาจากการสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 69.65 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อยไม่สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 30.35 เปอร์เซ็นต์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลประโยชน์ทางสังคมสูงขึ้นกว่าเดิม แบ่งเป็น ในด้านสังคมมีความปลอดภัย จำนวน 163 คน มีการยกระดับคุณภาพชีวิต จำนวน 145 คน สังคมมีความมั่นคง 99 คน และมีสวัสดิการที่ดี จำนวน 85 คน ตามลำดับ

จากผลของการสำรวจพื้นที่พบว่าชุมชนในคิ่วรงเป็นสังคมเครือญาติที่มีความรักใคร่ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกัน ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติดและอบายมุขต่างๆ แทบไม่ปรากฏ นอกจากอุบัติเหตุในการใช้รถใช้ถนนในหมู่บ้านเล็กๆ น้อยๆ

แสดงผลร้อยละของสภาพการพัฒนาด้านการสาธารณสุขอันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตารางที่ 5-19) จำแนกตามหมู่บ้าน รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการพัฒนาด้านการสาธารณสุขอันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 81.50 เปอร์เซ็นต์ และส่วนน้อยไม่สูงขึ้นกว่าเดิมจำนวน 18.50 เปอร์เซ็นต์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการพัฒนาด้านการสาธารณสุขสูงขึ้นกว่าเดิม แบ่งเป็น ในด้านความปลอดภัยจากโรค จำนวน 209 คน ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย จำนวนเท่ากัน 145 คน

จากการสำรวจพื้นที่พบว่าเดิมในชุมชนศิ่วังไม่มีสถานเอนามัย เวลาชาวบ้านเจ็บไข้ได้ป่วยต้องไปรักษาพยาบาลที่สถานเอนามัยนอกหมู่บ้าน หรือโรงพยาบาลในเมือง แต่ปัจจุบันมีสถานเอนามัยในชุมชนแล้ว 1 แห่ง และชาวบ้านรู้จักใช้ภูมิปัญญาในการนำสมุนไพรมาผลิตเป็นเครื่องดื่มต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น น้ำส้มแขกที่มีคุณสมบัติในการลดความอ้วน การผลิตสบูจากเปลือกมังคุดบำรุงรักษาผิวพรรณ การริเริ่มการนวดแผนโบราณ ให้สอดคล้องกับกระบวนการสมุนไพร

สรุป จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเชิงสำรวจ (Questionare) กลุ่มตัวอย่างของชุมชนศิ่วัง ทั้ง 4 หมู่บ้าน จำนวน 346 คน ดังกล่าวข้างต้น นำมาประกอบกับการสำรวจพื้นที่พื้นที่ศึกษา (Survey) สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ ในส่วนของข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 31-50 ปี จำนวน 28.03 เปอร์เซนต์ รองลงมาอายุเฉลี่ย 21-30 ปี จำนวน 25.43 เปอร์เซนต์ ที่เหลือส่วนน้อยอายุเฉลี่ย 51-80 ปี ส่วนใหญ่ผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 31-50 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว จำนวน 76.88 เปอร์เซนต์ รองลงมามีสถานภาพเป็นโสด (ช่วงอายุ 11-30 ปี) จำนวน 21.39 เปอร์เซนต์ ส่วนผู้ที่หย่าร้างมีจำนวนน้อยมาก

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนสมรม จำนวน 75.14 เปอร์เซนต์ รองลงมาเป็นกลุ่มผู้ประกอบอาชีพพนักงานศึกษา ค้าขายและรับจ้าง (จำนวนเท่ากัน) ไล่เลี่ยกัน จำนวน 8.09 เปอร์เซนต์ และ 7.23 เปอร์เซนต์ ตามลำดับ ส่วนผู้ที่รับราชการมีจำนวนน้อยที่สุด (0.29 เปอร์เซนต์) กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพทำสวนสมรมส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 3,000 บาท / เดือน (27.46 เปอร์เซนต์) รองลงมาได้เฉลี่ยประมาณ 2,000 บาท / เดือน (13.87 เปอร์เซนต์) ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ

ในส่วนของสภาพแวดล้อมของชุมชนศิ่วังโดยทั่วไป กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นด้าน การสาธารณูปโภคมีการปรับปรุงถนนเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาการปรับปรุงโทรศัพท์และไฟฟ้าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประปายังต้องมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น (การเดินท่อประปาไม่ให้ทำลายสภาพภูมิทัศน์) ในด้านการ สาธารณูปการยังต้องมีการปรับปรุงเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นอันดับแรก ส่วนการดูแลรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยชุมชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นอยู่ในระดับปานกลาง (80.92 เปอร์เซนต์) และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวงโดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน (72.83 เปอร์เซนต์)

ในส่วนของผลประโยชน์ที่ชุมชนศิ่วังได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่าหมู่บ้านที่มีผลประโยชน์หรือบทบาทในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนใหญ่ของชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 9 (บ้านขุนศิริ) และหมู่ที่ 10 (บ้านศิริธรรม) เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและที่พักแบบ Home Stay ส่วนใหญ่จะอยู่ใน 2 หมู่บ้านนี้ ส่วนหมู่ที่ 5 (บ้านศิ่วัง) และหมู่ที่ 8 (บ้านศิริทอง) มีบทบาทน้อยมาก เนื่องจากไม่มีแหล่งท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่จะเป็นที่พักแบบ Home Stay เท่านั้น ที่กระจายมาอยู่ใน 2 หมู่บ้านนี้ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการมีรายได้ หรือมีงานทำเพิ่มขึ้นของชุมชน จึงมีจำนวน 61.85 เปอร์เซนต์ การจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือเครื่องใช้และปัจจัยที่จำเป็นแก่การบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 54.91 เปอร์เซนต์

การพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 68.79 เปอร์เซ็นต์ ชุมชนเกิดการสร้างงานหรือมีงานทำเพิ่มขึ้น จำนวน 65.61 เปอร์เซ็นต์ การได้รับผลกระทบด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน จำนวน 41.04 เปอร์เซ็นต์ การติดต่อกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 61.85 เปอร์เซ็นต์ ตลอดจนการถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษา ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเกิดแก่มุขที่ 9 (บ้านศรีทอง) และมุขที่ 10 (บ้านศรีธรรม) เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเหตุผลดังกล่าว

ส่วนการได้รับผลประโยชน์ทางสังคม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าทั้งชุมชนได้รับผลประโยชน์ทางสังคมเพิ่มขึ้นกว่าเดิม จำนวน 69.65 เปอร์เซ็นต์ และมีการพัฒนาด้านการสาธารณสุขมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 81.50 เปอร์เซ็นต์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงาน ผู้นำทางการ ผู้นำทางธรรมชาติ องค์การชุมชนและพหุภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงสำรวจ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (สัมภาษณ์) กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามโอกาส หรือความน่าจะเป็น จำนวน 50 คน ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาประกอบกับการสำรวจพื้นที่ศึกษา (Survey) สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

เจ้าอาวาสวัดศรีวง (2542) มีความคิดเห็นว่าความจริงแล้วชุมชนศรีวงยังไม่พร้อมที่จะเปิดรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากปัญหาเรื่องการกำจัดขยะในชุมชนยังไม่มีที่ทิ้งและที่เผาขยะ แต่โดยส่วนรวมแล้วชุมชนมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้มาศึกษาดูงาน ส่วนการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนฯ โดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี

อุทยานแห่งชาติเขาลง อนุรักษ์ ชีวะเลิศเวไนย (2542) มีความคิดเห็นว่าอุทยานฯ มีหน้าที่ให้การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยเฉพาะกิจกรรมการเดินป่าเขาลง เส้นทางศรีวงไปสู่ยอดเขาลงเป็นส่วนที่ควรระวังเรื่องความเปราะบางทางธรรมชาติ ความอ่อนไหวของระบบนิเวศ จึงควรขออนุญาตอุทยานฯ ทุกครั้งที่มีการเดินป่าเขาลง จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวไม่เกินครั้งละ 15 คน (รวมทั้งเจ้าหน้าที่ชุมชน) และฤดูกาลของการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ โดยเฉพาะในฤดูฝน เพื่อฟื้นฟูธรรมชาติและความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำป่า การมีจุดตรวจต้นทางขึ้นเขาลง และกำหนดที่พักแรมเส้นทางเดินป่าอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการจัดทำแผนหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลงอย่างเหมาะสม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 อุทัย วรรณาสกุล (2542) มีความเห็นว่าชุมชนศรีวงเป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นรูปธรรมค่อนข้างดี มีผู้ติดต่อขอศึกษาดูงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านสำนักงานเป็นจำนวนหลายรายในรอบปีที่ผ่านมา สำนักงานก็ให้ความสนับสนุนทั้งทางด้านการส่งเสริม

การและการพัฒนา โดยเฉพาะทางด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด เพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและเป็นโครงการนำร่องชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากชุมชนคีรีวงมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดีมาก จนได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวปี 2541 แหล่งท่องเที่ยวประเภทเมืองและชุมชน มีผลทำให้ชื่อเสียงของชุมชนคีรีวงโด่งดังมากยิ่งขึ้น แต่การพัฒนาจะต้องดำเนินการอีกมาก ทั้งทางด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์และการฝึกอบรมบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อให้มีความพร้อม และสามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน เอกรินทร์ อินทรสาร (2542) มีความคิดเห็นว่า โดยภาพรวมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเหมาะสมกับชุมชนคีรีวง เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติสวยงามสมบูรณ์ มีวิถีชีวิตที่น่าสนใจ เพิ่มอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนดีขึ้น แต่สาธารณูปโภค เช่น โทรศัพท์ ประปา ถนนในหมู่บ้าน ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากกว่านี้ เนื่องจาก อบต. กำโลนไม่มีงบประมาณในการพัฒนาเพียงพอ ส่วนทางด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงเป็นผู้ดำเนินการในนาม อบต. เช่นเดียวกับองค์กรอื่นๆ ในชุมชน รวมทั้งการช่วยต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่บุคคลและหน่วยงานที่ติดต่อมาเพื่อการศึกษาดูงานในพื้นที่ตำบลกำโลน โดยมีการบันทึกสมุดทะเบียนผู้มาศึกษาดูงานและท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงด้วย

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ บัญชา พงษ์พานิช (2542) มีความคิดเห็นว่า การส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนคีรีวงเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนทั่วไป แต่เพื่อให้มีแนวทางการพัฒนาอย่างถูกต้อง ควรมีการศึกษาจัดทำแผนแม่บท เพื่อให้หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน และมีระบบซึ่งทางมหาวิทยาลัยสามารถให้ความร่วมมือทางวิชาการได้ รวมทั้งการจัดฝึกอบรมบุคลากรในท้องถิ่นทางด้านวิชาการ เช่น การจัดอบรมภาษาอังกฤษในระดับพื้นฐาน การจัดกิจกรรมเยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนคีรีวง การจัดอบรมอาชีพเสริมของชุมชน เช่น การนวดแผนโบราณ ให้สอดคล้องกับชุมชนที่เป็นแหล่งสมุนไพรและมีกิจกรรมนำเที่ยวเดินป่า

องค์กรพัฒนาเอกชน เช่น สวนสร้างสรรค์นครบรรทัด โครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ (พ.อ.อ.) จันทนา เกตุแก้ว (2542) มีความคิดเห็นว่า ชุมชนคีรีวงมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีปัญญาดีมาแต่อดีต เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน สามารถร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาได้ด้วยดี การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรคำนึงถึงความคิดเห็น ความต้องการและความพร้อมของชุมชนเป็นหลัก เพื่อให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แต่ต้นและร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรม อันจะมีผลทางด้านความสะดวกในการทำกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป ในส่วนขององค์กรพัฒนาชุมชนเอง ได้เข้ามามีส่วนช่วยเน้นในการส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพผู้นำ เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การดูงาน การฝึกทักษะความรู้ ด้านงบประมาณและประสานการทำกิจกรรม เช่น โครงการเดินสี่เขี้ยวไล่เขาหลวง บัญชา พงษ์พานิช (2542) เป็นการปลูกจิตสำนึกชุมชนให้ป้องกันรักษาป่าและ

ต้นน้ำลำธารด้วยน้ำกล้าไม้ขึ้นไปปลูกแซมอย่างต่อเนื่องบนเขา โครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ทำให้เกิดกลุ่มทุเรียนกวนห่อกาบหมากและผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติขึ้น

กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน สุคนธ์ นิลสุวรรณ (2542) มีจำนวนสมาชิกถาวรจำนวน 11 คน เริ่มมาตั้งแต่ปี 2535 โดยการรวมกลุ่มแม่บ้านที่ประกอบอาชีพหลักในการทำสวนสมรมมาประกอบอาชีพเสริมหลังจากการว่างงานด้วยการนำทุเรียนกวนมาห่อกาบหมากซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น แล้วนำไปอบความร้อนเพื่อให้เก็บรักษาไว้ได้นานตามภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวท้องถิ่น การจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มใช้วิธีคั้นรายได้จากการขายให้แก่สมาชิก 64 เปอร์เซ็นต์ นำเก็บไว้ใช้เป็นเงินหมุนเวียนของกลุ่ม 25 เปอร์เซ็นต์ และมอบให้เป็นเงินพัฒนาชุมชน 10 เปอร์เซ็นต์ ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานมีเพียงเล็กน้อย เช่นการขาดแคลนวัตถุดิบ ได้แก่ ทุเรียนกวน และกาบหมาก ทางด้านการตลาดแทบไม่มีปัญหาเนื่องจากทุเรียนกวนห่อกาบหมากคิ๊วงได้รับความนิยมแพร่หลายมาก

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคิ๊วง ตรีนุช พิระพัฒน์ (2542) มีความเห็นว่าการมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนคิ๊วงมีส่วนในการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ถึงแม้จะมีได้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวทุกหมู่บ้านก็ตาม ปกติชาวคิ๊วงมีสัจจะในการออมทรัพย์โดยจะนำเงินมาฝากกลุ่มออมทรัพย์เป็นประจำทุกวันที่ 6 ของเดือน ทำให้ครอบครัวมีเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพเสริมตามความถนัด ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจมัดย้อมสีธรรมชาติ การท่องเที่ยว หรือที่พักและอาหารก็ตาม มีกองทุนสัจจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปัจจุบันมีประมาณ 24 ล้านบาทเศษ สมาชิกของกองทุนได้กู้เงินฝากของตนไปเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนการประกอบอาชีพบ้าง เช่น สมาชิกชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคิ๊วง วิเชียร เจียมสวัสดิ์ (2542) กู้ยืมเงินไปลงทุนทางด้านที่พัก และได้ขอใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งของกลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นที่ติดต่อประสานงานกับนักท่องเที่ยวซึ่งไม่ค่อยสะดวกในการดำเนินงาน

กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ อารีย์ สุนทรปฎิภาค (2542) มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตนเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น จนผลิตแทบไม่ทันต่อความต้องการของตลาด ระบบของกลุ่มเป็นลักษณะกลุ่มองค์กรในชุมชนดั้งเดิมที่ร่วมคิดร่วมทำและร่วมแบ่งผลประโยชน์ตามความเหมาะสม เมื่อเกิดปัญหาก็ช่วยกันแก้ไข ปัจจุบันมีผู้ออกไปตั้งเป็นกลุ่มมัดย้อมอิสระขึ้นอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งดำเนินงานในรูปแบบของธุรกิจเฉพาะครอบครัวทำให้มีลักษณะเหมือนแข่งขันกัน ผิดไปจากแนวความคิดของระบบกลุ่ม ปัญหาของกลุ่มมัดย้อมฯ ยังต้องการความสนับสนุนทางด้านงบประมาณตกแตงที่ทำการของกลุ่มมัดย้อมให้อยู่ในสภาพแข็งแรงและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มบ้านสมุนไพร สุนธยา ชำนะ (2543) มีความคิดเห็นว่าการคิ๊วงเป็นแหล่งทรัพยากรพืชพรรณไม้สมุนไพรมหาศาล ภูมิปัญญาของชุมชนได้นำสมุนไพรในท้องถิ่นมาใช้ในอาหารและยามาแต่บรรพบุรุษ จึงได้มี

การผลิตสมุนไพรโดยคำนึงถึงคุณค่าของวัสดุท้องถิ่น ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวแวะเข้ามาชมกระบวนการผลิตสมุนไพรและซื้อกลับไปจนผลิตแทบไม่ทัน โดยเฉพาะในช่วงฤดูการท่องเที่ยว กลุ่มบ้านสมุนไพรเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้อยู่ในระบบกลุ่มองค์กรในชุมชน เนื่องจากต้องการความคล่องตัวในการบริหารจัดการของกลุ่มตนเอง ทำให้เกิดปัญหาความไม่พอใจกับองค์กรในชุมชนอื่นๆ บ้าง แต่ในความเป็นชาวศรีวิชัยมีบทบาทในการร่วมมือร่วมใจทำงานเพื่อส่วนรวมเช่นกัน และอยากให้หน่วยงานราชการช่วยสนับสนุนการจัดทำแผนผังและป้ายสื่อความหมายในการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนให้สะดวกยิ่งขึ้น

นักท่องเที่ยว / ผู้มาศึกษาดูงาน ดวงดาว สุวรรณรังษี วจิณ รังผึ้ง นพดล กันบัว ชรินทร์ โกรตน์ ปัทมา คงมัน (2542) ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวในศรีวิชัยน่าสนใจ โดยเฉพาะวิถีชีวิตของชุมชน ภูมิปัญญาในการทำสวนสมรม การผลิตสินค้าที่ระลึกด้วยวัสดุธรรมชาติ ทุ่งทุเรียน กวนห่อกาบหมาก ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติและผลิตภัณฑ์สมุนไพร อาหารและผลไม้พื้นเมืองรสชาติดี แต่ราคาค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวยังค่อนข้างสูง เช่น ลูกหาบคนละ 300 บาทต่อวัน การติดต่อประสานงานค่อนข้างสับสนและติดต่อยาก เพราะต้องติดต่อขออนุญาตขึ้นเขาหลวง ทุ่งอุทยานฯ ผู้คนในท้องถิ่นมีอัธยาศัยดีให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวเหมือนเครือญาติ แต่การรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนยังอยู่ในระดับปานกลาง ต้องปรับปรุงเรื่องการจัดขยะมูลฝอยที่ทิ้งอยู่ทั่วไปภายในบริเวณชุมชน และสภาพภูมิทัศน์ที่เกิดจากการเดินท่อประปา (ท่อ PVC) พาดผ่านลำคลองภายในชุมชน ส่วนการรักษาสภาพแวดล้อมซึ่งอยู่ในระดับสูงบนเขาหลวงไม่มีปัญหาเรื่องขยะ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่น่าปรับปรุงให้มีมากขึ้น ได้แก่ ป้ายสื่อความหมายต่างๆ แผนที่การเดินทางในหมู่บ้านควรมีให้ชัดเจน ระบบการติดต่อสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ และเจ้าหน้าที่ติดต่อในตัวเมืองไม่มี ควรจะมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor Center) ในชุมชนโดยเฉพาะที่สาธารณะควรจะมีความสะดวกมากกว่านี้

สรุปผลของการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาของผู้วิจัยทั้งจากแบบสอบถาม การสำรวจพื้นที่ การสังเกตการณ์ในพื้นที่ชุมชนศรีวิชัยและการระดมความเห็นของพหุภาคี ดังนี้

5.2.1 วิเคราะห์พื้นฐานทางกายภาพและศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาแล้ว ชุมชนศรีวิชัยมีพื้นฐานทางกายภาพดั้งเดิมที่ดีมาก่อน เนื่องจากสภาพตั้งอยู่เชิงเขาหลวง เขาสูงสุดของภาคใต้ สภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าดงดิบชื้นที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพรรณไม้และสัตว์ป่า ประกอบกับการดำเนินชีวิตของชุมชนมีการทำสวนพืชผักผลไม้ผสมผสานบนเขาที่เรียกว่าสวนสมรมมีผลิตผลตลอดปี พื้นที่แห่งนี้จึงมีศักยภาพทางทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมที่ดีมาก เมื่อประกอบกับปัจจัยหลายประการที่เอื้อให้ชุมชนศรีวิชัยมีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะผู้คนที่มีการะผู้นำดี มีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรักผูกพันเป็นเครือญาติ มีความขยัน อดออม สามารถพึ่งพาตนเองได้ แม้เกิดวิกฤตจากภัยธรรมชาติร้ายแรงก็ไม่ละทิ้งแผ่นดินบ้านเกิดต่อสู้อย่างเข้มแข็งโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำมาโดยตลอด

จุดอ่อนที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนคือสภาพทำเลที่ตั้งนั้นอยู่ห่างไกลคมนาคมตัวเมืองและเป็นพื้นที่เชิงเขา ในสมัยก่อนต้องเดินทางเข้าเมืองด้วยการพายเรือล่องมาตามสายน้ำลำธาร และมีพื้นที่ราบในการเพาะปลูกน้อยจนต้องขึ้นไปทำการเพาะปลูกบนเขา มีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมในการตัดไม้ทำลายป่าบ้าง แต่เมื่อเห็นผลจากการเกิดอุทกภัยจึงได้ให้ความสำคัญทางด้านการปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้นตามคำแนะนำขององค์กรพัฒนาเอกชน เรียกว่า กองทุนเดมส์เขียวใส่เขาหลวง ในขณะเดียวกันก็เมื่อกระแสจากอุทกภัยเปลี่ยนทิศทาง การเดินทางติดต่อกับภายนอกไม่สะดวกดังก่อน จึงเริ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในการสร้างทางเข้าหมู่บ้าน พาหนะขับเคลื่อน เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ขนาดเล็กสามารถวิ่งเข้าออกหมู่บ้านได้ การก่อสร้างอาคารบ้านเรือนในสมัยต่อมามีความแข็งแรงขึ้น บ้านก่อสร้างด้วยอิฐโบลูกปูนแทนเรือนไม้ สาธารณูปโภคต่างๆ เริ่มเข้ามาตามความจำเป็นของสังคมชุมชนที่ต้องการติดต่อกับภายนอกให้กว้างขวางขึ้น เพราะผลผลิตจากสวนสมรมจะต้องจัดส่งไปขายต่อผู้บริโภคอย่างรวดเร็วและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทำให้สภาพชุมชนเปลี่ยนแปลงไปมาก แต่โดยรวมแล้วทางด้านกายภาพและศักยภาพท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ถือว่าน่าพัฒนาค่อนข้างสมบูรณ์มากทั้งทางธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญประการแรกที่ทำให้ชุมชนมีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.2.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นและความต้องการของคนในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยอาศัยการวิเคราะห์ร่วมกับองค์กรชุมชนและพหุภาคีเป็นเวลาเกือบ 4 ปี ก่อนที่จะทำงานวิจัยอย่างจริงจังมาประกอบก็พบว่า ความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระยะเริ่มแรกชุมชนยังไม่ให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่าใดนัก เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความสามารถพึ่งพาตนเองได้มาแต่อดีต มีอาชีพหลักในการทำสวนสมรม สภาพสังคมในชุมชนสุขสงบและมีความสันโดษที่พอใจแล้ว หลังจากเกิดอุทกภัย (ปี 2531) ที่สร้างความเสียหายร้ายแรงแก่ชุมชน การเรียนรู้จากประสบการณ์ว่า ต้องมีการติดต่อกับภายนอกบ้าง รวมทั้งผู้ที่มีโอกาสเดินทางเข้ามาพบเห็นทรัพยากรธรรมชาติ และการดำรงชีวิตของชาวคิ๊วได้แสดงความชื่นชมในความสวยงามและความเข้มแข็งของชุมชน อยากให้ชุมชนเป็นตัวอย่างที่ชุมชนอื่นๆ เข้ามาศึกษาเรียนรู้บ้าง โดยเฉพาะการมีกลุ่มออมทรัพย์ที่มั่นคงในชุมชน

ในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมื่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เข้ามาเห็นพื้นที่ของชุมชนคิ๊วและการเดินป่าบนยอดเขาหลวง จากนั้นนำไปเผยแพร่ตามสื่อต่างๆ จนมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่ว ปี 2539 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามาในชุมชน มีการร่วมประชุม ศึกษาหาแนวคิดกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ แต่ชุมชนคิ๊วขอเวลาทำการศึกษาเรียนรู้ว่าจะสามารถทำให้ชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หรือไม่ เมื่อร่วมคิดร่วมกันแล้วเห็นว่านโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความเป็นไปได้กับการดำเนินชีวิตปกติของชาวคิ๊ว และคนทั้งชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและมีการบริหารจัดการโดยชุมชนเอง จึงมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนเพื่อดำเนินงานด้านนี้ คือ ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคิ๊ว ภายใต้การกำกับดูแลของ

อบต.กำโลน ซึ่งในการดำเนินงานระยะแรกที่กำหนดตำบลกำโลนและประธานชมรมฯ เป็นคนเดียวกันนั้น การปฏิบัติงานเป็นทิศทางเดียวกัน จนกระทั่งปี 2531 ชุมชนศิรีวงได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ยิ่งทำให้ชื่อเสียงในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศิรีวงโด่งดังมากขึ้น มีผู้คนเข้ามาขอศึกษาดูงานเป็นประจำ แต่เมื่อมี พ.ร.บ. การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามา ประธาน อบต. ที่ไม่ได้อยู่ในชุมชนศิรีวง (4 หมู่บ้าน) ไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร

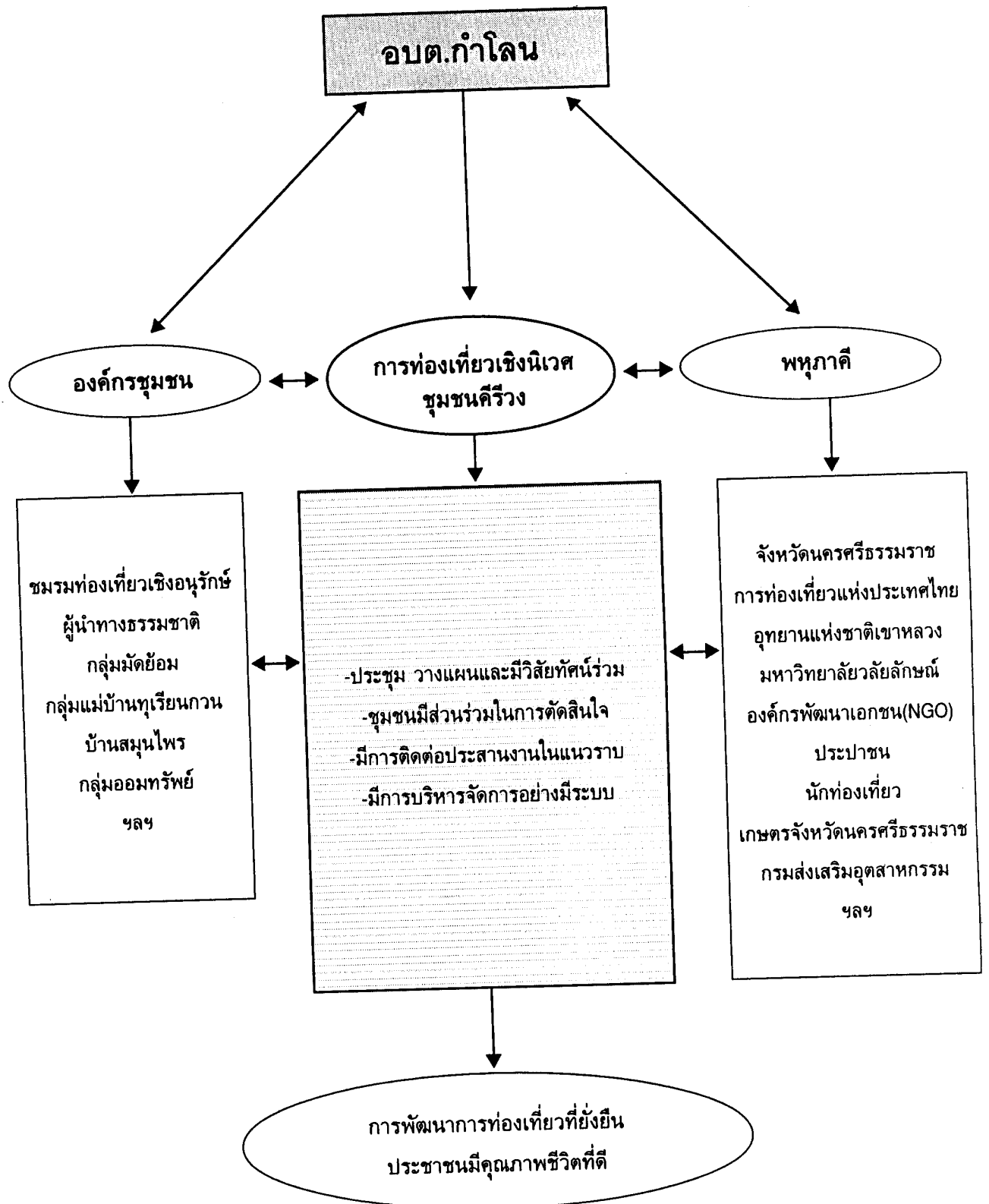
ความต้องการของคนในชุมชนต้องการให้ชุมชนมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอง เพื่อให้การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่เสียหาย หน่วยงานภายนอกขอให้สนับสนุนในสิ่งที่ชุมชนต้องการ เช่น การฝึกอบรมทางวิชาการแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชน การบริการข่าวสารข้อมูลและการตลาด การก่อสร้างสาธารณูปโภคที่จำเป็น เช่น ถนน โทรศัพท์ ศูนย์ต้อนรับและอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ความเห็นและความต้องการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่นับเป็นพหุภาคีสำคัญ และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนศิรีวงตั้งแต่ก่อนที่จะมีนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามา ด้วยเหตุผลของการวาทภัยครั้งใหญ่ในปี 2531 ทำให้ทุกหน่วยงานเข้ามาฟื้นฟูสภาพความเสียหายในชีวิตและทรัพย์สินของชาวศิรีวง แต่ปรากฏว่าความเข้มแข็งของชุมชนศิรีวงทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกลับต้องเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปถ่ายทอดให้ชุมชนอื่นได้เห็นเป็นแบบอย่าง และส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ชุมชนศิรีวงเป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราชและภาคใต้ จนถึงมาตรฐานระดับประเทศเมื่อได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าหลายหน่วยงานได้สนับสนุนโครงการต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณก่อสร้างอาคารและมีการประชุมปรึกษา วางแผนการทำงานในรูปพหุภาคีกับชุมชนศิรีวงเป็นประจำ

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวในชุมชนศิรีวงถ้าเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดภาคใต้แล้วยังมีจำนวนไม่มาก เนื่องจากเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจพิเศษ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในกรณีเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และฤดูกาลผลไม้และมรสุมที่มีฝนตกชุกก็เป็นอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ หากในภาพรวมแล้วนักท่องเที่ยวมีทัศนคติในความสมบูรณ์สวยงามของธรรมชาติเขาหลวงและประทับใจในกิจกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนลักษณะนิสัยของชุมชนศิรีวงที่มีอัธยาศัยไมตรีดี และต้อนรับนักท่องเที่ยวเหมือนเครือญาติตามแบบชาวศิรีวงดั้งเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการกำหนดแนวทางพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนในพื้นที่ศึกษาโดยยึดความสอดคล้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาในข้อ 5.2.1 และ 5.2.2 ข้างต้นเป็นพื้นฐานโดยให้ความสำคัญสูงสุดกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับชุมชนและการสนับสนุนจากพหุภาคี โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำโลนเป็นศูนย์กลาง มีชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิรีวง

เป็นผู้ปฏิบัติงานในนาม อบต. และองค์กรชุมชนพหุภาคีที่เป็นบุคคล และสถาบันภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมสนับสนุนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น มีกรอบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนคือ

กรอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนคีรีวง

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อเป็นการขยายผลการวิจัยและถ่ายทอดการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนในภูมิภาคอื่นๆ ที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นธุรกิจชุมชนอย่างมีระบบ

6.1 สรุปผลการวิจัย

ผลของการวิจัยจึงสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษาในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่ามีความศักยภาพสูง เนื่องจากมีปัจจัยที่ดีหลายประการประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยว คือพื้นที่ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาลวก สำหรับชุมชนคีรีวงมีปัจจัยภายใน ได้แก่ วิถีชีวิตชาวสวนสมรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง มีชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเอง ทำให้พร้อมต่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อุทยานแห่งชาติเขาลวกอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ พรรณพฤษชาติ สัตว์ป่า กล้วยไม้ และน้ำตกหลายแห่งเหมาะสำหรับการศึกษารธรรมชาติ

แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคตจะดีขึ้น เนื่องจากมีการปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวให้เหมาะสม มีการจัดทำแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่โดยสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์) ซึ่งจะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านวิชาการสามารถสนับสนุนไปในทิศทางเดียวกัน

2. ความเห็นและความต้องการของคนในชุมชน องค์กรชุมชนและนักท่องเที่ยว ต่างฝ่ายมีความเห็นพ้องต้องกันว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในชุมชนมีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตชาวสวนสมรมและสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ น่าศึกษาเรียนรู้ ประกอบกับประชาชนในชุมชนคีรีวงมีอัธยาศัยยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว และอยากให้กลับมาเที่ยวที่คีรีวงอีก

นักท่องเที่ยวยังเน้นการรักษาความสมบูรณ์สวยงามของธรรมชาติเขาลวกให้ยั่งยืน มีการปรับปรุงเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยที่ทิ้งอยู่ทั่วไปภายในบริเวณชุมชน อยากให้มีการปรับปรุงสภาพมลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เดินป่าศึกษาธรรมชาติบนเขาลวกในจำนวนจำกัด และสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวที่น่าปรับปรุงให้มีขึ้น เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor Center) พร้อมระบบการติดต่อสื่อสาร (โทรศัพท์) ที่สะดวก ป้ายแผนที่หมู่บ้านแสดงแหล่งท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมายต่างๆ เป็นต้น

3. ปัญหาและผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นประกอบด้วยผลกระทบด้านกายภาพ (สิ่งแวดล้อม) เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพ และคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นทั้งทางบวกและทางลบ โดยผลกระทบทางบวกเป็นผลดีหรือประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ส่วนผลกระทบทางลบเป็นผลเสียหรือปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชนคือวง เกิดจากนักท่องเที่ยว การบริการและประชาชนในชุมชนเอง โดยส่วนใหญ่เป็นผลกระทบทางบวกมากกว่าทางลบและผลเสียหรือปัญหาด้านกายภาพมีมากกว่าด้านอื่น ดังนี้

1. ผลกระทบด้านกายภาพ (สิ่งแวดล้อม)

1.1 ผลกระทบทางบวก

- (1) เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
- (2) เกิดประโยชน์ในการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม
- (3) เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูและเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
- (4) เกิดประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม

1.2 ผลกระทบทางลบ

- (1) เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในชุมชน เป็นผลกระทบมาก
- (2) เกิดปัญหามลพิษในชุมชน เป็นผลกระทบปานกลาง
- (3) เกิดปัญหาการสิ้นเปลืองน้ำใช้และไฟฟ้า เป็นผลกระทบน้อย
- (4) เกิดปัญหาด้านทรัพยากรชีวภาพในอุทยานแห่งชาติเขาหลวง เป็นผลกระทบปานกลาง
- (5) เกิดปัญหาขยะมูลฝอยในอุทยานฯ เป็นผลกระทบน้อย

2. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

2.1 ผลกระทบทางบวก

- (1) เกิดประโยชน์ในการนำรายได้สู่ชุมชน
- (2) เกิดประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชน
- (3) เกิดประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน
- (4) เกิดประโยชน์ในการสร้างงาน สร้างสรรค์อาชีพ และการจ้างงานในชุมชน
- (5) เกิดระบบตลาดในชุมชน

2.2 ผลกระทบทางลบ

- (1) ปัญหารายได้เป็นฤดูกาลแก่ชุมชน เป็นผลกระทบน้อย
- (2) ปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์กันในชุมชน เป็นผลกระทบปานกลาง

(3) ปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชน เป็นผลกระทบน้อย

3. ผลกระทบด้านสังคม

3.1 ผลกระทบทางบวก

- (1) เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน
- (2) เกิดประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีแก่ชุมชน
- (3) เกิดประโยชน์ในการติดต่อทางสังคมระหว่างชุมชนกับบุคคลภายนอกอย่างเป็นรูปแบบมากขึ้น
- (4) จะมีสัญญาทางสังคมเกิดขึ้นภายในชุมชน
- (5) เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างการศึกษาแก่ชุมชน
- (6) เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์สังคม
- (7) สาธารณูปโภคของชุมชนอาจได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุง
- (8) จะเกิดการพัฒนาด้านสาธารณสุข

3.2 ผลกระทบทางลบ

- (1) ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมของชุมชน เป็นผลกระทบปานกลาง
- (2) ปัญหาโครงสร้างของ อบต.กำโลน อาจเปลี่ยนแปลงไป เป็นผลกระทบน้อย

4. ผลกระทบด้านวัฒนธรรม

4.1 ผลกระทบทางบวก

- (1) เกิดประโยชน์ในการใช้ชีวิตที่ดีและวัฒนธรรมชุมชนเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว
- (2) เกิดประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน
- (3) เกิดประโยชน์ในการสร้างความรัก ความหวงแหน และความภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน
- (4) เกิดประโยชน์ในการร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน
- (5) เกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน
- (6) เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

4.2 ผลกระทบทางลบ

วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนอาจได้รับผลกระทบ และถูกกลืนโดยอิทธิพลวัฒนธรรมและแนวทางชีวิตจากภายนอก (นักท่องเที่ยว) เป็นผลกระทบน้อย

4. แนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนโดยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ผลการวิจัยพบว่ามี 2 รูปแบบ คือ

4.1 การจัดการด้านต่างๆ จำแนกตามกลุ่มผู้เกี่ยวข้องและความรับผิดชอบ

4.2 การจัดการสำหรับผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ จำแนกในแต่ละด้านการจัดการ โดยคำนึงถึงหลักการพื้นฐาน 4 ประการ คือ

4.2.1 การปฏิบัติตัวในแหล่งท่องเที่ยว

4.2.2 การจัดการสิ่งแวดล้อม

4.2.3 กิจกรรมและกระบวนการด้านการศึกษา

4.2.4 การมีส่วนร่วมกับชุมชน

กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่

- นักท่องเที่ยว
- ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว (อบต.กำโลน)
- ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง
- มัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- สถานบริการที่พักแบบโฮม สเตย์
- ชุมชนคีรีวง

4.2.5 การขยายผลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปยังชุมชนอื่นที่มีศักยภาพเช่นชุมชนคีรีวง ควรทำดังนี้

นี้

(1) ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการด้านการอนุรักษ์ การปกครอง หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้รับทราบและมีแรงจูงใจให้มาใช้พื้นที่ชุมชนคีรีวงเป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น

(2) จัดทำแผนหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงไว้ในแผนพัฒนาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และแผนพัฒนาระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศต่อไป

(3) ประชาสัมพันธ์ทางสื่อทุกรูปแบบ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ฯ และพัฒนาสื่อต่างๆ ที่ใช้เผยแพร่ให้มีรูปแบบที่น่าสนใจ รวมทั้งจัดทำเป็นภาษาอังกฤษเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงเป็นที่รู้จักมากขึ้น

5. แนวทางในการพัฒนาใกล้เคียง และกระบวนการในการขยายความรู้ด้านนี้ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอื่นๆ ที่มีความสนใจและมีศักยภาพเชิงนิเวศเช่นกัน ผลการวิจัยพบว่ามีหลายชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคใต้ และภูมิภาคอื่นๆ ทั้งใกล้และไกล รวมทั้งหน่วยงานและองค์กรจากประเทศเพื่อนบ้าน

ได้เดินทางมาศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนคีรีวงไปเป็นแบบอย่างกรณีศึกษาเป็นประจำ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่าศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงสูง และมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างครบถ้วน โดยมีมาตรฐานในการได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวปี 2541 มาแล้ว วิธีการของการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชน หรือองค์กรต่างๆ ที่เดินทางเข้ามาทัศนศึกษาในชุมชนคีรีวง มีการติดต่อประสานงานล่วงหน้า ก่อนการเดินทางไปยัง อบต.กำโลนโดยตรง มีการรับฟังบรรยายสรุป แจกเอกสาร ข้อมูลและชมวิถีทัศน์เกี่ยวกับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในคีรีวง จากนั้นก็จะมีการนำชมวิถีชีวิต ตลอดจนสถานที่สำคัญและน่าสนใจในชุมชนคีรีวง โดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการดำเนินงานของแต่ละชุมชน บางชุมชนที่สนใจศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนอย่างละเอียดก็จะมีที่พักค้างคืนแบบโฮมสเตย์ และดูการบริการนำเที่ยวในการเดินป่าศึกษาธรรมชาติด้วย

6.2 ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงให้บรรลุเป้าหมายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับประเทศนั้น ยังจะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขหลายประการ โดยเฉพาะการบริหารจัดการท่องเที่ยวทั้งในชุมชนและภาคี ดังนี้

1. การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่

- (1) ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว (อบต.กำโลน)
- (2) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง
- (3) มัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- (4) สถานบริการที่พักแบบโฮมสเตย์
- (5) ชุมชนคีรีวง

1. ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว (อบต.กำโลน)

- ควบคุมชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และกำหนดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวและกิจกรรม

- มีมาตรการควบคุมกิจกรรมและการปฏิบัติของนักท่องเที่ยว

- จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ของตนอย่างเหมาะสมเช่น

เดียวกับการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพอื่นๆ

- ร่วมมือในการวางแผนและประเมินผล

- พัฒนาความรู้

- ปฏิบัติงานดูแลแหล่งท่องเที่ยว (เขาหลวง) อย่างเต็มความสามารถร่วมกับอุทยานแห่งชาติเขาหลวง
- ประเมินทรัพยากรกิจกรรมการท่องเที่ยว ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน สภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต
- ประชุม วางแผน กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับองค์กรในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

2. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง

- วางแผนการนำเที่ยวที่ถูกต้อง กำหนดรายการและกิจกรรมที่เหมาะสมโดยประสานกับผู้เกี่ยวข้องและ อบต.
- จัดเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ ความพร้อมในการท่องเที่ยวในชุมชนและเขาหลวง ในแบบของการรักษาสีเขียวและระบบนิเวศ
- จัดทำข้อมูล / มัคคุเทศก์ท้องถิ่นเฉพาะด้าน
- มีการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจนในด้านข้อมูล กำหนดรายการแนวทางการปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับ
- ส่งเสริมนักท่องเที่ยวที่สนใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มาท่องเที่ยวตามกำหนดรายการและกิจกรรม
- ผลักดัน กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ วิธี การท่องเที่ยวและการประเมินผล / ตรวจสอบ
- เตรียมความพร้อมด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลาและกิจกรรมอย่างเหมาะสม
- ร่วมมือและร่วมส่งเสริมมาตรการในชุมชนคีรีวงและเขาหลวงตามที่กำหนด
- พัฒนาความรู้ความสามารถของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- การรวมกลุ่มจัดตั้งชมรม องค์กรพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต
- บริการอย่างมีแบบแผน ซื่อสัตย์ อดทนต่อนักท่องเที่ยว สภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- รวมกลุ่มกับผู้เกี่ยวข้องในทิศทางที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. มัคคุเทศก์ / ผู้นำทางในท้องถิ่น

- ร่วมวางแผนวิธีปฏิบัติการและการประเมินผลกับนัก ท่องเที่ยว
- เป็นศูนย์กลางข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและนัก ท่องเที่ยว

- เตรียมความพร้อมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว
- กำหนดมาตรฐานมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และมีการจดทะเบียน
- ควบคุมและส่งเสริมพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว
- ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
- ส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวและการปฏิบัติตนที่เหมาะสม
- แนะนำให้มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมาตรการของ ชุมชนและเขาล่วงอย่างถูกต้อง
- ศึกษารวบรวมข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะแหล่ง
- ฝึกทักษะและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- มีบทบาทในกลุ่มหรือองค์กรนักท่องเที่ยว
- ไม่เป็นผู้นำในการฝ่าฝืนกฎระเบียบที่ควรปฏิบัติ และคอยตักเตือนนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ
- วางแผนปฏิบัติการและประเมินผล
- ประเมินผลจากนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับบริการนำเที่ยว ที่พัก อาหาร การสื่อความหมาย การเรียนรู้ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

4. ที่พักแบบโฮมสเตย์

- วางแผนงาน มาตรฐาน การบริการชัดเจน
- จัดทำข้อมูล การบริการ
- จัดเตรียมองค์กร ความร่วมมือ เพื่อปรับปรุงมาตรฐานการบริการ
- จัดองค์ประกอบบริการที่ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ
- ให้ความรู้เสริมบริการที่ส่งเสริมการอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว เช่นจัดสื่อความหมายธรรมชาติ มีการปรับปรุงระบบนิเวศในสถานบริการ เป็นต้น
- ประสานแนวความคิด ประโยชน์ และเป้าหมายเชิงนิเวศกับชุมชนคิ่วรง
- มีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนคิ่วรง
- ติดตามและประเมินผลจากนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- ประเมินมาตรฐานการบริการ การใช้พลังงานและสภาพแวดล้อม

5. ชุมชนคีรีวง

- จัดตั้งองค์การความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้แก่องค์กรพัฒนาเอกชน อุทยานแห่งชาติเขาหลวง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 (นครศรีธรรมราช) และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- วางแนวทางการพัฒนาชุมชน และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีลักษณะสมดุล กำหนดจังหวะก้าวที่เหมาะสมเป็นขั้นตอน
- จัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และองค์ประกอบอื่นๆ
- ร่วมวางแผนปฏิบัติการและประเมินผลกับองค์กรอื่นๆ ภายในชุมชน เช่น กลุ่มม้าย่อมสี่ธรรมชาติ กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มบ้านสมุนไพร เป็นต้น
- ควบคุมและส่งเสริมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้ถูกต้อง ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน
- ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมในระดับส่วนตัว และระดับชุมชน กับนักท่องเที่ยวและผู้บริการ
- ร่วมมือและมีบทบาทในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทุกระดับ
- พัฒนาความรู้และทักษะในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในระดับการประสานกับองค์กรอื่นและการจัดบริการเอง
- มีมาตรฐานและตัวชี้วัดในกระประเมินผลในระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม
- ประเมินผลกระทบ พฤติกรรมของชุมชนต่อการอนุรักษ์และการพัฒนาตนเอง

2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพหุภาคี

2.1 นักท่องเที่ยว

- ก่อนการเดินทาง รวมกลุ่มผู้ที่สนใจจะมาท่องเที่ยว เชิงนิเวศที่ชุมชนคีรีวง
- หาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนคีรีวงและเขาหลวง การเดินทาง / การเตรียมตัว / การปฏิบัติตน และความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวข้อง
- กระตือรือร้นในการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นและเหมาะสม โดยคำนึงถึงความปลอดภัย การเรียนรู้ และการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนและเขาหลวง เป็นต้น

- ระหว่างการเดินทางติดต่อกับชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง เพื่อให้ทราบรายละเอียดที่ชัดเจน
- ร่วมกันกำหนดขั้นตอนในการท่องเที่ยว การรับบริการ จากชุมชนและการปฏิบัติตน ในชุมชน / เขาหลวง
- มีความพร้อมส่วนตัว รวมทั้งฝึกทักษะในการเดินป่าขึ้นเขาหลวง
- ปฏิบัติตนตามกฎหมายของชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวงอย่างเคร่งครัด
- มีความตระหนักในการรักษาสีเขียวแวดล้อมในชุมชนและเขาหลวงอยู่เสมอ
- ต้องร่วมมือในการประเมินผลและแสดงความคิดเห็น
- ศึกษาเรียนรู้และเผยแพร่แต่ละครั้งเพิ่มเติมหลังกลับจากการท่องเที่ยว

2.2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- ประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวง
- วางแผนการจัดการชุมชนคีรีวงและเขาหลวง โดยมีการกำหนดพื้นที่ กิจกรรม และการบริการที่เหมาะสม
- จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการ การศึกษาเรียนรู้ และการปฏิบัติตนในชุมชนคีรีวงและเดินป่าศึกษาธรรมชาติอุทยานแห่งชาติเขาหลวง
- ร่วมมือกับชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ร่วมกับสื่อสาธารณะและสิ่งพิมพ์อื่นๆ ในการกระจายข้อมูลที่ต้องไปสู่นักท่องเที่ยว
- ผลักดัน กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ วิธีการท่องเที่ยวและการประเมินผล / ตรวจสอบ
- เตรียมความพร้อมด้านการปฏิบัติตนที่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลา และกิจกรรมอย่างเหมาะสม
- ร่วมมือและร่วมส่งเสริมมาตรการในชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวงตามที่กำหนด
- พัฒนาความรู้ความสามารถของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- การรวมกลุ่มจัดตั้งชมรม องค์กรพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต
- รวมกลุ่มกับผู้เกี่ยวข้อง (เครือข่าย) ในทิศทางที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- กำหนดมาตรฐานมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและมีการจดทะเบียน
- จัดตั้งหน่วยงานควบคุมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับจังหวัด

6.3 ข้อจำกัดของการวิจัยและอุปสรรค;

1. ปัญหาจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 หมู่บ้านที่ตอบแบบสอบถาม บางส่วนจะไม่ตอบตามความเป็นจริง และบางส่วนตอบปัญหาขัดแย้งกัน จึงทำให้ข้อมูลที่ได้คลาดเคลื่อน
2. ตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวไม่หลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจพิเศษ (Special Interest) เฉพาะกลุ่มเท่านั้น ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลจำกัดอยู่ในวงแคบ
3. ช่วงเวลาที่เข้าไปเก็บข้อมูล เป็นช่วงฤดูฝนตกชุกในพื้นที่ (เดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม) และชาวบ้านประสบปัญหาผลผลิตทางการเกษตรได้ผลน้อย ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวน้อย

บรรณานุกรม

กระทรวงมหาดไทย. กรมการปกครอง. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร ส่วนตำบล พ.ศ. 2537.

กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง , 2540.

กระทรวงมหาดไทย. กรมการปกครอง. บันทึกนักปกครอง พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง , 2542.

ขวัญใจ เอ็มใจ และพรพีไล เลิศวิชา. หมู่บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช : การต่อสู้ของชุมชนในหุบเขา.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สารคดี, 2537.

ฉัตรชัย สุกระกาญจน์. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช. สาร นครศรีธรรมราช (ฉบับเดือนเมษายน 2542 : ชื่อบ้านนามเมืองในตำบล กำโลน อำเภอลานสกา. จังหวัดนครศรีธรรมราช : สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์เอ็ดิสัน เพรส โปรดักส์ , 2542.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพีไล เลิศวิชา. วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัทสร้างสรรค์ จำกัด, 2541.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพูนศักดิ์ ธานีกรประดิษฐ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.). เศรษฐกิจหมู่บ้านภาคใต้ฝั่งตะวันออกในอดีต. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2540.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. กระทรวงมหาดไทย. กรมการปกครอง. การปกครองท้องถิ่น ไทย. กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง, 2539.

ทงศักดิ์ คุ่มไชนะ , บุญศรี แก้วคำศรี , โกวิท พวงงาม และปรีดี โชติช่วง . การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัทบพิศ การพิมพ์ จำกัด, กันยายน 2534.

ธีรพันธ์ จุฬากาญจน์. อนุสาร อ.ส.ท. (ฉบับเดือนกันยายน 2539) : ชีวิต ชุมชน และสายน้ำที่คีรีวง.

กรุงเทพมหานคร : อนุสาร อ.ส.ท., 2539.

พรพิไล เลิศวิชา. สถาบันพัฒนาชนบท. มุลนิธิหมู่บ้าน. 200 ปี ศีรีวง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2532.

มนัส สุวรรณ . จุลสารการท่องเที่ยว ททท. . (ฉบับเดือนมกราคม-มีนาคม 2542) : บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัท โรงพิมพ์หิเียง จำกัด, 2542.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. คณะวนศาสตร์. ศูนย์วิจัยป่าไม้. การศึกษาการท่องเที่ยว เพื่อรักษาระบบนิเวศ : กรณีศึกษาภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย. และสถาบันดำรงราชานุภาพ. สำนักงาน ปลัดกระทรวง. สำนักงาน ปลัดกระทรวงมหาดไทย. และกระทรวง มหาดไทย. โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย และคณะ, ธันวาคม 2541.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การพัฒนาชุมชนประยุกต์. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, 2532.

บริษัท P.V.T. Professional Thai Television จำกัด. รายการหนึ่งในเมืองไทย : ด้วยความรักในแผ่นดินศิรีวง. ออกอากาศสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 7, 24 ตุลาคม 2540. วิดีทัศน์ 1 ม้วน.

บริษัทวีซีดีออก จำกัด. รายการลานบ้านลานเมือง : ชุมชนศิรีวง แปลงวิกฤต เป็นโอกาส (ตอนที่ 1 และ 2). ออกอากาศสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 9 อ.ส.ม.ท., 10 สิงหาคม 2542. วิดีทัศน์ 1 ม้วน .

บัญชา พงษ์พานิช. อนุสาร อ.ส.ท. (ฉบับเดือนกันยายน 2539) : ณ แผ่นดินเมืองนคร. กรุงเทพมหานคร : อนุสาร อ.ส.ท., 2539.

จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. เอกสารคำบรรยายเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริหารและการจัดการ การอบรมผู้นำทางศึกษารวมชาติเขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง นครศรีธรรมราช □ , กรกฎาคม 2540.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. กองบริการที่ปรึกษา. ศูนย์บริการวิชาการ. รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนด นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการวิชาการ, มกราคม 2542.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. กองบริการที่ปรึกษา. ศูนย์บริการวิชาการ. รายงานสรุป การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบาย การท่องเที่ยว เพื่อรักษาระบบนิเวศ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการวิชาการ, มกราคม 2542.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, 2533.

Alice M. Geffen and Carole Berglie. Eco Tour and Nature Getaways : A Guide to Environmental Vacations Around The World. New York : Published by Clarkson N. Potter, Inc., 1993.

Kasetsart University. Faculty of Forestry. Forestry Research Center. Manual for Ecotourism Facility Design and Development. Bangkok : Published by Forestry Research Center, July 1998.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ตารางแสดงข้อมูล

ตารางที่ 5 - 1 แสดงขนาดและสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านของชุมชนศิรีวง

ลำดับที่	หน่วยวิเคราะห์	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	หมู่ที่ 5 บ้านศิรีวง	775	103
2	หมู่ที่ 8 บ้านศิรีทอง	241	32
3	หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ	743	99
4	หมู่ที่ 10 บ้านศิรีธรรม	838	112
	รวม	2,597	รวม 346

ตารางที่ 5 - 2 แสดงร้อยละของช่วงอายุกลุ่มตัวอย่างในชุมชนศิรีวง จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านศิรีวง หมู่ที่ 8 บ้านศิรีทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ หมู่ที่ 10 บ้านศิรีธรรม รวม 4 หมู่บ้าน										
ช่วงอายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
11 - 20	12	11.65	-	-	9	9.10	14	12.50	35	10.12
21 - 30	21	20.39	4	12.50	18	18.18	45	40.18	88	25.43
31 - 40	30	29.13	10	31.25	32	32.32	25	22.32	97	28.03
41 - 50	18	17.48	11	34.38	23	23.23	25	22.32	77	22.25
51 - 60	13	12.62	3	9.37	14	14.14	3	2.68	33	9.54
61 - 70	4	3.88	4	12.50	3	3.03	-	-	11	3.18
71 - 80	5	4.85	-	-	-	-	-	-	5	1.45
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ตารางที่ 5 - 3 แสดงร้อยละของสถานภาพกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านศิรีวง หมู่ที่ 8 บ้านศิรีทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ หมู่ที่ 10 บ้านศิรีธรรม รวม 4 หมู่บ้าน										
สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	25	24.27	1	3.13	21	21.21	27	24.11	74	21.39
สมรส	76	73.79	30	93.74	75	75.76	85	75.89	266	76.88
หย่า	2	1.94	1	3.13	3	3.03	-	-	6	1.73
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ตารางที่ 5 – 4 แสดงร้อยละของอาชีพกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้าน 5 บ้านคิรวัง หมู่ที่ 8 บ้านคิริทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ หมู่ที่ 10 บ้านคิริธรรม รวม 4 หมู่บ้าน										
อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำสวน	83	80.58	30	93.74	83	83.83	64	57.14	260	75.14
ค้าขาย	4	3.88	1	3.13	7	7.07	13	11.61	25	7.23
รับจ้าง	3	2.92	1	3.13	-	-	21	18.75	25	7.23
อิสระ	7	6.80	-	-	-	-	-	-	7	2.02
นักศึกษา	5	4.85	-	-	9	9.10	14	12.50	28	8.09
ข้าราชการ	1	0.97	-	-	-	-	-	-	1	0.29
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ตารางที่ 5 – 5 แสดงร้อยละของรายได้เฉลี่ย / เดือนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้าน 5 บ้านคิรวัง หมู่ที่ 8 บ้านคิริทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ หมู่ที่ 10 บ้านคิริธรรม รวม 4 หมู่บ้าน										
รายได้เฉลี่ย (บาท / เดือน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
< 5,000	5	4.85	1	3.12	1	1.01	14	12.50	21	6.07
5,000	8	7.77	2	6.25	3	3.03	14	12.50	27	7.80
4,500	-	-	-	-	1	1.01	16	14.29	17	4.91
4,000	12	11.65	2	6.25	3	3.03	15	13.39	32	9.25
3,500	4	3.88	4	12.50	5	5.05	7	6.25	20	5.78
3,000	31	30.10	17	53.13	26	26.26	21	18.75	95	27.46
2,500	4	3.88	2	6.25	28	28.28	3	2.68	37	10.70
2,000	22	21.36	2	6.25	19	19.20	5	4.46	48	13.87
1,500	4	3.88	2	6.25	8	8.88	3	2.68	17	4.91
> 1,500	13	12.63	-	-	5	5.05	14	12.50	32	9.25
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ตารางที่ 5 – 6 แสดงร้อยละของระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านคิรวง หมู่ที่ 8 บ้านคิริทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนคิริ หมู่ที่ 10 บ้านคิริธรรม รวม 4 หมู่บ้าน

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ป.4 – ป.7	65	63.11	24	75.00	70	70.71	56	50.00	215	62.14
ม.1 – ม.3	15	14.56	4	12.50	10	10.10	17	15.18	46	13.29
ม.4 – ม.6	5	4.85	3	9.38	5	5.05	10	8.93	23	6.65
ปวช.	7	6.80	-	-	7	7.07	9	8.04	23	6.65
ปวส.	10	9.71	-	-	6	6.06	18	16.07	34	9.83
ปริญญาตรี	1	0.97	1	3.12	1	1.01	2	1.78	5	1.44
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ตารางที่ 5 – 7 แสดงร้อยละของการปรับปรุงสาธารณูปโภค จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านคิรวง หมู่ที่ 8 บ้านคิริทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนคิริ หมู่ที่ 10 บ้านคิริธรรม รวม 4 หมู่บ้าน

สาธารณูปโภค	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีการปรับปรุง	96	93.20	32	100	87	87.88	112	100	327	94.51
ไม่ปรับปรุง	7	6.80	-	-	12	12.12	-	-	19	5.49
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
มีการปรับปรุง										
ถนน	89		30		87		103		309	
ไฟฟ้า	32		8		2		111		153	
ประปา	21		10		3		112		146	
โทรศัพท์	31		11		8		112		162	

หมายเหตุ : มีการปรับปรุง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 5 – 8 แสดงร้อยละของการปรับปรุงสาธารณูปการ จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านคิ่ววัง หมู่ที่ 8 บ้านคิ่วทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ หมู่ที่ 10 บ้านคิ่วธรรม รวม 4 หมู่บ้าน

สาธารณูปการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีการปรับปรุง ไม่ปรับปรุง	76 27	73.19 26.21	17 15	53.13 46.87	19 80	19.19 80.81	- 112	- 100	112 234	32.37 67.63
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
มีการปรับปรุง ระบบการ ระบายน้ำเสีย	10		4		2		-		16	
ระบบการกำจัด ขยะมูลฝอยและ สิ่งปฏิกูล	73		15		18		-		106	

หมายเหตุ : มีการปรับปรุง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 5 – 9 แสดงร้อยละของระดับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยชุมชนเอง
จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านคิ่ววัง หมู่ที่ 8 บ้านคิ่วทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ หมู่ที่ 10 บ้านคิ่วธรรม รวม 4 หมู่บ้าน

ระดับ การดูแล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูง	11	10.68	4	12.50	7	7.07	22	19.64	44	12.72
ปานกลาง	80	77.67	25	78.12	85	85.86	90	80.36	280	80.92
ต่ำ	12	11.65	3	9.38	7	7.07	-	-	22	6.36
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ตารางที่ 5 – 10 แสดงร้อยละของระดับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวงโดยชุมชน
จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านคิ่ววัง หมู่ที่ 8 บ้านคิ่วทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ หมู่ที่ 10 บ้านคิ่วธรรม รวม 4 หมู่บ้าน

ระดับ การดูแล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูง	13	12.62	11	34.38	10	10.10	24	21.43	58	16.76
ปานกลาง	80	77.67	16	50.00	74	74.74	82	73.21	252	72.83
ต่ำ	10	9.71	5	15.62	15	15.16	6	5.36	36	10.41
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ตารางที่ 5 – 11 แสดงร้อยละของการมีรายได้เพิ่มขึ้นของครอบครัวในชุมชน ทั้งโดยตรง
และโดยอ้อม อันเนื่องมาจาก การมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้านที่ 5 บ้านศิริวง หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม รวม 4 หมู่บ้าน										
การมีรายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพิ่มขึ้น	68	66.02	16	50.00	20	20.20	110	98.21	214	61.85
ไม่เพิ่มขึ้น	35	33.98	16	50.00	79	79.80	2	1.79	132	38.15
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
รายได้เพิ่มขึ้น										
มาก	1	1.47	-	-	1	5.00	4	3.64	6	2.80
ปานกลาง	46	67.65	13	81.25	12	60.00	73	66.36	144	67.29
น้อย	21	30.88	3	18.75	7	35.00	33	30.00	64	29.91
รวม	68	100	16	100	20	100	110	100	214	100

ตารางที่ 5 – 12 แสดงร้อยละของการจัดหาเครื่องอุปโภค บริโภค ฯลฯ และปัจจัยที่จำเป็น
ต่อการบริการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้านที่ 5 บ้านศิริวง หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม รวม 4 หมู่บ้าน										
สภาพการ จัดหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีการจัดหา	51	49.51	16	50.00	11	11.11	112	100	190	54.91
ไม่จัดหา	52	50.49	16	50.00	88	88.89	-	-	156	45.09
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
มีการจัดหา เครื่องอุปโภค บริโภค	45		13		6		94		158	
เครื่องมือ เครื่องใช้	13		7		5		101		126	

หมายเหตุ : มีการจัดหา ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 5 - 13 แสดงสภาพการพัฒนาอาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านศิรีวง หมู่ที่ 8 บ้านศิรีทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ หมู่ที่ 10 บ้านศิรีธรรม รวม 4 หมู่บ้าน										
การพัฒนาอาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีการพัฒนา	83	80.58	15	46.88	28	28.28	112	100	238	68.79
ไม่พัฒนา	20	19.42	17	53.12	71	71.72	-	-	108	31.21
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ตารางที่ 5 - 14 แสดงร้อยละของสภาพการมีงานทำ หรือ เกิดการสร้างงาน อันเนื่องมา
จากการมีสถานการณ์การ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านศิรีวง หมู่ที่ 8 บ้านศิรีทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ หมู่ที่ 10 บ้านศิรีธรรม รวม 4 หมู่บ้าน										
การมีงานทำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพิ่มขึ้น	65	63.11	15	46.88	35	35.36	112	100	227	65.61
ไม่เพิ่มขึ้น	38	36.89	17	53.12	64	64.64	-	-	119	34.39
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
มีงานทำเพิ่มขึ้น										
มาก	3	4.62	-	-	3	8.57	3	2.68	9	3.96
ปานกลาง	46	70.77	11	73.33	26	74.29	78	66.64	161	70.93
น้อย	16	24.61	4	26.67	6	17.14	31	27.68	57	25.11
รวม	65	100	15	100	35	100	112	100	227	100

ตารางที่ 5 – 15 แสดงร้อยละของสภาพการได้รับผลกระทบ ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต
ชุมชน อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านคิ่วหวง หมู่ที่ 8 บ้านคิ่วทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนคิ่ว หมู่ที่ 10 บ้านคิ่วธรรม รวม 4 หมู่บ้าน										
การได้รับผลกระทบ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ได้รับ	32	31.07	12	37.50	28	28.28	70	62.50	142	41.04
ไม่ได้รับ	71	68.93	20	62.50	71	71.72	42	37.50	204	58.96
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
ได้รับผลกระทบมาก	4	12.50	1	8.33	5	17.86	-	-	10	7.04
ปานกลาง	20	62.50	5	41.67	20	71.43	6	8.57	51	35.92
น้อย	8	25.00	6	50.00	3	10.71	64	91.43	81	57.04
รวม	32	100	12	100	28	100	70	100	142	100

ตารางที่ 5 – 16 แสดงร้อยละของสภาพการติดต่อระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวอย่างเป็น
รูปแบบอันเนื่องมาจากการ มีสถานการณ์การ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านคิ่วหวง หมู่ที่ 8 บ้านคิ่วทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนคิ่ว หมู่ที่ 10 บ้านคิ่วธรรม รวม 4 หมู่บ้าน										
สภาพการติดต่อ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มากกว่าเดิม	79	76.70	17	53.13	11	11.11	107	95.54	214	61.85
ไม่มากขึ้น	24	23.30	15	46.87	88	88.89	5	4.46	132	38.15
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ตารางที่ 5 – 17 แสดงร้อยละของสภาพการถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษา ความรู้
ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านคิ่วหวง หมู่ที่ 8 บ้านคิ่วทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนคิ่ว หมู่ที่ 10 บ้านคิ่วธรรม รวม 4 หมู่บ้าน										
สภาพการถูกกระตุ้น	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มากกว่าเดิม	89	86.41	16	50.00	37	37.38	112	100	254	73.41
ไม่มากขึ้น	14	13.59	16	50.00	62	62.62	-	-	92	26.59
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ตารางที่ 5 – 18 แสดงร้อยละของสภาพการได้รับผลประโยชน์ทางสังคม อันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่ 5 บ้านศิริวง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน		
การได้รับ ผลประโยชน์	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูงขึ้นกว่าเดิม	78	75.73	19	59.38	32	32.32	112	100	241	69.65
ไม่สูงขึ้น	25	24.27	13	40.62	67	67.68	-	-	105	30.35
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
ได้รับ ผลประโยชน์ สวัสดิการที่ดี	37		9		22		17		85	
สังคมมั่นคง	13		8		2		76		99	
ยกระดับ คุณภาพชีวิต	24		5		9		107		145	
สังคม ปลอดภัย	52		9		8		94		163	

หมายเหตุ : การได้รับผลประโยชน์ทางสังคม ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 5 – 19 แสดงร้อยละของสภาพการพัฒนาด้านการสาธารณสุข อันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามหมู่บ้าน

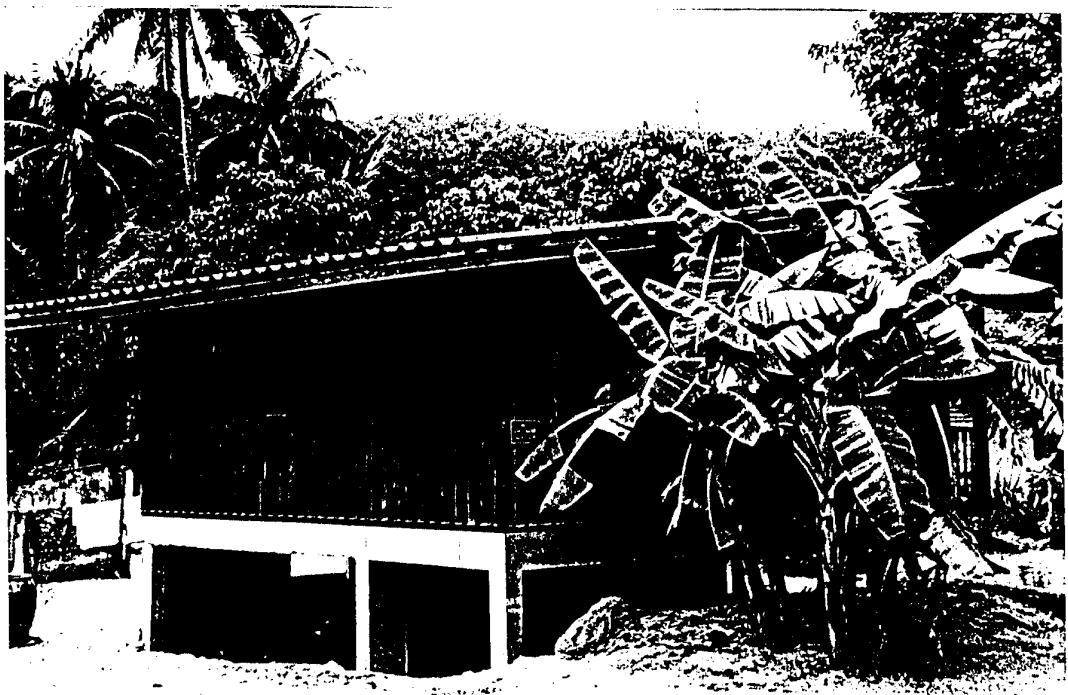
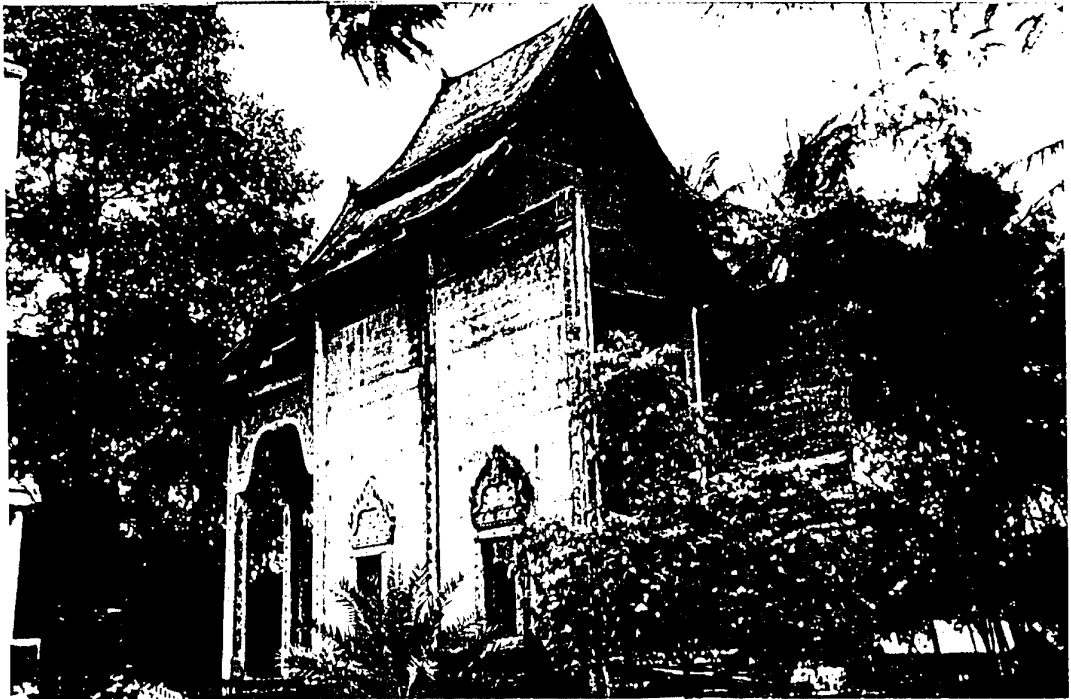
หมู่ที่ 5 บ้านศิริวง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน		
การพัฒนา สาธารณสุข	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูงขึ้นกว่าเดิม	95	92.23	29	90.62	46	46.47	112	100	282	81.50
ไม่สูงขึ้น	8	7.77	3	9.38	53	53.53	-	-	64	18.50
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
การพัฒนา สาธารณสุข ความสะอาด	64		24		43		14		145	
ความเป็น ระเบียบ	31		9		4		101		145	
ความปลอดภัย จากโรค	67		15		16		111		209	

หมายเหตุ : การพัฒนาด้านการสาธารณสุข ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ภาคผนวก ข
ภาพชุมชนศิรีวง

สภาพป่าดงดิบชื้นที่สมบูรณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาลงเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหลาย
สายมีหมู่บ้านคีรีวงอยู่ตรงเชิงเขา

วัดคีรีวงศ์และบ้านของชาวกีรีวงศ์ที่ยังอนุรักษ์ร่องรอยการถูกน้ำป่าไหลพัดพังทลายเมื่อพฤษภาคมปี 2531

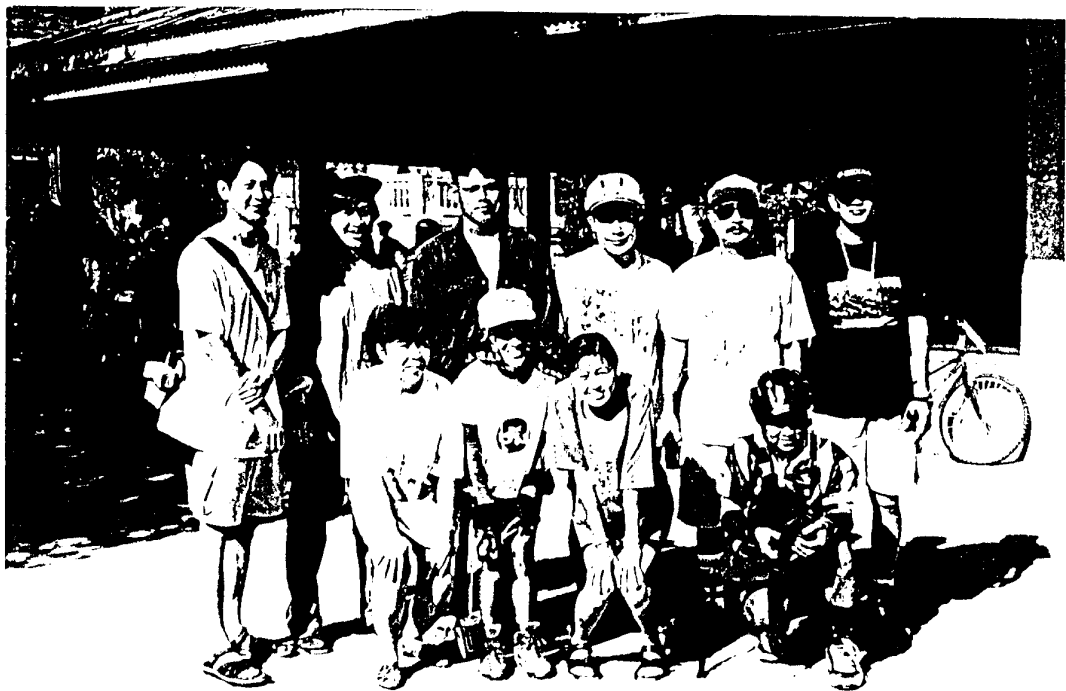

ชาวศรีวังใช้ชีวิตประจำวันด้วย
การทำสวนสมรมบนเขาหลวง

ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวช่วยกันประกอบอาหารขณะพักแรมบนเขา

จักรยานท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวคีรีวง

กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวนห่อกาบหมวกผลผลิตทางธรรมชาติจากท้องถิ่น

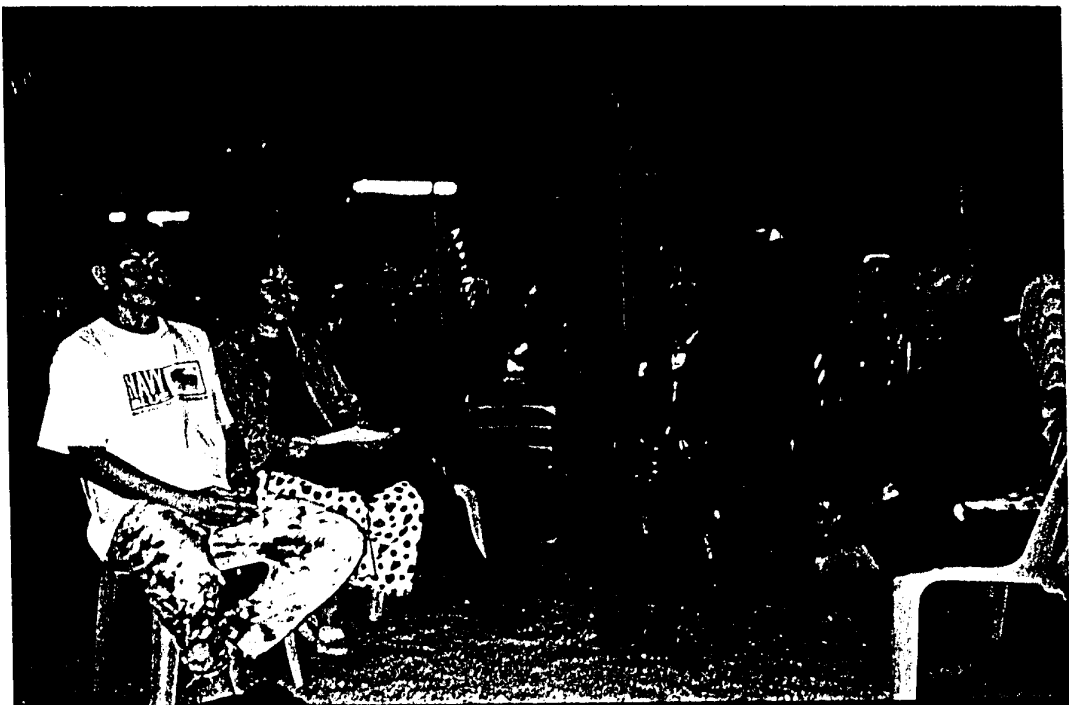
กลุ่มแม่บ้านมัดย้อมสี่ธรรมชาติ นำเมล็ด เปลือกและใบไม้จากต้นไม้มามัดแล้วย้อมสี
หัตถกรรมพื้นบ้านที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่เป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดย้อมศิริวง

พืชผักและผลไม้ นานาชนิดในป่าเขาหลวง นำมาเป็นวัตถุดิบในการทำสมุนไพรนานาชนิด

การผลิตยาสมุนไพรพื้นบ้านของกลุ่มบ้านสมุนไพร

ผู้วิจัยกับผู้นำทางธรรมชาติชาวศรีวัง

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและผู้มาศึกษาดูงาน
เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่น
กรณีศึกษา : หมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่น โดยใช้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการพัฒนา
2. แบบสอบถามนี้เป็นโครงการศึกษาวิจัยของนิสิตปริญญาโท ภาควิชาการวางแผนภาคและการเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ผลการวิจัยในครั้งนี้จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น
4. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเท็จจริงในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ประวัตินักท่องเที่ยว

1.1 ปัจจุบันท่านทำงาน/ศึกษา/ภูมิลำเนาเดิม อยู่ในจังหวัด.....

1.2 เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ.....ปี

1.3 อาชีพหลัก

- ☐ รับราชการ/พนักงานองค์การของรัฐ (รัฐวิสาหกิจ)
- ☐ พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท
- ☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
- ☐ นักเรียน/นักศึกษา
- ☐ แม่บ้าน
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

1.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- ☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท
- ☐ 5,000-10,000 บาท

- ☐ 10,000-15,000 บาท
- ☐ 15,000-20,000 บาท
- ☐ มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป

1.5 ระดับการศึกษา

- ☐ ต่ำกว่ามัธยมศึกษา
- ☐ มัธยมศึกษา
- ☐ ปวช.
- ☐ ปวส. หรือ อนุปริญญา
- ☐ปริญญาตรี หรือ เทียบเท่า
- ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. แหล่งข้อมูลที่ทำให้ท่านรู้จักบ้านคีรีวง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ วิทยุ/โทรทัศน์
- ☐ หนังสือพิมพ์/นิตยสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว/เดินทาง
- ☐ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว
- ☐ ญาติ/เพื่อน
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

3. ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเดินทางมาเยือนบ้านคีรีวง.....ครั้ง (รวมครั้งนี้ด้วย)

4. จำนวนสมาชิกในกลุ่มที่ร่วมเดินทางมายังบ้านคีรีวง.....คน (รวมทั้งตัวท่านด้วย)

5. พาหนะที่ท่านใช้เดินทางจากจังหวัดนครศรีธรรมราชไปยังบ้านคีรีวง (ตอบเพียง 1 ข้อ)

- ☐ รถยนต์ส่วนตัว
- ☐ รถโดยสารท้องถิ่น
- ☐ รถเช่า หรือ เหมารถมาคันเอง
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. วัตถุประสงค์หลักในการมาเยือนบ้านคีรีวง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน
- ☐ ศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง
- ☐ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน/ธรรมชาติบนเขาหลวง
- ☐ ศึกษาดูงานกลุ่มต่างๆ
- ☐ เยี่ยมญาติ/เพื่อน
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

7. ท่านพักค้างคืนที่บ้านคีรีวง.....คืน

ท่านพักค้างแรมบนเขาหลวง.....คืน

8. สถานที่พักค้างแรมในบ้านคีรีวงและเขาหลวง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ บ้านพักแบบโฮมสเตย์
- ☐ บังกะโล หรือ ชน้า (กระท่อมฝาสวน)
- ☐ การเดินที่พักแรมในบริเวณหมู่บ้าน หรือบนเขาหลวง
- ☐ บ้านญาติ/บ้านเพื่อน
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

9. กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในบ้านคีรีวงที่ท่านสนใจ ให้ท่านใส่ตัวเลขตัวใดตัวหนึ่งตามกิจกรรมที่ท่านสนใจ มาก-น้อย (ตอบทุกข้อ)

3 = สนใจมาก   2 = สนใจปานกลาง   1 = สนใจน้อย

0 = ไม่สนใจ

..... เทียวหมู่บ้าน วัดและตลาดนัด

..... เยี่ยมชมกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์

..... เยี่ยมชมกิจกรรมกลุ่มบ้านสมุนไพร

..... เยี่ยมชม/ร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มทุเรียนหวาน

..... เยี่ยมชม/ร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มมดขี้ผึ้งธรรมชาติ

..... เทียวสวนสมรม/ร่วมทำกิจกรรมในสวนสมรม

..... ดูนกในสวนสมรม

..... ซักประวัติและสัมภาษณ์เกี่ยวกับธรรมชาติ

..... ศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง

..... วาดภาพ หรือถ่ายภาพธรรมชาติ

..... เทียนน้ำตกบนเขาหลวง

10. ต่อไปนี้เป็นโปรแกรมและค่าใช้จ่ายที่ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงกำหนด จัดเก็บนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้

โปรแกรมการท่องเที่ยว

1. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน
2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน
3. ศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน
4. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและธรรมชาติบนเขาหลวง ระยะเวลา 4 วัน 3 คืน

รายละเอียดค่าใช้จ่ายที่ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงกำหนด

รายการ ที่พัก	ขนาน	อาหาร	ลูกหาบ	มัดคุเทศก์	ประสานงาน	บริจาค
(บาท/ต่อคืน)	(เหมาจ่าย)	(บาท/มื้อ)	(บาท/คน)	ครั้งละ		
1. โปรแกรมที่ 1		100	-	50	-	150 500 100
2. โปรแกรมที่ 2		100	-	50	-	150 500 100
3. โปรแกรมที่ 3 เติ้นท์	200		50	300	-	500 100
4. โปรแกรมที่ 4 เติ้นท์	200		50	300	-	500 100

หมายเหตุ : เติ้นท์ อาจจะเตรียมมาเอง

ให้ท่านตอบคำถามดังต่อไปนี้

10.1 ท่านใช้บริการโปรแกรมใด

☐

โปรแกรมที่ 1

☐

โปรแกรมที่ 3

☐

โปรแกรมที่ 2

☐

โปรแกรมที่ 4

10.2 นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายในโปรแกรกดังกล่าว (ข้อ 10.1) ท่านได้ใช้จ่ายขณะที่ท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน ดังนี้

ค่าซื้อของ (ทุเรียนกวน, ผ้ามัดย้อม ฯลฯ) เป็นเงินทั้งสิ้น.....บาท

ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (เครื่องดื่ม, อาหารว่าง ฯลฯ) เป็นเงินทั้งสิ้น.....บาท

10.3 ท่านคิดว่าค่าใช้จ่ายที่ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศรีวงกำหนด
(ตารางด้านบน) เหมาะสมหรือไม่

- ☐ เหมาะสม (ให้ข้ามไปตอบข้อ 11)
☐ ไม่เหมาะสม (ให้ตอบข้อ 10.4)

10.4 ถ้าไม่เหมาะสม ท่านคิดว่าค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมควรจะเป็นเท่าใด ให้ท่านเติม
ตัวเลขค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและมีเหตุผล ที่ท่านคิดว่าสามารถจะจ่ายได้ลงในตาราง
ย่อยๆ โดยดูจากตารางในหน้า 4 เป็นเกณฑ์

รายการ ที่พัก	ขนำ	อาหาร	ลูกหาบ	มัคคุเทศก์	ประสานงาน	บริจาค
(บาท/ต่อคืน)	(เหมาจ่าย)	(บาท/มื้อ)	(บาท/คน)	ครั้งละ		
1. โปรแกรมที่ 1	-	-				
2. โปรแกรมที่ 2	-	-				
3. โปรแกรมที่ 3 เต็นท์			-			
4. โปรแกรมที่ 4 เต็นท์			-			

หมายเหตุ : เต็นท์ อาจจะเตรียมมาเอง

11. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการบริการต่างๆ ในบริเวณที่พัก
(ในกรณีที่ท่านพักในที่พักแบบโฮมสเตย์) ตามรายการต่อไปนี้

11.1 คุณภาพอาหาร

- ☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ควรปรับปรุง โดย.....

11.2 คุณภาพของห้องพัก มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ

- ☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ควรปรับปรุง โดย.....

11.3 คุณภาพของห้องน้ำ มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ

- ☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ควรปรับปรุง โดย.....

11.4 การป้องกันอัคคีภัย รวมทั้งอุปกรณ์ป้องกันฯ อย่างมีประสิทธิภาพทันทั่วทั้งที่

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

11.5 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

12. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับ การจัดการสิ่งแวดล้อมในบริเวณอาณาเขตที่พัก
(ในกรณีที่ท่านพักในที่พักแบบโฮมสเตย์) ตามรายการต่อไปนี้

12.1 การให้ความสำคัญในด้าน การจัดภูมิทัศน์ (ดูแลความสะอาดเรียบร้อย,
ปลูกต้นไม้เพื่อความร่มรื่น, ตกแต่งบริเวณ ฯลฯ) โดยเจ้าของที่พัก

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

12.2 การใช้ไฟฟ้าและใช้น้ำ เจ้าของที่พักมีมาตรการในการประหยัด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ มีมาตรการในการประหยัดไฟฟ้า
- ☐ มีมาตรการในการประหยัดน้ำ
- ☐ ไม่มีมาตรการในการประหยัดไฟฟ้าและน้ำ

12.3 ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เจ้าของที่พักมีมาตรการในการจัดการ

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ไม่มีเลย

13. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับกิจกรรมและกระบวนการของกลุ่มต่างๆ ที่ท่านได้ไปเยี่ยมชม/ร่วม
ทำกิจกรรม ในบ้านคีรีวง ตามรายการต่อไปนี้

13.1 ท่านได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

13.2 ท่านได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการทำผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

13.3 ท่านได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการทำทุเรียนกวน

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

13.4 ท่านได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการมดย้อมสีธรรมชาติ

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

13.5 ท่านได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการทำสวนสมรม

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

13.6 ท่านได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวงจากมัคคุเทศก์
ท้องถิ่น หรือเจ้าของที่พัก

- ☐ ดี
- ☐ ปานกลาง
- ☐ น้อย

13.7 การจัดการสื่อความหมายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยบริการที่ไม่ใช่คนเป็นผู้สื่อ

ความหมาย ควรจะเรียงลำดับความสำคัญ หรือจำเป็นต้องทำ ก่อน-หลัง ตามความคิดเห็น
ของท่าน อย่างไร ให้ท่านเลือกใส่ หมายเลข 1,2,3,4 และ 5 (เรียงตามลำดับความสำคัญ
หรือจำเป็นต้องทำ ก่อน-หลัง) หนักรายการต่อไปนี้ ทุกรายการ

- ..... ป้ายสื่อความหมายต่างๆ เช่น แผนที่หมู่บ้าน, ป้ายชี้ทาง, ป้ายแสดงชื่อต้นไม้ที่
สำคัญ ควรรู้จัก ฯลฯ
- ..... เอกสาร/แผ่นพับ ให้ความรู้เกี่ยวกับบ้านคีรีวงและเขาหลวง
- ..... สไลด์ ให้ความรู้เกี่ยวกับบ้านคีรีวงและเขาหลวง
- ..... วีดีโอ ให้ความรู้เกี่ยวกับบ้านคีรีวงและเขาหลวง
- ..... สื่ออย่างอื่น โปรดระบุ.....

14. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับการดำเนินงานของ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ตามรายการต่อไปนี้

14.1 การติดต่อประสานงาน ระหว่างท่านกับชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ในการเข้าไปท่องเที่ยวในบ้านคีรีวง หรือศึกษารวมชาติบนเขาหลวง ท่านได้รับความสะดวก หรือไม่

- ☐ สะดวก
- ☐ ไม่สะดวก มีอุปสรรค.....

14.2 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านคีรีวงและเขาหลวง โดยชุมชนเองอยู่ในระดับ

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

14.3 การป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านคีรีวงและเขาหลวง โดยชุมชนเองอยู่ในระดับ

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

14.4 การจัดการชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง โดยชุมชนเอง อยู่ในระดับ

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

15. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยรวมของชุมชนบ้านคีรีวง ตามรายการต่อไปนี้

15.1 ความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยโดยทั่วไป

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

15.2 รูปแบบสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรมและการตกแต่งภายใน รวมทั้งองค์ประกอบ หรือสิ่งแวดล้อมของที่พักอาศัยในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ มีลักษณะดั้งเดิมของพื้นที่เป็นส่วนใหญ่
- ☐ มีลักษณะผสมผสานระหว่างแบบดั้งเดิมกับของใหม่ที่กลมกลืนกัน
- ☐ มีลักษณะผสมผสานระหว่างแบบดั้งเดิมกับของใหม่ที่ไม่กลมกลืนกัน

15.3 การสาธารณูปโภค ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปาและโทรศัพท์ควรมีการปรับปรุง

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ถนน ☐ ไฟฟ้า ☐ ประปา ☐ โทรศัพท์
- ☐ ดียอยู่แล้ว ไม่ต้องปรับปรุง

15.4 การสาธารณูปการ ได้แก่ ระบบการระบายน้ำเสียของชุมชน ระบบการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลของชุมชนและเขาลวง ควรมีการปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ระบบการระบายน้ำเสียของชุมชน
- ☐ ระบบการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลของชุมชนและเขาลวง
- ☐ ดียอยู่แล้ว ไม่ต้องปรับปรุง

15.5 ร้านอาหาร/ร้านค้า สำหรับชุมชนและนักท่องเที่ยว มีความสะอาดถูกสุขลักษณะ

- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

15.6 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ของชุมชนและนักท่องเที่ยว

- ☐ สูง
- ☐ พอใช้
- ☐ ควรปรับปรุง โดย.....

16. ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านคีรีวง ในปัจจุบัน

16.1 สภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนบ้านคีรีวง

.....

.....

16.2 สภาพสิ่งแวดล้อมบนเขาลวง

.....

.....

16.3 การปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวในบ้านคีรีวงและเขาลวง

.....

.....

16.4 การจัดการของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง

.....

.....

16.5 การมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไปในบ้านคีรีวง (การให้ความร่วมมือ)

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

.....

(นายสาทิศ สุขวงศ์ศรี)

นิสิตผู้ทำการวิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	- นางชนิษฐา พอนอ่วม
ตำแหน่งปัจจุบัน	- ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริการการตลาด ปฏิบัติหน้าที่บรรณาธิการอนุสาร อ.ส.ท. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
วุฒิการศึกษา	- ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2513) - รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2543)
ผลงานดีเด่น	- ขณะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 ได้นำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่รับผิดชอบ จนกระทั่งชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาลง จังหวัด นครศรีธรรมราช ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Thailand Tourism Awards) ปี 2541 ของการท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย (ททท.)
ผลงานวิชาการ	- รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผล ต่อความเข้มแข็งของชุมชน : การศึกษาเปรียบเทียบชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกาและชุมชนเขา ขุนพนม อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ร่วมกับคณะ นักศึกษา คณะรัฐประศาสนศาสตร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์ (ภาคพิเศษ) สุราษฎร์ธานี รุ่นที่ 7 พ.ศ. 2542

ชื่อ	- นายสาทิศ สุขผ่องศรี
ตำแหน่งปัจจุบัน	- สถาปนิก 5 กองออกแบบ ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
วุฒิการศึกษา	- ปริญญาตรี สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (สถาปัตยกรรม) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าวิทยาเขตเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (พ.ศ. 2525) - กำลังศึกษาหลักสูตร การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2540)
ผลงานดีเด่น	- งานออกแบบสถาปัตยกรรม อาคารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 (จังหวัดนครศรีธรรมราช) ได้รับรางวัล อาคารอนุรักษ์ดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2537 จากสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมติจากคณะ กรรมาธิการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม เป็นรางวัลเกียรติบัตรประเภท อาคารสถาบัน และอาคารสาธารณะ
ผลงานวิชาการ	- วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต เรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา : ชุมชนศรีวัง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัด นครศรีธรรมราช , ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2542